

Var är den sanna lutherdomen i dag?



OF SYSTEM
Vasa 1999

Bibelcitaten är utskrivna enligt Svenska Folkbibeln 98.

Använda förkortningar:

SKB = Svenska Kyrkans Bekännelseskrifter, 1957

© OF system, Ola Österbacka 1999
Skolhusgatan 11 A 9, FIN 65100 VASA
Tfn och fax: (06) 317 2973, GSM 040 540 6633
E-post: ola@ofsystem.fi
ISBN: 951-9xxx

Dagarnas ledare:

Pastor Juhani Viitala
Spejarvägen 5
FIN 06150 BORGÅ
Tfn (019) 543 841, GSM 040 596 6029
E-post. juhani.viitala@pp1.inet.fi

Förord

Dagarna kring Bibel och bekännelse i Vasa 24–25.7.1999 arrangerades som en fri konferens med temat ”Var är den sanna lutherdomen i dag?” Föreläsarna var representanter för olika bekännelsekyrkor och enskilda från Finland, Sverige och USA, som är oroade över det allt tydligare läroavfallet, vilket särskilt breder ut sig i de lutherska folkkyrkorna.

I anslutning till dagarna höll representanter för dessa kyrkor och grupperingar samtal för att söka en väg till verklig gemenskap. Dagarna planerades och leddes av pastor Juhani Viitala från Evangelisk-Lutherska Bekännelsekyrkan i Finland.

En motsvarande bok utkommer på finska.

Må vår bön vara att Gud, som vill att alla människor skall bli frälsta och komma till insikt om sanningen, skall ge oss frimodighet och vishet att bekänna Hans namn och vara ståndaktiga i kampen för den tro, som en gång för alla har överlämnats åt de heliga (Jud 3).

Redaktören

Innehåll

Hans Wassermann: "Gå ut från henne ..."	5
John F. Brug: Ämbetet: Av Kristus genom kyrkan	15
Bilaga: Historik över striden om den så kallade Wisconsinsynodens och Missourisynodens syn på ämbetet	29
Kimmo Närhi: Luthers frigörelse från den romerskkatolska kyrkan	33
John Vogt: Förenade i sanningen – för utbredning av evangeliet	45
Ola Österbacka: Hur länge skall ni halta på båda sidor? (1 Kung 18:21) Om församlingsalternativ och förvaltning av nådemedlen i en nödsituation.	61
Markku Särelä: Betydelsen av Kristi lydnad i frälsningsfrågan	74
Tom Nyman: Korset i den kristnes liv	83

”Gå ut från henne ...”

Hans Wassermann

Upp. 18:4–5. ”Och jag hörde en annan röst från himlen säga: ‘Gå ut från henne, mitt folk, så att ni inte tar del i hennes synder och drabbas av hennes plågor. Ty hennes synder har nått upp till himlen, och Gud har kommit ihåg hennes brott.’” Denna uppmaning att fly från Babylon är i Bibeln den sista stora kallelsen vi får att avskilja oss från världen. En liknande uppmaning riktades i tiden till Abraham. ”Gå ut ur ditt land och från din släkt och din fars hus och bege dig till ett land som jag skall visa dig.” (1 Mos. 12:1). Någon kanske tycker det är överraskande att profetian i Uppenbarelseboken, som hänför sig till ändens tid, ”nu” kan anses vara så betydelsefull och viktig. Någon anser hela ämnet närmast vara en smaklös religiös sensation.

Det är högst anmärkningsvärt att texten för oss till tiden just innan olyckan bryter ut: ”När folk säger: ’Fred och trygghet’, då drabbas de av undergång lika plötsligt som smärtan kommer över en kvinna som skall föda, och de slipper inte undan.” (1 Tess. 5:3) En falsk säkerhetskänsla är kännetecknande för ändens tid. Troligtvis är det den antikristliga lögnen som skapar denna falska känsla av lugn och trygghet. Bibeln talar anmärkningsvärt mycket om ändens tid och därtill hörande beskrivning av Antikrist, vilddjuret, skökan och de falska profeterna har fått stort utrymme. De som skrev Bibeln var synnerligen inspirerade att skriva om det sista världsväldet och dess märkliga härskare.

Redan Daniel bad om ”en tillförlitlig förklaring på allt detta” (Dan. 7:16). Som vi vet, så hade ämnet sin viktiga del i den apostoliska förkunnelsen. Vi får inte vara likgiltiga inför ett ämne som behandlas så allvarligt i både GT och NT. De högtidliga orden i Upp. 13:9 ”**Den som har öron må höra**”, understryker det viktiga i budskapet. Hur kan en människa undvika att hamna i villfarelse och hur kan hon hålla ut i tider av förföljelse, om hon inte tar vara på Bibelns profetiska ord?

Hans Wassermann, Borås, är verksam som evangelist bland forna vänner från den undre världen i Göteborgstrakten, sedan han efter långa fängelsestraff nåtts av evangeliets frihet. Hans huvudsakliga verksamhetsspråk är finska. E-post: mj14987@janus.swipnet.se.

Varje profetia i Bibeln har sitt specifika tidsenliga budskap, då tecknen som pekar på detta blir allt flera eller helt uppenbara. Före staden Sodoms förstörelse uppmanades Herrens egna att lämna staden, så att inte även de skulle gå under på grund av stadens syndaskuld. Jesus varnade sina lärjungar med ett alldeles specifikt tecken att fly då han profeterade om Jerusalems kommande ödeläggelse, Matt. 24:15–16. **”När ni då ser ’förödelsens styggelse’, som profeten Daniel talar om, stå på helig plats – den som läser detta bör noga lägga märke till det – då måste de som är i Judeen fly bort till bergen.”**

Så här kommer det att ske också innan Babylon blir kuvat. Herrens egna skall lämna Babylon av två skäl: för att inte delta i dess synder och för att inte gå under med Babylon.

Kapitlen 17 och 18 i Uppenbarelseboken talar om det antikristliga förbundet mellan vilddjuret och den stora skökan Babylon, som först tycktes peka på Rom, byggt på sju kullar. Vid tiden för skrivandet av Uppenbarelseboken kunde ingen annan stad i världen tävla med Rom om hederstiteln ”stor” och från Rom kom nästan allt av det onda som verkade i världen. Men denna snäva utsikt ger en bild av Rom endast under en viss tidsperiod och uttrycker bara en utgångspunkt för profetians egentliga betydelse.

I profetian talas om det världsliga representerat av Babylon, allt det som fångar i sitt garn, förleder människorna och drar dem bort från Gud. Babylon ses på så vis som dåtid, nutid och framtid. Dess form förändras men dess väsende blir som förut. Bilden från Johannes egen tid kunde användas om Rom. Men den stora skökan Babylon vid ändens tid, **”modern till skökorna och skändligheterna på jorden”**, torde representera mycket mera än det forntida historiska Rom.

Många tolkare av Uppenbarelseboken är av den meningen att denna ”sköka” är en bild av det påviska Rom. Den felaktiga rättfärdiggörelseläran, tillbedjan av jungfru Maria och nattvardselementens tillbedjan samt läran om påvens ofelbarhet är några exempel på den i den romersk-katolska kyrkan förekommande frestelsen att locka folken från rätt Gudsdyrkan till magi, som slutligen leder till världslighet. ***Andra kommentatorer igen är av den åsikten att skökan står för den avfallna kyrkan vid tidens slut.*** Båda tolkningssätten står mycket nära varandra och en klar gräns är svår att dra.

Det tredje tolkningssättet har en vidare samhällelig utblick. Där utvidgas skökans (dvs. de i kyrkan avfalliga kristnas) och vilddjurets verksamhet till en hela världen omfattande felaktig unionism. Då tilläts i den förvärlds-

ligade kyrkan vid sidan om rätt lära även falsk lära och därmed sammanblandas det världsliga med det andliga (lögn med sanning). Avfallna kristna (skökan) och vilddjuret har alltså i ändens tid sin hemliga antikristliga påverkan och uppgift både i världen och i den förvärldsligade kyrkan. De bildar i sin helhet ett religiöst kulturcenter i samhället, där den bibelfientliga ideologin som representerar politisk makt, även dikterar teologi och moral i sin tids kyrka. Den stora skökan och vilddjuret skapar en gudsfientlig antikristlig grund, som inte kan utpekas på kartan.

En bibelkommentar uttrycker saken ungefär såhär: Det är inte frågan om någon gissning, med vars hjälp man fyndigt och förståndsmässigt kan lösa skökans och vilddjurets gåta utan det är fråga om en likartad hemlighet som "Kristi hemlighet". Med andra ord gäller det en sak med vars hjälp Gud uppenbarar hemligheten för de sina. Skökans hemlighet är alltså inte att det någonstans finns en person, stad eller nation, som hon föreställer. Snarare är det fråga om skökans djupaste väsens hemlighet. Hemligheten är den att hon – precis som hon här framträder – för fram en verklighet, som vi sedan kan känna igen både i historien och från vår egen omgivning.

Symbolen för denna uppstigande makt, med många ansikten och namn, är en kvinna som kallas för det stora Babylon, staden där alla martyrs blod har utgjutits. Det är alltså fråga om världsstaden, Satans rike, samhället som hatar Gud, där människan tror sig ha makten men i verkligheten tjänar det stora Babylon, skändligheternas moder.

Upp. 17:4: Kvinnan låter människorna dricka ur bågaren "**full av skändligheter och smuts från hennes otukt**". Bågarens innehåll syftar på de medel, som kvinnan använder för att förmedla lögn och villolära. Av många skäl är det uppenbart att här också är fråga om sexuell orenhet och vällust. Mot bland annat det sjätte budet framträder en ande som ger mänskligheten osedlighetens och otuktens vin att dricka i ej tidigare skådade mängder, för att så berusa alla folk att göra det opassande. Mänskligheten berusas och blir dåraktig och fräck då den får tillåtelse att tillfredsställa sina smutsiga och hämningsfria begär. Rom1:24. "**Därför utlämnade Gud dem så att de följde sina egna begär och bedrev allt slags otukt och förnedrade sina kroppar.**"

Idag går detta i uppfyllelse i allas åsyn. Samboförhållandena och förärvet inom det sexuella är våra dagars och även kyrkans tema, ett tydligt "tidens tecken". I Sverige kan uppfyllaren av världens och statskyrkans önskemål och förväntningar ärkebiskop K. G. Hammar inte finna några

grunder till att homosexualitet vore synd. Hammar ser inte heller något problem i det att homosexuella präster lever i parförhållanden. Han anser att det finns enighet i Svenska kyrkan att en präst kan vara homosexuell.

Detta betyder att Svenska kyrkan förklarar som lovligt det som Guds ord förbjuder. Det är endast en tidsfråga när det här också krävs av kyrkomedlemmar och blivande präster på samma sätt som det nu är i ämbetsfrågan. Redan idag är prästerna tvungna att ge kyrkan löfte om att härefter troget verka emot Guds ord, samvete och övertygelse *genom att godkänna också kvinnor till prästämbetet.*

Aposteln Paulus lär i 1 Kor. 14:34: ”**De får inte tala utan skall underordna sig, som också lagen säger.**” Kyrkan kräver alltså nu av sina medlemmar att begå synd mot den Helige Ande. (Frans Pieper: Dogmatik) Man begår synd mot den Helige Ande, då man invärtes av den Helige Ande har blivit övertygad om en gudomlig sanning, men ändå överger sanningen som man lärt känna och därtill även hänar denna sanning. Det är alltså med skäl vi beskriver synd mot den Helige Ande som synd riktad mot den Helige Andes tjänst, med andra ord en avsiktlig, beslutsam och envis inställning gentemot den inre övertygelsen född av den Helige Ande.

Paulus fortsätter: 1 Kor. 14:37–38: ”**Om någon menar sig vara profet eller andligt utrustad, skall han inse att det jag skriver till er är Herrens bud. Men om någon inte erkänner detta, är han själv inte erkänd.**”

Redan i Uppenbarelsebokens andra kapitel i brevet till Tyatiras församling snubblar vi över kvinnoprofeten Isebel som är motståndare till Guds ord och den Helige andes verk. Isebel är tydligen ett liknelsens täcknamn, vars förebild är den sidonitiska kungens dotter i GT, hon som även ledde sin man, Israels kung Ahab, att tjäna avguden Baal. Tyatiras Isebel kan vi kalla för det hämningsfria kvinnoprästadömetts förstlingsfrukt i NT.

Hon var en kvinna som stödde kompromissandet med det morallösa avguderiet. På samma sätt som kvinnoprästerna idag utan rätt apostolisk kallelse undervisade Isebel församlingen i Guds namn utan att vara kallad av Gud. Hennes förkunnelse ledde människorna vilse. Isebels lära innehöll tydligen en kombination av något slags extatism och sexuell frihet. Även nuförtiden synes dessa gå hand i hand.

För nästan 2000 år sedan såg apostel Johannes i Mindre Asien hur Jesus i en uppenbarelse gick mitt ibland sju ljusstakar av guld och granskade sin församlings andliga tillstånd. På samma sätt vakar han idag över sin församling med sitt Ord och visar på dess felsteg. Jesus vredgades över att man

fördrog Isebels lära i församlingen. Församlingen borde ha avsagt sig den helt och hållet. Jesus sade att han hade gett Isebel tid till omvändelse **”men hon ville inte omvända sig från sin otukt”**. Eftersom Isebel hade förslösat sin nådatid, så måste tiden för hennes straff oundvikligen komma. Upp. 2:21–23. **”Jag har gett henne tid att omvända sig, men hon vill inte omvända sig från sin otukt. Se, jag lägger henne på sjukbädden, och de som bedriver otukt med henne skall komma i stor nöd, om de inte omvänder sig från hennes gärningar. Jag skall döda hennes barn, och alla församlingarna skall inse att jag är den som rannsakar hjärtan och njurar. Och jag skall vedergälla var och en av er efter hans gärningar.”**

De som har begått synd med Isebel får ännu en sista möjlighet till bättring. Vad menas här med Isebels barn? Uttrycket betyder ofta samma andes barn och då är det här fråga om de som utövar samma gärningar och är lika förhärdade som sin andliga moder. Självt är jag övertygad om att denna Jesu varning till församlingen, **”de som bedriver otukt med henne – hennes barn”**, är just en tydlig hänvisning och ett profetiskt svar på kvinnoprästdömet förverkligat i vår tid. Detta kvinnoprästdöme har också till stor del åsamkat att kyrkan har ruinerats.

Luther hade rätt då han sade: *”Jag fruktar nämligen att det med tiden kommer fanatiska människor som igen hämtar sådana djävlar in i kyrkan och så grumlar dess rena lära och alldeles ruinerar den”*.

Då det andliga och samhällsliga förfallet ger näring åt varandra, har folkkyrkan, som blivit sköka, varit en idealisk födelse- och förökningsplats för att ”förlossa och uppfostra Isebels arvingar”. Detta förfall har lett till kompromissgudstjänster. Om förfallet vittnar alla slags djurinriktade och även naturbetonande utomhusgudstjänster i vår tid, liksom teater, dans, shamanism och åkallan av moder-Gud i nöd, som kommit in i kyrkan, för att inte tala om de återkommande sedlighetsskandalerna.

Isebels andliga barn representerar i kyrkan den nya postmoderna kristendomstolkning, i vilken all biblisk lära får ett nytt innehåll och en ny tolkning. Så förkastar de bland annat den apostoliska ämbetssynen, som är enligt Guds skapelseordning. Herrens apostel Paulus säger klart: **”Jag tillåter inte att en kvinna undervisar eller gör sig till herre över mannen, utan hon skall leva i stillhet.”** (1 Tim. 2:12). De som inte anpassar sig till den nya tolkningen är inte heller längre lämpade för kyrkans läroämbete. Om någon alltså inte erkänner Isebels lära, så blir han ej heller erkänd av Isebels kyrka.

Någon har uttryckt det träffande: I folkkyrkans förvrängda prästämbete finns det kvar endast karlaktiga kvinnor och till prästtjänst icke lämpliga kvinnoaktiga män.

Inte ens de på Bibelns grund modigaste vädjandena till kyrkan om att upphäva de falska ämbetsinnehavarnas tjänster har lett till några som helst konkreta åtgärder för att slopa dessa. De har tvärtom fritt fått stärka sin ställning bland kyrkofolket genom att bedåra människorna med ljuvliga sägner och befriande åsikter. I Gamla testamentet förförde Isebel kung Ahab bort från gemenskapen med Gud. I Nya testamentet verkar Isebel genom sina barn och bedrar så den icke-vakande kyrkan. Synden och världen får nu fritt verka och frodas bland folk och statskyrka. Icke-kristna tidningar och andra massmedier förundrar sig rentav idag över kyrkans moraliska förnedring. Det vore nog skäl för alla lokalförsamlingar liksom kyrkosamfund att med allvar ställa sig framför denna profetiska spegel för att lyssna till vad Anden i Ordet säger till församlingen.

1 Tim. 4:1: **"Men Anden säger tydligt att i de sista tiderna kommer somliga att avfalla från tron och hålla sig till villoandar och till onda andars läror."** Det är endast Guds folk som kan bli sköka enligt Bibeln, dvs. det är hustrun och församlingen som har avfallit från tron på Gud. Det är en kyrka, vars kristna världspåverkan har upphört och i stället har världen fyllt kyrkan med sin egen påverkan. Detta är mycket klart synligt i Svenska kyrkan.

Då nu skökan håller sig för att vara kyrkan – fast den ju är en avfallen kyrka – och framställs som en institution, vilken det för många människor är viktigt att tillhöra, så fungerar den som vägvisare. I stället för Gud är det kyrkan som bestämmer vad som är rätt och fel. Tidigare var Guds bud normerande. Nu dikteras normerna av den nya moralen, dvs. omoralen, som den antikristliga andan erbjuder som religiös dryck.

Upp. 17:3: **"I anden förde han mig då bort till en öken. Och jag såg en kvinna sitta på ett scharlakansrött vilddjur, som var fullt med hädiska namn och hade sju huvuden och tio horn."** Denna bild visar hur den stora skökan, som erövrat folk och kungar, före sin avklädning och undergång är förenad med Antikrist, som vilddjuret avbildar.

Det här visar också på den tid och stund, då den osedliga kyrkan, vilken förvandlats till landets sköka, har gett sig åt antikristliga andefurstars välde. (Upp. 17:5.) Nu banas väg för Antikrist, men man förstår inte och räds inte heller detta. Man har förfallit till att följa Babylon-skökan, vars antikristliga läror är Satans mästerverk. **"Motståndaren som förhäver sig över allt**

som kallas gud eller heligt, så att han sätter sig i Guds tempel och säger sig vara Gud.” (2 Tess. 2:4.). Antikrist avklar kyrkan dess grunduppgift som Guds ords verkställare och vägvisare i världen.

För några år sedan hade ingen vågat påstå att kyrkans egen röst skulle visa vägen för osedlig hädelse av Gud. Men nu har detta skett. Det är ett uppenbart tidens tecken. Från kyrkligt håll inte endast omhuldar man det sexuella fördärvet, utan man rentav kräver det av medborgarna i Jesu kärleks namn. Sådant sker nu för första gången i hela Jesu Kristi församlings historia. Det mest förskräckliga som någonsin har hänt på detta område försiggick i Uppsala domkyrka i Sverige 19.9.1998.

I domkyrkan förevisades som en hädelse av Bibelns historiska sanning en homoerotisk fotoserie av Elisabeth Olsson (Ecce Homo – se människan). Jesus och hans första lärjungar framställs där av nakna homosexuella modeller som sexuellt avvikande. Föreställningen visades tre gånger på en stor diabildskärm framför altaret. 12 000 sensationslystna människor såg bilderna. Ärkebiskop K. G. Hammar och domprost Tuulikki Koivunen-Bylund förordade utställningen med flankstöd av många ämbetsbröder. Med hänvisning till succén och den kristna kärleken har bildserien visats också på andra orter, bland annat i Jönköpings kulturcenter och i Annedalskyrkan i Göteborg, i vilken en särskild Ecce-Homo-gudstjänst anordnades för homosexuella och deras anhängare. Den planerade högmässan för homon och lesbos i Kallio-församlingen i Helsingfors blev ännu inte av då fem ledamöter av församlingrådet reserverade sig mot den.

Rom. 1:28–32: ”Och eftersom de inte ansåg det vara något värt att ha kunskap om Gud, utlämnade Gud dem åt ett ovärdigt sinnelag, så att de gjorde sådant som är mot naturen. De har blivit uppfyllda av allt slags orättfärdighet, ondska, girighet och elakhet, de är fulla av avund, mordlust, stridslystnad, svek och illvilja. De skvallrar och förtalar, de hatar Gud och brukar våld. De skrävar och skryter och tänker ut allt ont. De lyder inte sina föräldrar, är oförståndiga och trolösa, kärlekslösa och hjärtlösa. Sådant gör de, fastän de mycket väl känner till Guds rättvisa dom, att de som handlar så är värda döden. Ja, de samtycker också till att andra gör det.” Vår tids sexuella lösaktighet och moraliska förfall påminner i sin helhet om staden Sodoms fördärv och är därmed en profetisk varning också åt oss om den snabbt kommande förintelsen. Lot varnade de egna strax före ödeläggelsen: Lots varning till sina egna strax före förestörelsen var: ”Bryt upp och lämna den här platsen, för HERREN tänker fördärva staden.”

Vi har kommit till en vändpunkt, till en avgörandets stund i världshistorien. Babylon-skökans närvaro och påverkan bland kyrkfolket är sanning Hon ger som bäst skökovasendets berusande vin att dricka. Det särskilda kännetecknet för ändens tid är att laglöshetens människa uppenbarar sig och förför kyrkor och församlingar.

2 Tess. 2:7–12: ”Redan är ju laglöshetens hemlighet verksam. Han som nu håller tillbaka måste endast först röjas ur vägen. Sedan skall den laglöse öppet träda fram. Men honom kommer Herren Jesus att döda med sin muns anda och förgöra, när han visar sig vid sin ankomst. Den laglöses ankomst är ett verk av Satan och sker med stor kraft, med lögnens alla tecken och under och med all slags orättfärdighet som bedrar dem som går förlorade, eftersom de inte tog emot sanningen och älskade den, så att de kunde bli frälsta. Därför sänder Gud en kraftig villfarelse över dem så att de tror på lögnen och blir dömda, alla dessa som inte har trott på sanningen utan njutit av orättfärdigheten.”

Vi är på väg att i med den i hög grad avfallna kyrkan stiga in i laglöshetens tidsålder. Babylon-skökan, vars synder skall nå ända upp till himmelen, har börjat bli skönjbar. Lika säkert som Babylon-skökan redan är verklighet, så förverkligas även det som är sagt om den dom som skall drabba Babylon-skökan, ty ”det som Gud talar det sker”. Därför uppmanar oss Gud: ”**Gå ut från henne, mitt folk, så att ni inte tar del i hennes synder och drabbas av hennes plågor.**”

Enbart en yttre separation räcker inte. Lots fru lämnade Sodom, men Sodom hade inte släppt greppet om henne. Hennes hjärta hade blivit kvar i den avfallna staden. Vi kanske tillhör en församling eller annan grupp, som ännu till namnet bekänner sig vara kristen, men som samtidigt godkänner synden mitt ibland sig. Ifall vi inte rent konkret motarbetar synden, så överskyler vi den och då passar apostel Paulus´ ord på oss: ”**Guds vrede uppenbaras från himlen över all ogudaktighet och orättfärdighet hos människor som i orättfärdighet undertrycker sanningen.**” (Rom. 1:18.)

Även medlemsskatten som betalas till den avfallna kyrkan är en personlig delaktighet i dess orättfärdighet och samtidigt ett styrkande av denna. Om vi inte klart avsäger oss den mot Guds Ord stridande kyrko- eller församlingstillhörigheten, så hamnar vi utan att själva önska det på de avfallnas sida. ”**Gå ut**” innebär att vi i allt klart skall ta avstånd från skökan.

Den som gömmer stulet gods är lika skyldig som tjuven. Var och en som på allvar tagit till sig Guds uppmaning ”**Gå ut**”, visar sig tillhöra hans folk

genom att bry sig om andras själar och uppmanar dem så att lämna Babylon-skökans fördärlighet. "Fly, förödelse hotar", säger Herren. Den som låtit Gud frälsa från förtappelse, kan inte se på då andra förgås. Han måste få dem att inse i vilken tid vi lever, varna och kalla dem, så att inte domens dag skall överraska dem.

Vi förstår hur nödvändigt detta Guds eskatologiska väckelserop till oss är: "Gå ut". Vi skulle knappast våga ställa oss att motstå tidsandan och den förvärldsligade skökkyrkans väsende utan denna klara uppenbarelse, för vi måste ju stå upp mot nästan hela världen. För föräldrar, vilka klart bekänner sig vara mot den nya moralen och för Kristus, så kan detta innebära att de går miste om barnens kärlek och förtroende. Barnen vill inte vara annorlunda än andra, utan de önskar leva enligt den nya moralen.

Lärare och uppfostrare förlorar deras högaktning, vilka de är satta att leda; de blir utsatta för kollegers hån och smälek. Vi måste kanske välja mellan om vi önskar kärlek och gunst från våra barn, kolleger och närmaste, vilka lever efter tidsandan eller om vi önskar Guds välbehag i Kristus.

Matt. 10:37–38: Jesus säger: "Den som älskar sin far eller mor mer än mig är mig inte värdig, och den som älskar sin son eller dotter mer än mig är mig inte värdig. Den som inte tar sitt kors och följer mig är mig inte värdig." Att följa Frälsaren och ta sitt kors är verkligen inte att förverkliga och uppfylla de världsliga önskemålen i den avfallna kyrkan. Det går då inte heller an att på ett fromt sätt hålla sig för vis i allehanda ting bland vännerna i denna kyrka.

Jesus väntar på verkliga lärjungar och efterföljare, vilka är beredda att betala kostnaderna.

Den som idag sprider budskapet, gå ut, blir föraktad och får till och med fiender. Motstånd mot tidsandans nya moral i kommande tider kommer att kosta ännu mera, för många rentav livet. Nu betyder det att vi går med på att bli funna och hånade för att vi följt Jesus och vi går med Honom i smälek. Då får han äran att genom dessa människor visa att den som är beredd att mista sitt liv, han skall finna det

Jesus säger: "Tänk på Lots hustru! Den som vill bevara sitt liv skall mista det, men den som mister sitt liv, han skall bevara det." (Luk. 17:32–33.) Endast de som överlåter allt åt Kristus kommer en gång fram. Den som inte är trogen Jesus och hans Ord ända till slutet, är i stor fara att bli delaktig i skökan. Förhållandet till skökan, må det sedan vara andligt eller kroppsligt, förstör förhållandet mellan Kristus och hans brud.

1 Kor. 6:15–16: **”Vet ni inte att era kroppar är Kristi lemmar? Skall jag ta Kristi lemmar och göra dem till en skökas lemmar? Nej, naturligtvis inte! Eller vet ni inte att den som förenar sig med en sköka är en kropp med henne? Det heter: De två skall bli ett kött.”** Den segrande församlingen, som är motsatsen till skökan och dess lemmar, kallas för Lammets brud, vars särskilda kännetecken är att hon håller Guds bud och vittnar om Jesus.

Upp. 12:11: **”De övervann honom genom Lammets blod och genom sitt vittnesbörds ord. De älskade inte sitt liv så högt att de drog sig undan döden.”** Då man idag vädjar till de kristna att modigt upplysa, strida och dö trogna i folkkyrkans bekännelsefront, som inte ens finns, så är det endast ett bedrövligt bevis på likgiltigheten hos den avfallna kyrkans medlemmar inför Guds profetiska uppenbarelse i Bibeln. Det är ett feigt sätt att avsäga sig den verkliga kyrkans bekännelsefront.

Aposteln Paulus säger i Rom 12:1–2: **”Så förmanar jag nu er, bröder, vid Guds barmhärtighet, att frambara era kroppar som ett levande och heligt offer som behagar Gud – er andliga gudstjänst. Och anpassa er inte efter den här världen, utan låt er förvandlas genom sinnets förnyelse, så att ni kan pröva vad som är Guds vilja, det som är gott och fullkomligt och som behagar honom.”**

Samtidigt som synden här på jorden vinner terräng och Satan vredgas mot Gud och Hans egna, så rustar himlarna för Herrens återkomst. Jesu uppmaning att lyssna på rätt sätt är den riktiga inställningen till Guds ord. **”Fader, ske din vilja så ock på jorden.”** Vad betyder det? Vi skall ge Honom all ära och följa Hans bud och råd. Endast den som gör detta har rätt förstått orden: **”Gå ut från henne!”** Då domen en gång skall ljuda över jorden så kan de säga i sina hjärtan: **”Sanna och rättfärdiga är dina domar.”** (Upp. 16:7).

Ämbetet: Av Kristus genom kyrkan

Aktuell diskussion om läran om ämbetet

John F. Brug

Inledning

Läran om kyrkan och ämbetet är utan tvekan ett av de hetaste ämnena inom dagens lutherdom. När ELCA sammanslagningen ägde rum i USA för tio år sedan var läran om ämbetet den enda fråga som gav upphov till större oenigheter i offentligheten. Förhandlarna från ALC, LCA och AELC kunde inte enas om denna lära. Stridsfrågan var huruvida kyrkan skall ha tre former av ämbetet med ordination (vigning) (*ordained ministry*): biskopar, präster (*pastors*) och diakoner. Efter fem år utan ståndpunkt i läran om ämbetet beslöt ELCA att ha endast en tjänst med ordination: pastorstjänsten (*the ministry of the pastor*). Även om det finns en skillnad mellan pastorer och biskopar skulle det inte finnas någon skillnad i graden av ordination mellan dem. Man skulle inte ha ordination för diakoner och liknande arbetare. I alla lutherska samfund i Amerika pågår det nu en omfattande diskussion angående det egentliga förhållandet mellan tjänst utförd av lekmän (*the laity*), och tjänst utförd av det kallade offentliga Ordets ämbete (*the called public ministry of the Word*). Det finns också mycken diskussion om relationen mellan pastorstjänsten (*the pastoral ministry*) och andra former av offentligt ämbete (*public ministry*). I Amerika har man också ofta diskuterat skillnaden mellan en så kallad Wisconsin-synodens och Missouri-synodens syn på kyrkan och ämbetet.¹ I Europa som helhet och i Skandinavien och Finland i synnerhet tycks frågorna som diskuteras vara mycket lika frågorna som diskuteras i Amerika.

Professor John F. Brug undervisar i dogmatik och Gamla testamentet i Wisconsin Lutheran Seminary, Mequon, Wisconsin. Han är medlem i Wisconsin-synodens kommission för interkyrkliga relationer och har varit kontaktperson för Skandinavien i 10 år.

E-post: brugj@wls.wels.net (på engelska).

Huvudfrågorna

Vi övergår nu till att granska huvudfrågorna, eller de problem som ser ut att ha en betydande ställning i dagens diskussion om ämbetet. En grundlig genomgång av vilken som helst av dessa frågor skulle utgöra material mer än nog för en uppsats, vilket innebär att vi måste nöja oss med en inledande översikt av varje problem.

Vilken är den rätta användningen av (de engelska) uttrycken "minister" och "ministry"?

Det här har varit ett stort problem för de engelsktalande eftersom innebörden av dessa ord har ändrat sedan tiden för King James Bibel 1611, som var standardbibeln för den engelsktalande världen i mer än 300 år. Det engelska ordet "*minister*", precis som dess latinska original, betydde ursprungligen "tjänare" (*servant*). Vid King James översättningens tid användes ordet "*minister*" om tjänare av alla slag. Senare kom "*minister*" så småningom att nästan uteslutande användas som fackuttryck för två sorters tjänst. Engelska lexika brukar ha "präst" (*clergyman*) eller "pastor" som första betydelse för "*minister*". Den andra huvudbetydelsen av "*minister*" är innehavare av statligt ämbete, till exempel Englands premiärminister.

Frågan vi nu ställer är: Kan vi med rätta säga att varje kristen är en "*minister*"?

Under ett antal år har det engelska ordet "*minister*" i vardagsspråk för det mesta betytt "pastor". Men de engelska och latinska orden "*minister*" användes ursprungligen som översättning av de grekiska orden "*diakoneo*" och "*diakonia*". I Bibeln används dessa ord inte bara om det arbete som utförs av män och som motsvaras av våra pastorer. De bibliska orden för tjänare (*minister*) och tjänst (*ministry*) betecknar också annat slags tjänst (*service*), inklusive servering vid bord.

I vid bemärkelse kan orden "*minister*" och "*ministry*" alltså syfta på andra former av tjänst i kyrkan än pastors (till exempel kristna lärare, missionsnärers eller diakoners tjänst). Nya Testamentet använder samma ord för servering vid bord, pastorstjänsten och andra former av andlig tjänst. I själva verket används det grekiska ordet för "*minister*" (*diakonos*) i Bibeln specifikt inte om de män vi skulle kalla pastorer, utan om dem som vi skulle kalla diakoner (1 Tim 3:8).

En "*minister*" är en som agerar å någon annans vägnar. I denna bemär-

kelse är varje person som är kallad av kyrkan att utföra någon tjänst i kyrkans namn en *"minister"*. Detta brukar kallas för "offentligt ämbete" (*public ministry*) eller "representativt ämbete" (*representative ministry*).

Vi måste emellertid vara försiktiga så att vi inte förväxlar den tjänst som görs av en kristen på eget initiativ som en del av det allmänna prästadömet ("privat tjänst", *private ministry*), med den tjänst som görs som svar på kyrkans kallelse och i kyrkans namn (offentligt ämbete, *public ministry*). Vi måste också vara försiktiga så att vi inte minskar respekten för pastorstjänsten (*the pastoral ministry*), den mest omfattande formen av det offentliga Ordets ämbete (*the public ministry of the Word*). När termen *"ministry"* används i vid bemärkelse till att beteckna andra former av tjänst än pastors-tjänsten, borde man inte göra det utan noggranna förklaringar, så att skillnaden mellan det allmänna prästadömet, pastorstjänsten och andra former av offentligt ämbete inte fördunklas eller blir otydlig.

Med tillbörliga förklaringar stämmer alla följande användningssätt av orden *"minister"* och *"ministry"* med Bibelns användning:

1) I ordets vidaste och mest grundläggande bemärkelse betecknar termen "the ministry" (ämbetet) det evangeliets ämbete eller Ordets ämbete som Kristus grundade och gav åt hela kyrkan. Denna användning är väsentligt densamma som vårt sätt att tala om "nycklarnas ämbete" (nycklamakten – *ministry of the keys*). Ordets enda ämbete utövas på två sätt: privat och offentligt. Denna vida användning av "ministry" (ämbete) finns både i Bibeln och i Bekännelsen.

Redan dödens ämbete, som med bokstäver var inristat på stenar, framträdde i sådan härlighet att Israels barn inte kunde se på Moses ansikte för dess strålgans, fast den glansen bleknade. Hur mycket större härlighet skall då inte Andens ämbete ha? Om redan fördörelsens ämbete trädde fram i härlighet, hur mycket mer överflödar då inte rättfärdighetens ämbete av härlighet. (2 Kor 3:7–9)

I detta avsnitt betyder "dödens ämbete" Guds lag. "Rättfärdighetens ämbete" är evangeliet. Våra bekännelseskriterier, som hänvisar till "kyrkans ämbete" som "det predikade och hörda Ordet" (FC, Ep 12, Triglotta 840), säger tydligt att detta "ämbete", dvs Ordet, anförtroddes åt hela kyrkan:

Då vidare det nya förbundets prästämbete är ett Andens ämbete,² [ett ämbete (Amt) genom vilket Anden verkar³] såsom Paulus lär oss i 2 Kor

3, så har det nya förbundet intet annat offer än Kristi tillfyllestgörande offer som kommer andra till del för deras synder ... Ty Andens ämbete är det, varigenom den helige Ande är verksam i hjärtana (Apologin art XXIV, Triglotta 404, 24)

För att vi skola få denna tro, har evangelieförkunnelsens och sakramentförvaltningens ämbete inrättats." CA art V (Triglotta 44)

Tiden medger inte en heltäckande diskussion av uppfattningen att det är den gudomliga instiftelsen av det offentliga ämbetet som är ämnet för artikel V i Confessio Augustana, vi noterar bara att artikel XIV i CA är särskilt locus för det offentliga ämbetet (kyrkoordningen). Trots det intryck man får av rubriken handlar artikel V snarare om det nytestamentliga ämbete som bekänns i 2 Kor 3:6–9, dvs om nådemedlen, än om det offentliga ämbetet.

Luther säger också att Ordets ämbete är givet åt alla troende:

Eftersom kyrkan föds av Ordet, får sin näring och styrks av Ordet, är det uppenbart att den inte kan existera utan Ordet. Om kyrkan är utan Ordet upphör den att vara kyrka. En kristen föds alltså till Ordets ämbete i dopet (zu dem Amt des Worts geboren ist), och om de påvliga biskoparna inte är villiga att tilldela Ordets ämbete annat än till dem som förstör Guds ord och bryter ned kyrkan, då finns det inga andra alternativ än att antingen låta kyrkan förgås utan Guds ord, eller att låta dem som kommer samman rösta och välja en, eller så många som behövs, bland dem som är kompetenta. ("Concerning the Ministry", LW 40, p.37; SL X, 1592–1593)⁴

Därför kan vem som helst i nödfall döpa och ge avlösning, vilket inte skulle vara möjligt om inte vi alla vore präster. ("To the Christian Nobility", LW 44 p.128)

I den vidaste bemärkelsen är "the ministry" (ämbetet) alltså den rätt och plikt att predika evangelium som har getts till hela kyrkan, dvs till alla troende.⁵

2) Alla kristna får utöva detta Ordets ämbete i sitt privata umgänge med andra. De gör det närhelst de använder Guds lag till att fördöma synd och Hans evangelium till att förkunna förlåtelse. Det evangelium som anförtrotts alla troende är samma evangelium som anförtrotts utövarna av Ordets offentliga ämbete. Vi kallar detta privata bruk av evangeliet "personlig

tjänst” eller ”privat tjänst” (*personal, private ministry*) så att det inte förväxlas med Ordets offentliga ämbete. Ett sådant ämbete är en del av utövandet av det allmänna prästadömet. Luther säger:

Även om inte alla har kallelse till det offentliga ämbetet har alla kristna rätt att lära, undervisa, förmana, trösta och tillrättavisa sin medmänniska med Guds Ord vid varje tillfälle och närhelst det är nödvändigt. Till exempel fäder och mödrar borde göra detta för sina barn och sitt husfolk; en broder, granne, medborgare eller bonde för den andre. En kristen får förvisso undervisa och förmana en annan okunnig eller svag kristen om de tio budorden, trosbekännelsen och Fader vår. Och den som mottar sådan undervisning är också pliktig att acceptera det som Guds ord och bekänna det offentligt. ("Psalm 110", LW 13, p.333)

3) Endast de kristna som är på rätt sätt kvalificerade och kallade av kyrkan får utöva detta ämbete offentligt, dvs i kyrkans namn. Detta kallar vi för ”offentligt ämbete” eller ”representativt ämbete”. Luther säger:

Ty även om vi alla är präster betyder det inte att vi alla kan predika, lära och styra. Några måste väljas ur mängden och avskiljas för ett sådant ämbete... Så skiljer man mellan predikoämbetet eller ämbetet och det allmänna prästadömet som tillhör alla döpta kristna. Predikoämbetet är ingenting annat än offentlig tjänstgöring (public service) som råkar vara tilldelat någon av hela församlingen, av vilka alla är präster. ("Psalm 110", LW 13, p.332)

Pastorstjänsten (*the pastoral ministry*) är den mest omfattande formen av Ordets offentliga ämbete (*public ministry of the Word*), men inte dess enda form. Ibland kallar vi pastorstjänsten för ”det offentliga ämbetet”, ”Ordets ämbete” eller tom ”ämbetet”, men vi bör komma ihåg att vi då använder dessa mer omfattande termer om bara en viss form av offentligt ämbete.

4) I de föregående punkterna har vi antagit att det är frågan om Ordets ämbete. Kan de arbetsuppgifter inom kyrkan som inte direkt har med Ordet att göra kallas för ”tjänst” (*ministry*)? Bibeln använder uttrycket ”tjänst” (*ministry*) på detta sätt. Även om det finns en skillnad mellan diakonernas arbetsuppgifter i Apg 6 och Ordets tjänst, kallades också diakonernas arbete ”tjänst”, grek. *diakonía*. Dessutom var de kallade av kyrkan att göra detta å kyrkans vägnar, och de insattes i sin tjänst genom handpåläggning. Härav ser vi tydligt att de utövade ett offentlig ämbete eller tjänst åt kyrkan även

om de inte var pastorer eller Ordets tjänare.

Texten i Apg berättar inte huruvida den predikoverksamhet som utfördes av diakonerna Stefanus och Filippus under senare år (Apg 7 och 8) var privat lekmanverksamhet eller baserade sig på en senare utvidgad kallelse från kyrkan som inte nämns i Apg. Luther ansåg att de gjorde det i egenkap av lekmän. (LW 40:38, LW 39:309–310.) Flera år senare kallas Filippus för evangelist. (Apg 21:8).

Eftersom "offentlig" betyder "representerande" och "ämbete" betyder "tjänst" kunde man med rätta tala om ett "offentligt ämbete" i kyrkan som inte direkt har med nådemedlen att göra. Men vi inom WELS brukar inte använda uttrycket på det viset, utan begränsar termen "offentligt ämbete" till att beteckna Ordets ämbete. Bibeln tillåter dock en vidare användning.

5) Vi föredrar att inte använda uttrycket "lekmanämbete" (*lay ministry*) utan noggrann förklaring. Detta begrepp är ofta orsak till förvirring eftersom det inte gör tydlig skillnad på den tjänst (*service*) som lekmän utför privat som en del av det allmänna prästadömet, och den tjänst de kanske utför offentligt som kallade representanter för församlingen eller kyrkan.

Är pastorstjänsten gudomligt instiftad i motsats till andra former av offentligt ämbete, som då är endast mänskliga institutioner eller stöd-tjänster till pastorstjänsten?

Jag vill betona att Wisconsinssynoden starkt försvarar den gudomliga instiftelsen av det offentliga ämbetet, inklusive pastorstjänsten. Vår läroframställning säger: "Det offentliga ämbetet... utgör ett särskilt *av Gud instiftat* ("God-ordained") sätt att utöva detta enda evangelieförkunnelsens ämbete (the one ministry of the Gospel)". (WELS Theses on Church and Ministry, II D).⁶

Följande punkter hör till bevisen för det gudomliga instiftandet av Ordets offentliga ämbete:

- Ämbetsinnehavare sägs uttryckligen vara givna av Gud (Apg 20:28, 1 Kor 12:28, Ef 4:11).
- Ingen kan verka som en offentlig tjänare utan kallelse (Rom 10:15).
- Det föreskrivs särskilda kvalifikationer för offentlig tjänst (1 Tim 3).
- Bibeln nämner särskilda tjänster eller former av det offentliga ämbetet

(1Tim 3, 1 Kor 12).

- Offentliga tjänare skall stödas ekonomiskt av dem som de betjänar (1 Kor 9:7–14).

Däremot är inte just den form av tjänst som utövas av dagens församlingspräster specifikt instiftad av Herren med uteslutande av andra former av det offentliga ämbetet. (*WELS Theses II, D6*) Det finns ingen gudomlig befallning, motsvarande den gudomliga instiftelsen av dopet eller nattvarden, som bestämmer den form Ordets offentliga ämbete skall ha i de nytestamentliga församlingarna. En församling kan ha en präst eller tre präster. Flera präster i en församling kan alla dela samma uppgifter eller specialisera sig på vissa aspekter av ämbetet. En församling kan kalla kateketer, lärare, diakoner, eller evangelister som hjälper prästerna. Det är det här vi menar när vi säger att pastorstjänsten inte är instiftad *i motsats till eller uteslutande* övriga former av ämbetet.

Den gudomliga instiftelsen av det nytestamentliga ämbetet kan därför jämföras med det gudomliga instiftandet av överheten (*government*). Att överheten är instiftad av Gud står tydligt i Rom 13 och 1 Petr 2, men det finns inga speciella bud eller regler när det gäller formen av överhet. Även om kungar nämns som en existerande form av överhet är den gudomliga instiftelsen inte begränsad till monarkin, utan gäller också andra former som är utvecklade av människor. Därför är de enskilda formerna av överhet både gudomlig instiftelse (Rom 13:1) och mänsklig institution (1 Petr 2:13). Bibeln nämner kungens ämbete (*office*) som ett ämbete som tjänar den överhet som är instiftad av Gud. Bibeln nämner inte presidenter. Ingen kan påstå att Finland och USA inte har en av Gud instiftad överhet eftersom de har presidenter och inte kungar. Vi kan inte säga att en kunglig överhet är instiftad av Gud medan en med president inte är det. På samma sätt kan man inte säga att prästerna är den enda formen av gudomligt instiftat ämbete, och att alla andra ämbetsformer inte är det.

Det här är uppenbart av det faktum att det fanns olika former av ämbete i de nytestamentliga kyrkorna. NT säger uttryckligen att "det finns olika slags tjänster" (1 Kor 12:5). Det finns inga tecken på att de övriga formerna skulle vara härledda från pastorstjänsten eller ens att pastorstjänsten existerade i den exakta form vi har idag. NT nämner olika former och funktioner av ämbetet (1 Tim 3:2 och 8, 1 Tim 5:17, Ef 4:11, 1 Kor 12:28, Rom 12:6–8 osv). Bland formerna nämns apostlar, profeter, evangelister, äldste/församlingsledare, herdar och lärare och församlingstjänare. Alla dessa män

sägs uttryckligen tjäna i gudomligt instiftade tjänster (1 Kor 12:28, Ef 4:11) Därför är det ohållbart att påstå att formen av församlingspastor (*parish pastor*) är den enda av Gud instiftade formen.

Det fanns också olika former av offentligt ämbete i GT. Det fanns en skillnad mellan präster och leviter, och det fanns olika former av tjänst bland leviterna. Av dessa former involverade ingalunda alla förvaltandet av de gammaltestamentliga nådemedlen.

Olika former av ämbete har erkänts genom hela kyrkans historia inklusive reformationstiden. Luther konstaterar detta mycket tydligt i sin "Sermon on Keeping Children in School":

Det stånd jag tänker på är snarare ett som har uppgift att predika och förvalta ordet och sakramenten, och som meddelar Anden och frälsningen, sådana välsignelser som inte kan skaffas med någon pompa och ståt. Det omfattar pastorers arbete, lärares, predikanter, lektorers, prästers (som kallas kaplaner), kyrkvaktmästares ("sacristans"), skolmästares och även alla möjliga andra funktioner som hör till dessa tjänster och personer. (LW 46, p. 220)

Dagens kyrka kan välja att ha olika former av tjänster: biskopar, präster, ledande präster, hjälppräster, diakoner, missionärer, professorer, administratörer osv. Kyrkan kan också kalla församlingens medlemmar till offentlig tjänst i kyrkan som söndagsskollärare, evangelister osv. När "lekmän" tjänstgör på grund av kallelse av kyrkan, då tjänstgör de inom ett "offentligt ämbete" även om de bara arbetar deltid eller som frivilliga, eftersom ingen har rätt att tjäna offentligt utan att vara kallad av kyrkan.

Kyrkan har den evangeliska friheten att skapa nya stödtjänster (*auxiliary offices*) och ändra på gamla, att beakta ock ordna specialisering och koncentring inom evangeliets enda ämbete, att tillägga stödfunktioner för evangeliets tjänare eller indra dem. Kyrkan kan också utföra sitt uppdrag att sprida evangeliet genom andra organisationer än lokalförsamlingen, som synoder, missionsällskap osv. En missionär som är utsänd av ett missionsällskap är ett Kristi sändebud lika mycket som en som är sänd av en församling. Det här skulle inte stämma om lokalförsamlingen skulle vara kyrkans enda form och präst vore enda ämbetsformen.

Alla organisationer inom kyrkan, till exempel missionsällskap, bör utföra sin verksamhet i enlighet med de bibliska anvisningarna för kyrkan. Lokala stödgrupper i församlingar, till exempel en kvinnogrupp eller en

ungdomsgrupp, har inte självständiga kyrkofunktioner eller utövar kyrkotukt. Men organisationer som missionsällskap eller kristna universitet måste utöva kyrkotukt. Om en professor vid ett kristet universitet framhårdar med att försvara falsk undervisning, bör styrelsen för universitetet avsätta honom, inte bara på grund av hans avtalsbrott eller genom att säga upp hans anställning, utan på skriftgrunder om anhängare av falsk lära som utesluter honom från tjänst i kyrkan. Om han är uppförd i prästmatrikeln bör kyrkosamfundet eller synoden frånta honom rätten att ta emot en kallelse. Församlingen han hör till skall utesluta honom ur församlingssamfundet. I vart fall är det en av kyrkans former som verkar inom sitt eget ansvarsområde utan att blanda sig i en annans plikter. Varje grupp handlar i lydnad för Kristi bud. Varje grupp grundar bortskaffandet av villoläraren på den makt Ordet givit den, och på så sätt handlar den som en av kyrkans former. Varje form av kyrkan har rätt och skyldighet att utöva Matt. 18.

Vilket är förhållandet mellan ordination och det offentliga Ordets ämbete?

Ordinationens väsen, nämligen, tilldelandet av en tjänst inom det gudomligt instiftade ämbetet genom offentligt erkännande av en rätt kallelse till ordets ämbete, kan kallas en gudomlig ordning. Ingen får predika eller förvalta sakramenten i andras namn utan kallelse (CA XIV). Därför har en del lutheraner tidvis kallat ordinationen ett "sakrament". Det exakta sättet att ge sådant offentligt erkännande av kallelsen, till exempel genom en handpåläggningsceremoni, är emellertid inte ett gudomligt bud. Det finns ingen gudomlig instiftelse av en specifik ordinationsrit i Skriften, och Skriften begränsar inte heller handpåläggning till präster (pastorer). Det finns handpåläggning för andra tjänster än pastor (som i Apg 6), men pastorstjänsten får inte för den skull förväxlas med andra former av ämbetet.⁷

Får kvinnor tjäna i evangeliets ämbete?

Nycklarna de mottagit får kristna kvinnor använda i enskild (privat) tjänst. De får också kallas av kyrkan till sådana former av Ordets ämbete som inte bryter mot Skriftens principer för mäns och kvinnors uppgifter, till exempel tjänstgöra som lärare för kvinnor och barn eller som diakonissor. De får inte utöva någon tjänst eller funktion som innebär att de utövar auktoritet (myndighet) över män. Det utesluter dem från att utöva pastorstjänsten, som utövar auktoritet över hela församlingen. Den här begränsningen grundar sig på skriftprinciperna om ledarskap och underordning enligt 1

Kor. 11 och 14, och 1 Tim. 2, inte på några analogier till att Kristus och apostlarna var män.

Vid vissa tider i sin historia insatte den gamla kyrkan kvinnor i tillåtna former av offentligt ämbete, till exempel diakonissa, med handpåläggning. Eftersom "ordination" inte är ett uttryck i Skriften, finns det inga bibliska skäl till att en sådan handpåläggning inte skulle kunna kallas "ordination", under förutsättning att en klar åtskillnad görs mellan sådan så kallad "ordination" och ordination till pastorstjänsten. Vi å vår sida använder inte uttrycket "ordination" om kvinnor, eftersom det idag skulle innebära missbruk, därför att uttrycket traditionellt har förbehållits pastorstjänsten, och därför att kalla insättandet av kvinnor i en kyrklig tjänst för "ordination" skulle orsaka stor förvirring idag när de flesta lutheraner ordinerar kvinnor till präster och andra pressas att göra det. Men det måste betonas att uteslutandet av kvinnor från pastorstjänsten måste grundas på de ovan nämnda bibelställena och inte på tradition eller mänskliga argument.

Vilket är förhållandet mellan det offentliga ämbetet idag (i synnerhet pastorstjänsten) och apostlarnas ämbete?

Ett annat område som behöver diskuteras noggrant är förhållandet mellan pastorstjänsten och apostlarnas ämbete, eftersom en diskussion har återkommit här som har orsakat en del förvirring.

Det trogna evangeliets ämbete har alltid apostolisk lära. Men det finns ingenting i Skriften som anger att pastorstjänsten eller någon annan offentlig Ordets tjänst härleder sig direkt från apostlarnas ämbete utan att gå genom kyrkan. Kristus utsåg 70 andra Ordets tjänare utan förbinda deras uppgift med apostlarnas (Luk. 10:1,16. Jfr. Apologin, Triglotta 243). Ingenting i Nya Testamentet anger att de övriga former av ämbetet som förekom under Nya Testamentets tid härleddes från apostlarnas ämbete (även om innehavarna av sådana ämbeten ibland utsågs av apostlarna, som fungerade som ledare och representanter för kyrkan). Också under apostlarnas livstid utsågs evangeliets tjänare (ministers of the gospel) av Kristus genom kyrkan, inte genom apostlarna utan kyrkan.⁸ "Av Kristus genom kyrkan" är ursprunget till alla former av ämbete i Nya Testamentet, utom i de få fall där kallelsen kom direkt från Kristus.⁹

Hur vid är tillämpningen av regeln "ingen bör undervisa utan vederbörlig kallelse"? (CA XIV)

Det här villkoret gäller inte endast pastorer, utan vem som helst som representerar kyrkan i någon form av Ordets ämbete. Kallelsen är mer eller mindre formell beroende på omständigheterna. Kallelsen till söndagsskollärare t ex kan vara helt informell. Det behöver inte vara mer än att prästen som har ombetrotts översynen av församlingens arbete ber personen i fråga att undervisa å församlingens vägnar. När jag som ordinerad professor i teologi blir inbjuden att predika i en församling behöver min "kallelse" inte vara mer än en inbjudan av pastorn, som använder den auktoritet han ombetrotts. Men ingen får i något fall påta sig någon tjänst eller funktion i kyrkan utan att kallas av kyrkan att göra det. Ingen får representera församlingen offentligt på något sätt utan en kallelse att göra det. Det kan bli nödvändigt för en församling att be en självutnämnd evangelist som går omkring i församlingens namn att upphöra, om han är okvalificerad och snarare hindrar församlingens arbete än bidrar till det. Som individ har han förstås rätt att tala i sitt eget namn, men inte som församlingens representant. Kallelsens absoluta nödvändighet belyses av förhållandet att t o m vår Herre Jesus själv inte påtog sig sitt ämbete utan kallelse (Hebr. 5:4,5).

Vi använder vanligen benämningen "kallade arbetare" (*called workers*) endast om dem som är formellt kallade att tjänstgöra som präster, professorer, missionärer, eller lärare och dylikt. Vi får inte glömma att ingen får utöva någon form av offentligt ämbete på eget uppdrag, utan måste ha kyrkans kallelse. Luther säger:

Vi är alla präster och det är ingen skillnad på oss. Det vill säga vi har samma makt vad gäller Ordet och alla sakramenten. Men ingen får använda denna makt utom med samfundets samtycke eller en överordnads kallelse. Ingen enskild får förse sig med det som är allas gemensamma egendom, utom om han kallas till det. Därför är ordinationens "sakrament", om det över huvud taget är något, ingenting annat än en viss rit som man kallas med till kyrkans ämbete. (Om kyrkans babyloniska fångenskap. LW 36, p. 116)

Vad är de troendes prästadöme? Hur förhåller det sig till de offentliga tjänsterna i Gamla och Nya Testamentet?

Ibland får man intrycket att de troendes prästadöme i Nya Testamentet är någonting nytt som på något sätt ersatte prästadömet i Gamla Testamentet.

Det är felaktigt. De troendes prästadöme i Nya Testamentet är fortsättningen på de troendes prästadöme som fanns redan på Gamla Testamentets tid. De troendes prästadöme i Nya Testamentet beskrivs med begrepp som gällde hela Israels folk, inte begrepp som beskriver det levitiska prästerskapet (jämför 2 Mos. 19:6 med 1 Petr. 2:9). Både det levitiska prästadömet och pastorstjänsten i Nya Testamentet är särskilda former av det kallade offentliga ämbetet. De troendes prästadöme gav inte och ger inte rätt åt någon enskild att tillskansa sig uppgifterna i någotdera av de offentliga ämbetena utan en gudomlig kallelse att göra det. Förfelade försök att tillskansa sig det offentliga ämbetet utgående från ett allmänt prästadöme är inte nya. De förekom redan i gammaltestamentlig tid (4 Mos. 12:2, 16:3). En hänvisning till Moses och Arons kallelse tillbakavisade Mirjams och Koras, Datans och Abirams försök att inkräkta på Moses ämbete. Läran om den gudomliga kallelsen tillbakavisar också dem som föraktar det kallade ämbetet idag.

Det levitiska prästadömet enastående uppgift får sin uppfyllelse och efterträdare varken i de troendes prästadöme eller i det offentliga ämbetet i Nya Testamentet, utan i Kristi enastående prästadöme.¹⁰

Avslutning

Närhelst frågor om ämbetets natur uppstår måste vi ge företräde åt två sätt att närma sig problemet:

Uttrycken måste definieras klart så att folk inte talar förbi varandra. I vilken betydelse används uttryck som "ämbete" (*ministry*) och "kallelse" (*call*)? Om inte uttrycken som olika parter använder klagörs blir det fortsatt förvirring och missförstånd. Det här är ännu mera avgörande när det är fråga om mer än ett språk.

Inledningsvis bör diskussionen koncentrera sig på en grundlig exeges av alla Skriftställen som hör till ämnet. Utan enighet om vad Skriften säger i saken kan inte nämnvärda framsteg göras genom att debattera tolkningar av bekännelser, historiska fall och samtida bruk. Vi måste genomföra ett grundligt Skriftstudium, av *norma normans* (den normerande normen), innan vi kan börja diskutera vår förståelse av *norma normata* (den normerade normen), dvs bekännelserna och andra mänskliga skrifter. Nyckeln till att lösa en fråga är alla deltagares villighet att för stunden lägga åt sidan alla förutfattade meningar och t o m sina lärares arbeten för att gå *ad fontes*

tillbaka till Skriften. De måste vara villiga att på nytt pröva varje detalj i sina ställningstaganden i endast Skriftens ljus. Om studiet visar fram områden där man rört sig med antaganden och tolkningar utan Skriftens stöd, måste man vara beredd att korrigera sin uppfattning. Om vår terminologi har drivit iväg från Skriftens, måste vi få vår terminologi igen på linje med Skriften. Vi får inte anpassa Skriften för att passa vår terminologi.

Skriften gör det klart att vi inte kan ge skäl för en lära om kyrkan och ämbetet som berövar kyrkan dess gudagivna frihet att organisera sig och sitt ämbete i former som motsvarar dess behov. Varje begränsning av kyrkans frihet måste vara uttryckligen befalld av Skriften. Vi måste bevara all den frihet Kristus har skänkt den nytestamentliga kyrkan. Å andra sidan måste vi kräva att den nytestamentliga kyrkan håller varje bud Kristus har gett den. Endast detta är den rätta läran om ämbetet.

Kyrkor måste vara ense om läran om kyrkan och ämbetet för att ha gemenskap. Men de behöver inte ha samma kyrkoorganisationsformer eller ämbetsformer. Till exempel sänder WELS ut missionärer till hedningarna bara genom synoden och inte genom missionssällskap. Men om det finns en annan kyrka där människor som älskar evangeliet sänder ut missionärer genom ett missionssällskap, och om de tror att missionärerna verkligen är Kristi budbärare till hedningarna som talar inte mänskoord utan Guds Ord, då skulle också den kyrkan utöva den så kallade "WELS läran om ämbetet". Det här är sant därför att Kristus har föreskrivit att missionärer skall sändas ut. Han har inte föreskrivit de exakta formerna för arbetet.

Ett annat exempel: i WELS har vi inte någon "lekmannapredikanttjänst". Men om en annan kyrka godkänner "lekmannapredikanter" som har ett visst mått av skolning och någon form av erkännande från kyrkan för att predika och undervisa i begränsad omfattning i proportion till deras skolning och kallelse, då har vi ingenting att invända, för den kyrkan skulle använda den frihet Kristus har gett den för att upprätta en form av ämbetet som motsvarar dess behov. Orden de männen talar är inte mänskoord utan Guds Ord.

Det väsentliga i Bibelns lära om ämbetet är alltså: Kristus har anförtrott sitt Ord till alla troende. Han har också befallt att lämpliga (*qualified*) och utbildade (*trained*) män skall kallas av kyrkan för att predika det Ordet offentligt och att förvalta sakramenten. Han har skänkt kyrkan stor frihet gällande de exakta formerna för organisation och tjänsterna som används för ändamålet. Kyrkan måste sträva efter en jämvikt mellan alla troendes

prästadöme och det offentliga Ordets ämbete. Hög uppskattning för alla troendes prästadöme förminskar inte på något sätt vördnaden för Ordets offentliga tjänare. Som Luther sade:

Kristenheten behöver män som kan slå ner sina motståndare och ta rustning och vapen av djävulen och komma honom att skämmas. Det fordrar starka krigare som fullständigt behärskar Skriften, kan tillbakavisa falsk tolkning, kan vrida svärdet ur motståndarnas händer (dvs de bibelställen de använder) och slå dem tillbaka med dem. Inte vem som helst kan vara så skicklig i att försvara läran och trosartiklarna. Därför behöver vi predikanter och lärare som dagligen studerar och forskar i Skrifterna och kan strida å andras vägnar. Ändå borde varje kristen vara väl rustad så att han själv är säker på tron och läran, och borde vara så väl grundad på ställen i Guds Ord att han kan stå emot djävulen och kan försvara sig när folk försöker omvända honom till någon annan uppfattning. På så sätt bidrar han till att uppehålla och försvara läran. (Predikan över Ef. 6. What Luther Says, I, 419. SL 9, 820.)

Mätte Gud välsigna Finland med sådana pastorer och människor så att en trogen förvaltning av Hans Ords ämbete upprätthålls.

NOTER

1) Det är en förenkling att ställa "Wisconsinsynen" och "Missourisynen" på kyrka och ämbete mot varandra. Under de år som den här frågan debatterades i synodkonferensen (the Synodical Conference of North America) följde skiljelinjerna inte exakt synodernas gränser. Både före och efter det att synodkonferensen upplöstes hade många inom LCMS "Wisconsinsynen". Man skulle kunna göra en utmärkt sammanfattning av "Wisconsinsynen" genom att använda uteslutande LCMS material. Ett tillägg till den här uppsatsen sammanfattar den debatten för dem som vill läsa det.

2) Enligt den latinska texten.

3) Enligt den tyska texten.

4) Luther-citaten är översatta från den amerikanska utgåvan Luther's Works. Jag har tagit med titlarna för att göra det lättare att hitta citaten i andra utgåvor.

5) Missourisynodens rapport CTCR godkänner också den här vida användningen av uttrycket, men föredrar den snävare användningen när det offentliga ämbetet avses "för klarhetens skull" (s. 12).

6) Höflings uppfattning, där det offentliga ämbetet återförs på blott ändamålsenlighet, förkastas uttryckligen av WELS Theses II,D,5.

7) Utförligare, se John F. Brug: "Ordination and Installation in Scripture", WLQ Fall 1995, s. 263–270.

8) Utförligare, John F. Brug: "The Ministry of the Apostles and Our Ministry", WLQ, Summer 1995, p. 168–178.

9) "Av Kristus genom kyrkan" är också Walthers ståndpunkt (se hans tes 6 och 7 om ämbetet). Det är en ironi att en förnyad betoning av betydelsen av offentliga ämbetsinnehavare, i stället för betydelsen av församlingen, genom insättning av fler ämbetsbärare, verkar att öka i Missourisynoden och en del av dess systerkyrkor, eftersom en sådan syn kommer närmare Grabaus än Walthers syn. Tillbaka

10) Utförligare, John F. Brug: "The Priesthood of All Believers and the Ministry", WLQ, Spring 1994, p. 117–125.

Några av de lutherska samfundet i USA som nämns i uppsatsen:

ELCA	Evangelical Lutheran Church of America
ALC	American Lutheran Church
LCA	Lutheran Church of America
AELC	Association of Evangelical Lutheran Churches
WELS	Wisconsin Evangelical Lutheran Synod, "Wisconsinsynoden"
LCMS	Lutheran Church – Missouri Synod, "Missourisynoden"

Råöversättning från engelska till svenska av Anna och Kristian Norrback.

Oversyn av termer har gjorts av Stefan Hedkvist, som meddelar följande anmärkning: På svenska har termerna "ämbete" och "tjänst" använts som översättning av ett engelskt ord "ministry" som i sin tur används som översättning av ett grekiskt ord "diakonia". När två termer på detta sätt används för att översätta ett engelskt ord är det nödvändigt att klargöra reglerna för hur de brukas. Principen jag följt är att ordet "ämbete" använts när det talas om ämbetet "in abstracto", alltså när det talats om evangelieförkunnelsens och sakramentförvaltningens ämbete (art V i Augsburgska bekännelsen). Ordet "tjänst" har använts när det talas om konkreta tjänster i kyrkan. Principen har dock inte genomförts helt konsekvent, exempelvis används termen "offentlig ämbete" istället för "offentlig tjänst" vilket borde bättre följa regeln. Även någon oavsiktlig inkonsekvens kan ha smugit sig in. Det vore bra med en diskussion om hur termerna i läroframställningen skall användas för att inte missförstånd skall uppstå.

Bilaga

Historik över striden om den så kallade Wisconsinsynodens och Missourisynodens syn på ämbetet

I Amerika har diskussionen om kyrkan och ämbetet handlat om en påstådd skillnad mellan en så kallad "Wisconsinsynodens" och "Missourisynodens syn" på kyrkan och ämbetet. Att ställa "Wisconsinsynodens syn" och "Missourisynodens syn" på kyrkan och ämbetet mot varandra är emellertid grov förenkling. Under de år då detta ämne debatterades inom Synodalkonferensen i Nordamerika gick skiljelinjen aldrig strikt längs synodgränserna. Både före och efter Synodalkonferensens upplösning var det många i Missourisynoden (LCMS) som hade "Wisconsinsynodens syn". Man kan faktiskt sammanställa en väldigt fin sammanfattning av "Wisconsinsynodens syn" med hjälp av citat enbart från Missourisynodens skrifter. Även om

jag inte har statistik på det, verkar det idag vara så att majoriteten av Missourisynodens medlemmar har den så kallade "Wisconsinsynodens syn". Trots detta är ger vissa av de frågor som debatterades inom Synodalkonferensen oss en introduktion till frågor som diskuteras inom lutherdomen idag.

Något förenklat kan vi säga att "Missourisynodens syn" i sin strängaste form hävdade att lokalförsamlingen är den enda gudomligt instiftade formen av kyrkan och att pastorstjänsten eller till och med pastorstjänsten i lokalförsamlingen är den enda gudomligt instiftade formen av ämbetet. Alla andra tjänster och organisationsformer är grundade av människor och fungerar som stöd åt de gudomligt instiftade formerna. Den allra mest rigida versionen av denna syn förnekar att synoden eller någon annan större gruppering är kyrka, eller att någon annan än församlingspastorn tjänar i det gudomligt instiftade ämbetet. Somliga inom Missourisynoden (LCMS) och i grupper som brutit med LCMS har denna rigida syn, men idag verkar det som om de som förfäktar "Missourisynodens syn" har en modifierad version av densamma. Det allra allvarligaste felet med denna ståndpunkt är att den förnekar att någon annan grupp förutom lokalförsamlingen kan utöva kyrkotukt enligt Matteus 18.

Inom Wisconsinsynoden föreligger konsensus att Kristus har instiftat ett ämbete i kyrkan, evangeliets ämbete, och att detta ämbete kan utövas privat av alla kristna och offentligt av dem som har blivit kallade till detta av kyrkan. Med andra ord har Kristus givit ett enda uppdrag till kyrkan: att predika evangelium. Det evangelium som har anförtrots åt Ordets offentliga förkunnare är inte till sitt väsen något annat än det evangelium som har anförtrots åt alla troende. I den meningen kan vi säga att de har samma ämbete, nämligen att dela med sig av evangeliet. Alla kristna kan dela med sig av evangeliet till andra, men för att detta evangelium också ska predikas offentligt har Kristus instiftat Ordets och sakramentsförvaltningens offentliga ämbete. Tjänsten i Ordets offentliga ämbete är åtskild från alla troendes prästadöme genom den kallelse som de offentliga tjänarna får. Den vanligaste och mest omfattande formen av detta offentliga ämbete är pastorstjänsten, men Gud har gett kyrkan frihet att skapa olika former av offentliga tjänster allt efter behov och rådande förhållanden. Formerna eller formerna i vilka hur kyrkan ska organisera sig själv har inte föreskrivits i Skriften, utan dessa har lämnats fria åt kyrkan.

Det påstås ibland att det "gamla Missouri" och det "gamla Wisconsin" var överens i denna lära. Det är sant att det finns påståenden i Hoenenckes dogmatik som kan karakteriseras som överensstämmande med den så kal-

lade Missouris ståndpunkt, men vi måste komma ihåg att dessa skrevs före det noggranna studium av Skriften som genomfördes i samband med "Cincinnati-fallet, en dispyt som gällde händelser i en Missouriförsamling omkring år 1900. Detta studium ledde till att vissa punkter formulerades mera exakt. I WELS hävdar vi också att vår ståndpunkt stämmer överens med Walthers och att hans ståndpunkt inte har blivit rätt förstådd av somliga av hans anhängare, inte heller har man varit tillräckligt uppmärksam på vilka förhållanden han riktar sig mot i sina skrifter, nämligen mot Grabaus församlingsfientliga syn. På vissa ställen skulle vi ha valt en annan ordalydelse än Walther, men det råder ingen meningsskiljaktighet mellan vår syn och hans. I själva teserna klargör Walther inte alltid att *Predigtamt* (predikoämbetet eller Ordets ämbete) är ett vidare begrepp än *Pfarramt* (pastorstjänsten) (tes 1,2 och 7). De citat med vilka Walther stöder sina teser visar emellertid att Walther erkänner att det finns flera olika tjänster. Vi anser också att den engelska översättningen av Walther på vissa ställen inte är tillfredsställande, t ex översättningen av *Gemeinschaft* i tes 7 som "församling" i stället för "hela gruppen". (En uttömmande behandling av detta ämne återfinns i Lawrenz, *WLQ*, Spring 1982, eller *Compendium*, sid 465-521. Den som är intresserad kan få en kopia av denna uppsats.)

J. P. Koehlers roll i utvecklandet av "WELS ståndpunkt" ska inte över-skattas. Han var den exegetiske pionjären, men John Schaller och August Pieper och senare även John Meyer hade avgörande roller i det genomgripande Skriftstudiet, förklaringen av och försvaret för WELS ståndpunkt. Det var detta noggranna studium av allt som Skriften har att säga om denna lära som satte fart på talet om "Wisconsins nya ståndpunkt". En ingående behandling av detta ämne återfinns i artiklar av Fredrich (1992) och Dobberstein (Part 3, 1991 i *WELS Compendium on Ministry*).

WELS har ibland anklagats för att vara kryptohöflingiter till följd av en positiv kommentar Koehler en gång fällde om Höfling, men när Koehler fullt ut förstod vad Höfling verkligen hade sagt, distanserade han sig från sina tidigare uttalanden, vilka kunde uppfattas som ett fullständigt accepterande av dennes lära. Höfling förnekade att det offentliga ämbetet var gudomligt instiftat. WELS hävdar att det offentliga ämbetet är gudomligt instiftat, men vi tror inte att Kristus har begränsat ämbetet i kyrkan endast till pastorstjänsten i lokalförsamlingen. (Noterbart är att även Walther anklagades för att vara höflingit. *Lehre und Wehre*, 1858, sid 354).

När vi läser skrifter av män som Walther, Hoenecke och Pieper och förvisso även Luther, måste vi vara mycket uppmärksamma på under vilka historiska förhållanden de skrev och på vilka specifika frågor de svarade.

Om de hade skrivit idag, då förhållandena är annorlunda, då ord har fått en annan innebörd och då andra frågor och faror möter kyrkan kanske de skulle ha valt andra ord och betonat andra punkter. Även då vi tillämpar påståenden ur bekännelseskriterierna och Skriften måste vi vara mycket uppmärksamma på hela det sammanhang de förekommer i, så att vi inte tillämpar ställena fel genom att låta dem svara på frågor som författarna inte behandlar.

Likt Luther, betonade ibland författarna inom Synodalkonferensen (även August Pieper) sin ståndpunkt i starka, svepande ordalag, vilka behöver närmare definieras eller förklaras när man gör en fullständig redogörelse för läran i fråga. Vi har inget behov av att försvara vartenda ordval hos Pieper, Schaller eller någon annan författare om ändrade förhållanden leder till att deras ord nu lätt missförstås.

Felaktiga karikatyrer

Under det senaste året har det till vår besvikelse dykt upp ett antal oriktiga framställningar av WELS ståndpunkt i olika fristående lutherska tidskrifter vilka deklarerar att de har till syfte att främja samtal och förståelse mellan konfessionella lutheraner. Antydningar som att man i WELS ståndpunkt inte "ser någon skillnad mellan aposteln Paulus och den troende", att det inte finns något giltigt skäl för WELS att inte nu gå vidare och låta kvinnor förvalta nattvarden, att WELS ståndpunkt är densamma som Schleiermachers och att LCMS tolererade hos WELS vad de förkastade hos Höfling (*Logia* Jan 1993, sid 15, 16) är förvrängningar som inte bidrar till diskussionen. Liknande falska påståenden har då och då även framförts av människor i Finland. WELS ståndpunkt innebär att vi klart vidhåller att det offentliga ämbetet är gudomligt instiftat och att det är åtskilt från alla troendes prästadöme. Även i sina allra starkaste skrifter som A. Pieper och J. Schaller skrev mot tron att endast en form av ämbetet var gudomligt instiftad i motsats till alla andra former, skrev de aldrig något mot en gudomlig instiftelse av det offentliga ämbete vilket särskiljer det från det troendes prästadöme.

WELS gör en klar åtskillnad mellan det offentliga ämbetet och alla troendes prästadöme och upprätthåller pastorstjänsten som en tjänst instiftad av Gud. Vi hävdar dock även att det kan finnas andra former av tjänst, vilkas ansvarsområden begränsas till innehavarnas utbildning och kallelse, och att även andra former av kyrkan än lokalförsamlingen kan utöva kyrkotukt i enlighet med Matteus 18.

Oversättning från engelska: Gunilla Hedkvist.

Luthers frigörelse från den romerskkatolska kyrkan

Kimmo Närhi

Reformatorn Martin Luther var till en början en mot påven trogen medlem i den romerskkatolska kyrkan. Under reformationstiden som började år 1517 skedde likväl en förändring. Efter allvarliga meningsskiljaktigheter i läran bannlyste påven Luther, och denne å sin sida lösgjorde sig från den romerskkatolska kyrkan. Reformatorns undervisning och exempel är högst aktuella i dag. Många stora kyrkor som bär det lutherska namnet håller på att närma sig den romerskkatolska kyrkan. Många frågar efter den lutherska vägen i kyrkofrågan i de nuvarande skedena. Ett syfte med den här framställningen är att med hjälp av de historiska händelserna och Luthers undervisning visa, att en avgörande faktor när man skall avgöra kyrkofrågan är att man besitter de rena nådemedlen. Frågor kring den personliga tron och frälsningens tillägnelse hör på det intimaste ihop med vår framställning. De personliga frågorna om en nådig Gud, hur man finner frälsningssäkerhet och bevaras i tron leder till att man måste förkasta den yttre makten och den inlärdas vanan som grund för kyrklig enhet och visar, att den enda avgörande faktorn är hur den rätta tron får näring genom de rena nådemedlen.

1. Inledning

Frågan varför reformatorn Martin Luther i tiden skilde sig från den romerskkatolska kyrkan är fortsättningsvis aktuell. I Finland har man diskuterat frågan åtminstone från 1920-talet. Då förde biskop Gummerus och pastor E.J. Hakala fram påståendet, att Luther inte av egen vilja skulle ha frigjort sig från den romerskkatolska kyrkan, utan skulle ha gjort det endast av tvång. Mot detta har pastor A. Aijal Uppala fört fram argument, som visar att Luther lämnade den romerskkatolska kyrkan av egen vilja – alltså inte av tvång – (se till exempel Kirkkokysymys Raamatun ja luterilaisen tunnustuksen valossa, 1937).

Kimmo Närhi är pastor i Suomen Tunnustuksellinen Luterilainen Kirkko (STLK).
E-post: kimmo.narhi@luterilainen.com.

Samma frågeställning har fortsatt ända till de senaste åren. Många teologer inom folkkyrkan lär fortsättningsvis, att Luther inte av egen vilja skulle ha lämnat den romerskkatolska kyrkan, och med detta argument uppmanar de kristna att stanna kvar i Finlands evangelisk-lutherska kyrka. Numera stöder tanken att stanna kvar i FELK och närmandet till den romerskkatolska kyrkan ömsesidigt varandra, eftersom de nämnda kyrkorna nu står varandra närmare än för bara något årtionde sedan. Detta visas exempelvis av att FELK har godkänt Den gemensamma deklARATIONEN om rättfärdiggörelseläran, samt av att FELK:s biskopar har besökt Rom och där deltagit i gudstjänster tillsammans med romerska katoliker. Då en luthersk kristen vill följa Guds ord och reformatorns undervisning behöver han med anledning av dessa historiska och nutida iakttagelser på nytt fråga, om Luther gick ut motvilligt och under yttre tvång eller av egen vilja på grund av läromässiga orsaker. Här har vi alltså en av de viktigaste frågorna för vår studie.

Då vi betraktar Luthers avståndstagande från den romerskkatolska kyrkan kan vi inte underlåta att granska de grundläggande faktorerna för trons uppkomst och bevarande, nämligen nådemedlen. Utgående från detta kan vi sedan placera in frågan om kyrkan och dess medlemskap i sin rätta ram. Både under Luthers tid och under varje annan tid bör en kristen ställa sig följande frågor: *1) På vilken grund kan jag bli frälst?* och *2) Hur kan jag vara viss om förlåtelse för mina synder?* Då vi betraktar hur Luther tog avstånd från den romerskkatolska kyrkan märker vi att de här personliga, allra viktigaste frågorna var aktuella för honom. För att han skulle få rätta och säkra svar på dem måste han söka i de rena nådemedlen. Borta var kyrkopolitik och maktbehov. I stället var det fråga om att personligt tillägna sig saligheten och att visa andra på samma väg.

I Luthers undervisning är frågan om den yttre kyrkan och dess verksamhet av praktisk art. Hans lära är i enlighet med artikel 7 i Augsburgska bekännelsen, vilken lyder: *"Kyrkan är de heligas samfund, i vilket evangelium rent förkunnas och sakramenten rätt förvaltas."* Här är det fråga om en praktisk sak: det muntliga ordet, som man kan lyssna till, och sakramenten, som man kan åtnjuta. När han talar om kyrkans kännetecken säger Luther: *"Men vi talar om det yttre ordet, genom människor, som predikas muntligt, genom dig och mig, ty detta har Kristus lämnat efter sig som ett yttre tecken, varav man skall känna igen hans kyrka eller hans kristna, heliga folk i världen. V talar också om ett sådant muntligt ord, som allvarligt tros och öppet bekännes inför världen, som han säger (Matt. 10:32–33, Mark. 8:38): Den*

som bekänner mig inför människorna, honom skall också jag kännas vid inför min Fader och hans änglar.” (St. L. XVI, 2275, år 1539; Om koncilierna och kyrkan, 167f.)

I den här framställningen, som behandlar ett specialämne i anslutning till den yttre kyrkan, tar vi inte speciellt mycket fram frågan om den ena, heliga, allmänneliga och kristliga församlingen, vilken vi bekänner i trosbekännelsen. Vi konstaterar blott kort, att på samma sätt som mängden av alla heliga och frälsta lever endast av de rätta nådemedlen, så är endast de också den synliga församlingens rätta och ofelbara kännetecken. De rena nådemedlen föder den heliga allmänneliga kristna församlingen och uppehåller den. Nådemedlens renhet är också prövostenen för att de synliga församlingarna har en rätt verksamhet. På denna grund prövade Luther den romerskkatolska kyrkan och definierade sitt förhållande till den.

På grund av de rena nådemedlens centrala roll har vi orsak att börja med att studera vad Luther lärde om hur de förverkligades i den romerskkatolska kyrkan. Först gör vi en anmärkningsvärd iakttagelse:

2. Luther värdesatte den romerskkatolska kyrkan för de rätta nådemedels och kristnas skull som fanns där

Då man tänker på Luthers personliga historia är det skäl att hålla i minnet, att han levde och växte upp i den romerskkatolska kyrkan. Han kände dess lära och praxis synnerligen exakt. Han kom också att se, att nådemedlen användes och att det fanns rätta kristna där. Luther säger: *”Vi erkänner, att det i påvedömet finns mångahanda kristna gåvor, alla kristna gåvor, och att de har kommit till oss därifrån; vi bekänner nämligen, att det i påvedömet finns en rätt Bibel, ett rätt dop, ett rätt altarets sakrament, rätta nycklar till syndernas förlåtelse, ett rätt predikoämbete, en rätt katekes i form av de tio buden, trosbekännelsen och bönen Fader vår – – Jag säger, att i påvedömet finns en sann kristenhet, rentav grädden av den sanna kristenheten och många stora och fromma helgon.”* (St.L. XVII, 2190–91, från år 1528)

Att Luther konstaterade att det i påvedömet finns rätta nådemedel och många kristna ser vi i hur han litat på Guds ords kraft. Gud har gett sina nådemedel och vill inte ta bort dem. Också åt oss har han gett dem i historisk mening genom den romerskkatolska kyrkan. Här bör vi observera, att vi naturligtvis inte har fått nådemedlen av de romerskkatolska, utan av

Kristus själv. Kristus har gett dem åt oss och alla troende genom sitt ord, som sedan har ekat genom seklen och förblivit trots många villfarelser. Det har alltid funnits och kommer att finnas sådana, som också i oklara förhållanden lever av nådemedlen. Man kan således kalla också den romerskkatolska kyrkan för en kyrka i den meningen att finns troende människor där, och därför att kyrkans kännetecken i någon mån fortfarande förverkligas i den.

Vi kan sätta in Luther i förhållande till den romerska katolicismen i den vidare ram när vi jämför den med hans förhållande till omdöparna. Han ansåg deras lära skadligare än de påvligas lära, eftersom omdöparna förkastade nådemedlen. Luther skrev: *"Ty om de skulle lämna kvar dopet och (altarets) sakramentet, skulle de kristna även under påven ännu fly med sina själar och bli frälsta, så som också hittills har skett. Men då de nu har frångått sakramenten, måste de hamna i förtappelsen, eftersom själva Kristus därmed också har tagits ifrån dem."* (St.L. XVII, 2192, från år 1528) Med andra ord bedömde Luther, i sig alldeles korrekt, att det är möjligt att finna frälsningsvägen i den romerskkatolska kyrkan och att det är möjligt att bli salig där.

Dessa citat visar klart den grund, på vilken Luthers förhållande till den romerskkatolska kyrkan ursprungligen vilade. Han såg att Guds stora gåvor verkade där. De rätta svaren på frågorna: *"Hur kan jag bli salig?"* och *"Hur kan jag vara säker på att jag får mina synder förlättna?"* kunde vara möjliga att finna i den romerskkatolska kyrkan. På så sätt var hans reformatoriska syfte att avlägsna missbruken och rena läran. Den som nedlåtande gick till anfall mot nådemedlen, som omdöparna gjorde, åstadkom mycken skada, men ingen verklig nytta. Den rätta vägen var att hålla sig till nådemedlen och rena dem från förvanskning. Så skulle den gamla apostoliska kyrkan glimta fram, där Guds ord hölls i ära. På Luthers förhandlingssinställning invercade på ett grundläggande sätt att den romerskkatolska kyrkan till det yttre förstod och erkände Guds ords auktoritet. Så hoppades man att förhandlingarna skulle kunna föras i den anda, som är uttryckt i den lutherska bekännelsen: *"Vi tro, lära och bekänna, att den enda regel och norm, varefter alla lärar såväl som lärare böra prövas och bedömas, endast är Gamla och Nya testamentets profetiska och apostoliska skrifter."* (SKB 1957, 499)

Reformationens avsikt var alltså att återvända till källorna. Man måste rensa bort den slagg och det damm, som under historiens förlopp hade samlats och som under Luthers dagar välldes fram i grov form. De mest

grundläggande villfarelserna var att man godkände påvens och traditionens auktoritet vid sidan av Bibeln och över den, förvrängningen av evangeliet med gärningslära, den fria viljan vid avgörelsen och de falska lärorna om sakramenten och predikoämbetet. På denna felaktiga grund byggdes sedan många grova villfarelser med inverkan på det vardagliga livet, såsom avlats-handeln, idealisering av klosterlivet och nedvärderingen av den vanliga livskallelsen. Ändå fanns hopp om att rätta till missbruken och låta den gamla apostoliska kyrkan skymta fram, om man bara lät Guds ord verka. Luthers positiva värdering av den romerskkatolska kyrkan grundas på Guds ord och nådemedlen, som var i bruk där sedan gammalt. De behövde grävas fram från det andra till verkligt bruk.

3. Nedvärdering av Guds ord och bestående falsk lära förpliktade att lämna den romerskkatolska kyrkan

Hur riktig och verklighetsmedveten var Luthers uppskattning av den romerskkatolska kyrkan och den rätta handlingslinjen? Säkert var den riktig. Nådemedlens existens och användning, även om de var uppblandade, kunde och kan fortfarande iaktas i den romerskkatolska kyrkan. Hur är det då med praxis? Var det möjligt att reformera kyrkan med Guds ord? Var det möjligt att avlägsna de läromässiga missbruk som fått fotfäste och som fördunklade evangeliet? Svaret på denna fråga rörande det praktiska förverkligandet av reformationen kom att avgöra Luthers förhållande till den romerskkatolska kyrkan.

Då Luther predikade och undervisade och naturligtvis kom att uppleva följderna av sin verksamhet, kom han också att märka den romerskkatolska kyrkans verkliga förhållande till Bibeln. Den rätta bibelprincipen följdes inte i praktiken. Man underordnade sig inte Guds ord i praktiken, utan påvens och hans understödjares ord samt traditionen vägde tyngre i kyrkans liv än Guds ord. Den romerskkatolska kyrkan var till följd av sin lära om traditionen redan då i verkligheten en kyrka med kontinuerlig uppenbarelse. Detta hade sedan sina upprörande följder. Kristi försoningsverk, den enda grund vi har för vår salighet, hamnade i bakgrunden för människoläror. Till följd av mörkläggning av evangeliet nåddes samvetena inte av den visshet och tröst som Guds ord ger. De viktiga frågorna rörande frälsningen blev utan rätta svar.

Eftersom situationen var så här dålig och den romerskkatolska kyrkan hade fjärmats från Guds ord på ett bestående sätt, var det ofrånkomligt att se sakens realitet i hela dess allvar. Beträffande denna insikt om verkligheten kan vi säga, att nedvärdering av Guds ord och en fortgående falsk lära enligt Luther förpliktar att lämna den romerskkatolska kyrkan.

Det fanns tydligen två parter, som stod mot varandra i en oförsonlig konflikt: den romerskkatolska kyrkans vädjan till kyrkans auktoritet och Luthers klara fasthållande vid Guds ord. Polariseringen framträder bland annat av följande text av Luther från 1534: *"De (påvliga) ropar alltid bara: Kyrkan! Kyrkan! Kyrkan! och nämner som kyrka även ogudaktiga människor, som har och gör läruppfattningar och satsar över och mot Bibeln - rentav med hänvisning till den gudomliga makten. – – – Men om vi måste kalla sådant för kyrka, som de alltför ropar att kyrkan är, och om vi måste tro det, som de alltid säger och gör: till vad behöver vi då mera den Heliga Skrift, varför straffas synder, varför är vi i dödsfara för bekännelsen av sanningen, då vi (enligt deras undervisning) lätt kunde bli kvitt alltsammans och utan besvär blott sovande kunde bli saliga, om vi bara säger: jag tror, att de påviska är kyrkan, och jag tror, att allt är sanning som de lär? Och hur tänker man här råda de fromma och gudaktiga själar, som är bundna till Bibelns gudomliga sannings ord och inte kan tro sådant, som offentligt lärs emot Bibeln? Borde vi kanske säga åt dem: man bör lyssna till påven, för att friden och enheten måtte bevaras? Eller borde vi låta dem vackla i okunskap och vänta så länge, tills påven med sina anhängare har beslutit annorlunda? (Nej!) De, som understöder detta, må låta bli att desto mera bry sig om sina sjäalars salighet och vara självsäkra, men sannerligen kan man inte genom osäkra och oklara läror lugna ett sådant hjärta, som fruktar Gud och med allvar vill undkomma den eviga osaligheten och nå det eviga livet."* (St.L. XVIII, 2010)

Man kan inte på något sätt stöda sig på kyrkans auktoritet som grund, i praktiken rätt mycket påvens auktoritet, utan att riskera saligheten. En viktig fråga lyder: "Bör vi lyssna till påven?" Det var frågan om vad man kan binda samvetena till. Enligt Luther fanns ingen möjlighet eller rätt att göra ett avtal, enligt vilket påvens falska läror får leva i fred. Det skulle ha lett till oklarhet och osäkerhet i den allra dyrbaraste frågan. Hjärtat kan inte lugnas med hjälp av mångtydiga och sinsemellan motstridiga läror. Till evangeliets natur hör en absolut visshet.

Frågan om evangeliets fasthet för oss till den centralaste kärnan av Luthers verksamhet och hela den lutherska reformationen. Evangeliet är fast på två sätt. För det första, för att ordet i sig är fast. Det är fråga om Guds ord,

som inte kan vackla eller bedra. Fastän himmel och jord går under, skall Guds ord och evangeliet aldrig förgås. Det orubbliga ordet har en annan sida, nämligen dess avsikt och verkan. Gud låter förkunna evangeliet för våra hjärtan som ett fast ord. När vi prövar oss själva inför honom, blir ingenting annat kvar av oss än ett vacklande samvete, som antingen vänder sig mot sorglöshet eller förtvivlan. I denna nöd bringar evangeliet sedan en fast hjälp. Det gudomliga edliga ordet ljuder inför varje människa: "Det är fullbordat", "Dina synder är dig förlättna", som ett fast, orubbligt ord som öppnar himlen för oss. Hjärtat, som i sin fruktan för förtappelsen och längtan efter himlen inte kan gripa tag i något mänskligt, får så sin tillflykt i Guds osvikliga ord. I det kan man verkligen ta sin tillflykt och leva av det.

Till följd av att läran är fast lärde Luther för det första det, att man bör komma till visshet om läran, och sedan också handla med stöd av denna visshet. Att fördrå osäkerhet och olika slags läror ansåg Luther vara rentav värre än att föra fram en klart falsk lära. Han sade: *"Den som håller sin lära, sin tro och bekännelse för sann, rätt och säker, kan inte stå i samma spilta som de, som undervisar falska läror eller gynnar sådana, och kan inte alltid bara tala vackra ord till djävulen och hans stall. En lärare, som tiger om falska läror och trots det vill vara en lärare, är värre än en offentlig svärmeande, och får genom sitt låtsasverk till stånd större skada än en kättare, en sådan bör man inte lita på. Han är en varg och en räv, en brödpräst och buktjänare, och kan förakta läran, Ordet, tron, sakramenten, kyrkan, skolan och förkasta dem. – – han vill inte förarga någon, inte bekänna Kristus och inte stöta sig med djävulen och världen."* (St.L. XVII, 1180, från år 1546) Osäkerhet och sammanblandning av många läror uppehåller en mångfald av undervisning och följaktligen fördärvar den som sådan den kristliga vissheten och därmed också tron.

Då Luther insåg den romerskkatolska kyrkans fel i fråga om Bibelns auktoritet och att den romerska katolicismen anfaller det fasta gudsordet, inställde sig en andra fråga: "Kan en kristen, en individ eller en församling, tillåta att Guds ord blandas upp?" Svaret på detta var ovillkorligen nekande. Då en falsk lära har blivit uppenbar och bestående, är det inte fråga om frivillighet att stanna kvar i en sådan gemenskap. Man måste skilja sig från en sådan utveckling och gemenskap. Luther säger: *"Så drar vi nu den slutsatsen, att var det än finns en kristlig församling, som har evangelium, där finns ej endast rätten och makten, utan även skyldigheten med hot om att förlora saligheten, enligt den skyldighet som dopet till Kristus har bundit den, att undvika, fly bort ifrån, avskilja och dra sig undan från en sådan överhet, som*

de nuvarande biskoparna, abbotarna, klostren, ordnarna och andra sådana står för, eftersom man klart kan se att de undervisar och regerar emot Gud och hans ord. Så är detta för det första fast och starkt grundat, och man bör utan bekymmer förbli vid att detta är en gudomlig ordning och att själarna för sin salighets skull måste skaffa bort sådana biskopar, abbotar, kloster och vad det i övrigt finns för makt och undvika dessa.” (Om församlingens i Guds ord grundade rätt och makt att pröva alla läror samt kalla, insätta och avskilja lärare, från år 1522, övers. från M Särelä: Kristus meidän edestämme. STLK 1998 s. 203.)

Luthers kraftfulla ord, särskilt orden ”med hot om att förlora saligheten”, ger anledning att fråga: ”Motiverade han den kyrkliga separationen som en laggärning, som människan måste utföra för att bli salig, eller följer den kyrkliga separationen av evangeliet?” Det här är en viktig fråga, eftersom många i dag anser en sådan undervisning vara lagisk, när man kräver att man skall frigöra sig kyrkligt från de falska lärarna. Till detta bör vi svara: Kyrkoläran att dra sig undan falska lärare och att hålla sig till rätta lärare grundar sig på en befallning i Guds ord, som den troende som lever av evangelium följer med den kraft nåden ger, för att evangeliet skall bevaras rent. De troende har fått saligheten och är bundna till Kristus i det heliga dopet. Den i dopet erhållna delaktigheten i nåden innehåller det att man vänder sig bort från falsk undervisning. Allt detta verkas av Guds nåd. Hans befallning att dra sig undan falsk lära ger innehållet åt den rätta livsföringen och handlingen, men att dra sig undan falsk lära och hålla sig till den rätta läran är ingenting sådant, som den troende kan skryta med inför Gud eller ens inför andra människor.

Trots allvaret i den kyrkliga gemenskapen förblir det ett faktum, att det i den romerskkatolska kyrkan och också i andra villfarande kyrkor finns Guds barn tack vare det Guds ord som är i bruk där. Då de blivit medvetna om villfarelsen bör de visserligen dra sig ifrån de villfarande och hålla sig till rätt undervisning. Orsaken till detta är att de på så sätt undgår att fördärva evangeliet, med andra ord det Guds ord, som bringar dem saligheten. Att skilja sig från falsk lära och följa rätt lära hör på detta sätt ihop med evangeliet.

4. Luther lämnade den romerskkatolska kyrkan av egen vilja och uppmanade även andra att göra på samma sätt

I det föregående har det redan framkommit att Luthers grund att lämna den romerskkatolska kyrkan var strävan att hålla sig till det rena evangeliet. Detta visar redan i sig att hans utträde ur den romerska katolicismen inte grundade sig på personhistoriska omständigheter eller på ett yttre tvång. Eftersom man trots allt har framfört offentlig undervisning i den riktningen är det skäl att ta fram synpunkter, som uttryckligen visar att Luther själv ville skilja sig från den romerskkatolska kyrkan.

Bland Luthers skriftliga verk finns ett ställe, där han säger att han inte själv har skilt sig från den romerskkatolska kyrkan. I sitt sammanhang visar även det ändå klart att Luther anser det bra för sig själv och för sitt samvete, att han blivit utesluten från den påvliga gemenskapen. Han skriver: *"Jag har också glädjen och trösten – ingalunda den minsta – att jag själv inte har utträtt ur påvekyrkan, ty jag stannade troget kvar hos den där röda skökan och visade åt den mörderskan all tjänst och ödmjukhet, men hon ville inte att jag skulle lida och bannlyste mig därför och stängde ut mig från sin gemenskap. Men hon skall ha tack för det, att hon med sitt hat har hjälpt mig bort från sin mördarhåla och har befriat mitt samvete från alla sina förskräckligheter, mord och smädelser. Ty om ännu vore min nådiga hustru och jag ännu borde tjäna henne i hennes mördarhåla, så skulle jag också vara tvingad att vara med och bära hennes röda dräkt och gyllne bågare. Därför bör ni och varje from kristen glädjas och tacka Gud för att ni offentligt förskjuts från påvens anhang, för att Guds Lamms vita klädnad skulle behållas ren och obefläckad och inte bli klädd i den där stora röda skökans blodsfärg."* (St.L. X, 1947, från år 1533) Luther framför detta som tröst åt de lutheraner i Leipzig, som den påviske hertigen tvingade ut ur staden. Tänk vilket innehåll i denna tröst! Han gladdes åt att han har blivit bortkörd så att han inte längre kan delta i påvekyrkans synder.

Luther säger inte, att han inte skulle ha gått ut ur den romerskkatolska kyrkan utan påvens handlingar. Dessa handlingar gav honom endast visshet i att hans sak var riktig. I ingen händelse kan någon av Luthers utsagor få en rätt grund för att stanna kvar i en läromässigt avfallen kyrka. Att göra det är att bli delaktig i andras synder. För sådant varnar Luther strängt: *"Så får man alltså inte leka här, utan det är fråga om antingen evig salighet eller evig förtappelse. Därför må var och en gå ut, som vill vara en kristen och bli*

salig, med kropp och själ, att han inte blir medskyldig till deras synder och får lida deras möda." (St.L. XIX, 783)

Luthers inställning till att han skilde sig från påvekyrkan kommer klart fram i hans skrift "Mot Hans Wurst" från år 1541. I slutet av den finns orden: *"Men eftersom vi undviker och flyr ifrån alla sådana djävulens ränker och nymodigheter och åter håller oss till den gamla kyrkan, jungfrun och Kristi rena brud, är vi utan tvivel den rätta gamla kyrkan utan någon hordom och nymodigheter – – – Ty också vi var på fullt allvar förut i baken på den där helvetiska horan, påvens nya kyrka, och vi lider av att vi skamligen har använt så mycken tid och möda i den där hålan (Loche = i påvekyrkan). Men pris och tack till Gud, som har frigjort oss från denna röda, skändliga hora."* (St.L. XVII, 1333)

Den vilja som reformatorn i personhistoriskt avseende otvivelaktigt hyste att reformera den romerskkatolska kyrkan kom både tidsmässigt och sakligt i första hand jämfört med att skilja sig från påvekyrkan. Trots det var också skilsmässan från påvekyrkan något som han gjorde av egen vilja och på läromässiga grunder. Det är nämligen skäl att observera, att Luther inte hänvisar till påvekyrkans handlingar mot honom själv när han motiverar att han skilde sig från den kyrkan och när han uppmanar även andra att göra det samma. Påvens handlingar visade honom det verkliga allvaret i situationen, vilket han kanske inte annars hade upptäckt så snabbt. Luthers grund att skilja sig från den romerskkatolska kyrkan var den falska läran, den fortgående förfalskningen av nådemedlen och de många missbruk som byggde på detta.

5. Sammandrag och aktuella slutsatser

Vad får vi för slutresultat och sammanfattning efter vår granskning och vilka bibelställen för det sagda in i våra tankar? När man läser reformatorns vittnesbörd framtonar starkt en varning för falska profeter (Matt. 7:15: *"Akta er för de falska profeterna, som kommer till er klädda som får men i sitt inre är rovlystna vargar."*) Falska profeter är enligt honom också de, som själva inte aktivt företräder falska läror, men som trots det ger sitt stöd åt de falska lärarnas verksamhet. Han varnade mycket allvarligt för att ge den falska läran existensberättigande vid sidan av den rätta läran.

En annan lärdom, som tonar fram mycket starkt inför Luthers texter, är hans varningar för att göra sig delaktig i andras synder ("*Gör dig inte delaktig*

i andras synder.” 1 Tim 5:22 och ”Om därför någon kommer till er och inte för med sig denna lära, så skall ni inte ta emot honom i ert hem eller hälsa honom välkommen. Den som välkomnar en sådan gör sig medskyldig till hans onda gärningar.” 2 Joh. 10,11). Om Luther skulle ha blivit kvar i den romerskkatolska kyrkans gemenskap, skulle han enligt sina ord ha blivit delaktig i dess läromässiga synder. Att han undkommit detta gladdes han över och vägledde andra på samma väg.

Eftersom reformatorn varnar för sammanblandning av olika slags läror och anser gemenskap med villfarande som delaktighet i deras synder, är andan i hans undervisning en helt annan än hos dem som lär, att de kristna borde stanna kvar i FELK trots dess bestående villfarelser, och även i nuvarande läge, när den ifrågavarande kyrkan närmar sig den romerskkatolska kyrkan. Då vi å andra sidan minns hur fruktansvärt Luther ansåg det vara att lära på reformert vis om altarets sakrament, är det en alldeles omöjlig tanke att söka stöd hos reformatorn att stanna kvar i FELK nu när den genom godkännande av Borgå-överenskommelsen har visat sig anse den anglikanska kyrkans reformerta nattvardslära likvärdig med de lutherska bekännelseskriaternas lära.

En slutsats som är värd att betonas utifrån den aktuella diskussionen är att de mot Guds ord trogna kristna inte väntar sig att de på ett yttre sätt och med våld skulle uteslutas från de romerskkatolska eller andra falska lärarens gemenskap. Luther och många andra bemöttes visserligen illa också rent fysiskt. Likväl var den falska läran den främsta grunden till att de drog sig undan den romerskkatolska kyrkan. Liksom de frågor som berör själen alltid är allvarligare och viktigare än de som berör kroppen, så är tillåtelse och befrämjande av falsk lära mycket värre än kroppsliga bestraffningar.

Hur skall man sedan värdera förhandlingar med den romerskkatolska kyrkan? Den grundläggande inställningen till att finna en verklig enighet bör vara positiv. En sådan strävan framkommer bland annat i företalet till Augsburgska bekännelsen (*”Liksom vi alla böra vara och kämpa under en enda Kristus och bekänna en enda Kristus, – – så bör också allt bringas till överensstämmelse med Guds sanning.”*) Redan under reformationens tid och lika väl i dag är det en aktuell fråga, om detta är möjligt med den romerskkatolska kyrkan. Vi måste svara negativt på denna fråga, för den romerskkatolska kyrkan bekänner inte Skriften allena som den enda källan för den kristna läran. Så länge denna lära är i kraft, kan man inte hoppas att uppnå en enhet enligt Guds sanning med den. Tvärtom, de förhandlingar där man försöker få till stånd enhet i rättfärdiggörelseläran mellan lutheranerna

och de romerskkatolska, innehåller i grunden ett allvarligt fel. En sådan strävan utan enhet i "Skriften allena"-principen betyder ett erkännande av antagandet att man i rättfärdiggörelseläran kan uppnå en bestående enhet på annat sätt än på grund av Skriften allena. Detta betyder åter att man lösgör reformationens och hela den kristna trons *huvudprinciper "Skriften allena"* och "*Nåden allena, tron allena, Kristus allena*" från varandra. Av dessas orsaker är det rätt att fränsäga sig gemenskap med den romerskkatolska kyrkan även i den meningen, att vi inte strävar till enhet med den så länge dess lära om Guds uppenbarelse inte har förändrats. Däremot är det rätt och viktigt att i sanning ge ett vittnesbörd till de romerskkatolska om evangeliet.

I det tidigare sagda har det varit mycket tal om avgränsningar, alltså om vad bör se upp för och vad vi inte får göra. Det finns likväl frågor, också av helt grundläggande art, där reformatorns undervisning och exempel visar vägen för oss. Den första av dessa frågor är att hålla sig till de rena nådemedlen. Enligt reformatorn är det i hela det kyrkliga livet och den kristna vandeln fråga om just att leva av dem. Också i dag ger dopet syndernas förlåtelse och verkar att syndaren blir Guds barn. Också i dag är evangeliets ord i kraft, som verkar frälsning för var och en troende. Alltfort meddelar Gud oss Kristi sanna kropp och blod i Herrens heliga nattvard till syndernas förlåtelse. Av dessa nådemedel bör vi personligen leva. De uppehåller tron och på dem byggs också den kristna enheten. Den kan förverkligas skilt från den romerskkatolska kyrkan samt påvens gamla och nya anhängare i den enhet och den gemensamma tro som är enligt Guds ord och den därpå grundade lutherska bekännelsen.

Förenade i sanningen för utbredning av evangeliet

John Vogt

Innehållsöversikt

Förord

I. Förenas på sanningens grundval

Andlig, kristen gemenskap

Kyrklig, konfessionell gemenskap

II. För evangeliets utbredning

Oenigheten är skadlig för evangeliets utbredning

Enigheten hjälper oss med evangeliets utbredning

Slutord

Förord

”Kom över till Makedonien och hjälp oss”, bad mannen i Paulus syn. Aposteln förstod att synen var en kallelse från Herren att predika evangelium i Makedonien, och han gav sig genast iväg.

”Kom över till Skandinavien och hjälp oss” är en liknande kallelse som har kommit till Wisconsin Evangelisk-lutherska Synod från olika håll. I likhet med Paulus har WELS förstätt denna begäran som en kallelse från Herren och som en möjlighet att predika evangelium. Som svar på denna kallelse har jag blivit bemyndigad och sänd av WELS Nämnd för Världsmissionen för att vara rådgivare i Skandinavien.

Det är meningen att min kallelse ska vara en femårsuppgift. Under denna tid ska jag hjälpa till med utbildningen av pastorer i Lutherska Bekännelsekyrkan i Sverige och Norge (LBK). Jag skall också under den rådande

Pastor John Vogt är verksam som "the WELS Friendly Counselor for Scandinavia". Hans huvudsakliga ansvarsområde är att vara föreläsare i Biblicum, genom att ge kristen utbildning åt församlingsledare och blivande pastorer. Vogt är verksam i Göteborg.
Epostadress: JohnVogt@aol.com.

bristen på pastorer i LBK hjälpa till med att tjäna församlingarna i Göteborg och Västerås. I ett vidare perspektiv skall jag följa upp kontakter med vilka som helst i Skandinavien som kan vara intresserade av att diskutera konfessionell lutherdom eller att undersöka möjligheterna till gemenskap med Konfessionella Evangelisk-lutherska Konferensen (KELK), LBK, ELS eller WELS. Jag står också till ert förfogande med föredrag som idag.

Min kallelse innefattar Finland som mitt ansvarsområde. I WELS hoppas man att jag kan hjälpa till på något sätt också här. Under de kommande åren kommer jag gärna till Finland (på WELS' bekostnad) av vilken som helst bra orsak. Ni behöver också veta att vi strukturerar all utbildning av pastorer och kurser för lekmannaledare så att dörren är öppen för studerande från Finland. Basmaterial och klassföreläsningarna kommer att vara på engelska. I många ämnen sker undervisningen i form av korrespondenskurser eller genom användning av distansundervisningsteknologi. Många av våra kurser kan vid behov också hållas som veckoslutsseminarier, vilka jag gärna erbjuder även i Finland om det finns intresse för det.

Denna möjlighet att träffa er personligen är mycket välkommen för mig. Jag erbjuder er min hjälp. Jag skulle också uppskatta era förslag på hur jag bäst kan tjäna Herren och människorna i Skandinavien.

John F. Vogt
N. Dragspelsgatan 14, 11 tr.
S-421 43 Västra Frölunda
Sverige

Tfn och fax: 46-31-45 75 39
E-post: JohnVogt@aol.com

Förena er på sanningens grundval - för utbredning av evangeliet

Låt mig först klargöra en sak angående föredragets rubrik. Ämnet är inte tänkt som en befallning. Under min första resa till Finland vill jag verkligen inte vara så fräck att jag säger till er vad ni borde göra. Jag erbjuder detta ämne snarare som ett mål som ni kanske vill begrunda. *"Förena er på sanningens grundval – för utbredning av evangeliet"* är ett mål som jag anser behagar Gud och är värt våra bästa ansträngningar.

I detta föredrag ska jag först utforska *de välsignelser som kommer de kristna till del när de är förenade i bekännelsen av sanningen*. Därefter ska jag visa hur en *sådan enighet gagnar vår kristna uppgift att förkunna den goda nyheten för hela skapelsen*.

"Alla är ni Guds barn genom tron på Kristus Jesus. Alla ni som har blivit döpta till Kristus har blivit iklädda Kristus. Här är inte jude eller grek, slav eller fri, man och kvinna. Alla är ni ett i Kristus Jesus." (Gal. 3:26–28.) Den helige Ande, som verkar i dopet, har fört varje kristen till tro och gjort henne till Guds barn. Det finns ett alldeles speciellt band mellan oss som förenar oss och håller oss nära vår Herre.

Detta andliga band innefattar dock mera än den enskilda kristna människan och hennes Gud. Den helige Ande har fört också många andra till tro. Han drar in alla troende i Kristi kropp, som är den heliga kristna kyrkan. Ett speciellt band förenar alla Guds barn, för vi är levande stenar som tillsammans bildar Guds tempel.

Detta andliga band och vår vilja att njuta av det, som Gud har behag till, för oss samman till synliga sammanslutningar såsom våra församlingar, våra kyrkosamfund eller Konfessionella Evangelisk-lutherska Konferensen. I dessa synliga grupper av troende finner vi ett andligt band som är baserat på enheten i tron och bekännelsen. Vår hjärtliga önskan är att njuta av och bevara detta band, men vi önskar mer än det. Vi vill utvidga Kristi kropp så att andra dras in i den andliga gemenskapen med vår Herre och hans barn.

I. Förena er på sanningens grundval

Vi börjar med ett litet ordstudium. Det viktigaste ordet som vi måste ta hänsyn till är *koinonia*, ett ord som vanligen översätts med ordet "fellowship" (gemenskap) i engelska biblar. *Koinonia* och dess avledningar förekommer i Nya testamentet ca 40 gånger.

Den auktoritativa grekisk-engelska ordboken som används i vårt seminarium i Mequon heter *A Greek-English Lexicon of the New Testament and Other Early Christian Literature*. Den är en översättning av Walter Bauers *Griechisch-Deutsches Wörterbuch* gjord av William Arndt och F. Wilbur Gingrich. Bauer, Arndt och Gingrich hänför de flesta nytestamentliga förekomsterna av ordet *koinonia* till betydelsen "förbindelse, gemenskap, nära förhållande".

Nya testamentet säger att en troende har gemenskap med Gud Fadern (1 Joh 1:3), med Guds Son (1 Joh 1:3, 1 Kor 1:9), med den helige Ande (2 Kor 13:13, Fil 2:1), med apostlarna (1 Joh 1:3) och med sina medkristna (1 Joh 1:7). Dessa ställen gör det klart att en kristen är inte ensam eller isolerad. Hon har blivit införd i ett nära förhållande med den treeniga Guden och med alla som är medlemmar i Guds familj. Paulus använder *koinonia* för att beskriva hur han och Barnabas blev fullt accepterade av apostlarna. "Och när Jakob, Kefas och Johannes, som ansågs vara pelarna, förstod vilken nåd jag hade fått, räckte de mig och Barnabas handen som tecken på gemenskap." (Gal 2:9.) Det var mera än bara vänskap och en varm välkomsthälsning som det var fråga om här. Paulus och Barnabas blev mottagna i gemenskapen och deras ämbete blev accepterat som identiskt med apostlarnas ämbete. I detta ingick mycket förtroende, för apostlarna riskerade rentav sina liv när de tog emot Paulus, de kristnas förföljare, i sin krets.

Substantivformen *koinonos* belyser ytterligare det nära förhållande som denna ordfamilj beskriver. Substantivet betyder nämligen "kamrat, kompanjon, medbroder". Petrus, Jakob och Johannes var "kompanjoner" i fiskerinäringen (sv. Bibel: "fiskade i lag", Luk 5:10). De judekristna "stod sida vid sida" med dem som var utsatta för förföljelse (Hebr 10:33). Att äta från ett avguda-altare är att ha "gemenskap med de onda andarna" (1 Kor 10:20). En *koinonos* är inte bara en ointresserad åskådare eller en neutral iakttagare, utan en *koinonos* deltar i sina kamraters aktiviteter och delar ansvaret för vad de gör.

Verbformen *koinoneo* uttrycker också verklig närhet. "Eftersom nu barnen hade fått del av kött och blod, fick han [Jesus] på liknande sätt del av kött och blod" (Hebr. 2:14). Bibeln lär tydligt att Jesus helt och fullt blev människa. Det fanns inget partiellt eller halvdant i detta att han blev människa, dvs. att han delar gemenskap med människan. Och vidare: "... hedningarna har fått del av deras andliga goda" (Rom 15:27). Både judar och hedningar åtnjuter Guds välsignelser utan åtskillnad; det är inte fråga om något mindre än full jämlikhet här. När Jesus talar om de falska lärarna,

varnar han: "Den som välkomnar en sådan gör sig medskyldig till hans onda gärningar." (2 Joh 11.) Om man uppmuntrar en falsk profet blir man en kompanjon med honom och delar ansvaret för hans falska lära och den skada som den åstadkommer.

Låt mig understryka den lärdom som vi får av detta studium. *Koinonia* är ett band av den innerligaste enhet och delat ansvar för varandras ord och handlingar.

Vi kan tänka på vårt andliga band så som det kommer till uttryck i två olika former: i form av *andlig, kristen gemenskap* och i form av *kyrklig, konfessionell gemenskap*.

Andlig, kristen gemenskap

Andlig, kristen gemenskap är den term som används för att beskriva den enhet som vi har genom tron på Jesus Kristus. Medlemskapet i den heliga kristna kyrkan erhålls inte på grund av släktskap, nationalitet, yttre band med de troende eller något annat mänskligt förhållande. Medlemskapet i kyrkan är alltid en följd av tron på Kristus.

Vi är ett med alla sant troende överallt och i alla tider. Vi heliga har del i ett enligt band, eftersom alla utan åtskillnad och fullständigt är medborgare i Guds rike och bröder och systrar i Guds familj. Den andliga gemenskapen åstadkoms endast av den helige Ande, som verkar genom gudomliga nådemedel, dvs. genom evangelium i Ordet och sakramenten. Enkelt sagt, den andliga gemenskapen är det samma som medlemskapet i den heliga kristna kyrkan, de frälstas osynliga kropp.

Aposteln Johannes var hänförd över det oförtjänta förhållande som han och alla troende nu fick ha till Gud. "Se, vilken kärlek Fadern har skänkt oss: att vi får kallas Guds barn, och det är vi också." (1 Joh 3:1.) Paulus beskriver det innerliga band som alla troende har emellan sig därför att de är syskon i Guds familj. "– en kropp och en Ande, liksom ni kallades till ett hopp, det som tillhör er kallelse, en Herre, en tro, ett dop, en Gud som är allas Fader, han som är över alla, genom alla och i alla. (Ef. 4:4–6.)

Bibeln använder ett flertal bilder för att beskriva hur intimt detta band är som vi är förbundna med i Kristus. Några av dessa bilder är:

EN KROPP – "... så är vi, som är många, en kropp i Kristus, men var för sig är vi varandras lemmar" (Rom 12:5).

ETT TEMPEL – "Vi är den levande Gudens tempel, ty Gud har sagt:

'Jag skall bo hos dem och vandra med dem" (2 Kor 6:16).

ETT PRÄSTERSKAP OCH ETT FOLK – "Men ni är ett utvalt släkte, ett konungsligt prästerskap, ett heligt folk, ett Guds eget folk" (1 Petr 2:9).

GRENAR AV EN OCH SAMMA VINSTOCK – "Jag är vinstocken, ni är grenarna. Om någon förblir i mig och jag i honom, bär han rik frukt" (Joh 15:5).

EN HJORD UNDER EN HERDE – "Så skall det bli en hjord och en herde." (Joh 10:16.)

I denna värld är den heliga kristna kyrkan osynlig. Så är det därför att tron är osynlig. Bara Gud som rannsakar hjärtan vet med absolut säkerhet vem som är medlem i hans familj. "Herren känner de sina" (2 Tim 2:19). Det är inte förrän på domedagen som Gud skall fullständigt skilja medlemmarna i hans kyrka från dem, som inte är sanna medlemmar. "När Kristus träder fram, han som är vårt liv, då skall också ni träda fram i härlighet tillsammans med honom." (Kol 3:4.)

Även om vi inte kan göra upp en absolut pålitlig och fullständig förteckning över kyrkans medlemmar, kan vi dock veta, var kyrkan finns. Gud verkar tro genom nådemedlen. Där dessa medel finns i bruk, där verkar den helige Ande. Därför kan vi vara säkra på att det blir också resultat, för Gud lovar: "Förgäves skall det [mitt ord] inte vända tillbaka till mig utan att ha verkat vad jag vill, och utfört det vartill jag har sänt ut det." (Jes 55:11.) – "Efter denna förebild frälses dopet nu också er." (1 Petr 3:21.)

Även om vi inte vågar underskatta den skada som åstadkoms genom falsk lära, måste vi erkänna att det finns troende även i sådana kyrkosamfund där det förekommer falsk lära. Nådemedlen kan ge resultat trots villfarelser och missförstånd, när Gud kringgår den falska läran och för sanningen till hjärtat. Guds verksamhet i en heterodox kyrka kan förliknas vid ett läkemedel som har blivit utspätt med vatten eller blandat med orenligheter. Om en sådan medicinering hjälper patienten, så är det därför att "de goda ingredienserna" verkade det. På samma sätt är det "de goda ingredienserna", dvs. Ordet och sakramenten, som kallar människorna till tro och binder dem samman i den heliga kristna kyrkan. Även om dessa som tror på Jesus Kristus i detta nu är med i en villfarande kyrka, och även om de inte är medlemmar i någon synlig organisation alls, så delar vi en andlig gemenskap med dem, ett band som vi fullt kan njuta av i himlen efter domedagen.

Kan man vara en kristen, om man inte fullständigt bekänner sig till Konkordieboken? Kan man bli frälst om man inte är lutheran? Naturligtvis! "Tro på Herren Jesus så blir du frälst" (Apg 16:31). Vi blir inte frälsta på grund av att vi har klarat en teologisk tentamen. Frälsningen är en Guds gåva. Den får vi av Guds nåd, hans oförtjänta kärlek till oss, genom den tro som han har verkat i oss medelst hans Ord och sakrament. Vi hävdar säkerligen inte att vi är de enda kristna eller att de enda människor som en gång kommer att vara i himlen en dag är de som vi har konfessionell gemenskap med.

Kyrklig, konfessionell gemenskap

På jorden är den heliga kristna kyrkan osynlig. De kristna behöver dock inte vänta tills de kommer i himlen för att få en försmak av närhet och gemenskap. Det finns riktiga sätt att vara nära varandra i denna värld som behagar Gud. Vi ger uttryck åt den andliga gemenskapen genom gemenskapsaktiviteter med dem som bekänner sig till samma tro som vi. Kyrkogemenskap eller konfessionell gemenskap är den term som används för att beskriva sådana enhetsyttringar i denna värld.

Gudstjänsten är ett uttryck för den andliga gemenskapen. Att komma samman med andra troende för att höra på Ordet bevarar oss i Jesu gemenskap, för han lovar: "Ty där två eller tre är samlade i mitt namn, där är jag mitt ibland dem." (Matt 18:20.) Att komma samman kring Ordet är också ett yttre uttryck för den gemenskap vi har med dem som tillber Gud tillsammans med oss. Endast de som delar en gemensam bekännelse till sanningen kan ha en gemensam gudstjänst som behagar Gud, för Jesus säger: "De som tillber honom [Gud] måste tillbe i ande och sanning." (Joh 4:24.) Om man medvetet deltar i en gemensam gudstjänst med falska lärare och falska troende, tillber man inte Gud i sanning. En sådan gudstjänst där man kompromissar med eller förnekar sanningen är sålunda inte ett sådant sätt att fira gudstjänst som behagar Gud.

När vi tillber Gud i en gudstjänst, samlas vi för att ha gemenskap med Gud och hans folk. Vi kan lyssna på kassetband av renläriga lärare privat i våra hem, men vi samlas i kyrkan och lyssnar på Ordet tillsammans. Vi kommer samman för att bekänna vår gemensamma tro och förena våra röster i lovprisning, som baserar sig på en gemensam tro på Guds godhet. När vi tillber Gud tillsammans, njuter vi därför av det andliga bandet mellan oss i Guds familj.

De kristna ger uttryck åt sin andliga gemenskap också genom att tillsammans gå till Herrens bord. När Jesus instiftade nattvarden, gjorde han det i avskildhet i ett rum i övre våningen. Endast hans närmaste efterföljare var närvarande och fick del av sakramentet. Ett noggrant studium av de fyra evangelierna visar att till och med Judas, hycklaren bland de tolv, hade lämnat rummet vid tiden för Herrens nattvard. Instiftelseorden påvisar också att sakramentet är avsett för dem som står i gemenskap med Jesus, för han säger: "Gör detta till minne av mig." (1 Kor 11:24.) Sakramentet var alldeles uppenbart avsett för dem som kände till, förstod och trodde vad Jesus gjorde för dem.

Paulus framhåller gemenskapsaspekten i sakramentet när han skriver: "Välsignelsens bägare som vi välsignar, är den inte gemenskap med Kristi blod? Brödet som vi bryter, är det inte gemenskap med Kristi kropp? Eftersom det är ett bröd, är vi som är många en kropp, ty alla får vi vår del av detta enda bröd." (1 Kor 10:16–17.) Vi står i gemenskap också med alla andra som mottar sakramentet, "ty alla får vi vår del av detta enda bröd". Det är därför inget under att Paulus blev upprörd när han hörde att korintierna använde sakramentet på ett sätt som åstadkom stridigheter och partier snarare än ökande enighet (1 Kor 17–24).

Ett annat privilegium som vi har genom tron är privilegiet att komma till vår Gud i bön. "... för att Fadern må ge er vad ni än ber honom om i mitt namn" (Joh 15:16), säger Jesus. Vi kommer till Gud i Jesu namn, i förlitan på att vi blir bönhörda på grund av den återlösning som Jesus har vunnit. "Ty genom honom [Jesus] har vi båda i en och samma Ande tillträdde till Fadern." (Ef 2:18.) Den allsmåttige Skaparen av universum, den helige Guden, har ingen orsak att lyssna på syndiga människor som vi – utom för det att Jesus har frälst oss och fört in oss i Guds familj. Genom tron som den helige Ande har verkat i oss är Gud inte längre en skrämmande domare för oss utan snarare "Abba, Fader", vår käre pappa i himlen (Gal 4:6). Tron är en nödvändig beståndsdel i varje sann bön som behagar Gud, för "utan tro är det omöjligt att behaga Gud" (Hebr 11:6). När kristna kommer samman med andra kristna för att be till en gemensam far på grund av sin gemensamma förtröstan på Jesu namn, ger de uttryck åt en andlig gemenskap.

Gudstjänsten, Herrens heliga nattvard och gemensam bön är sätt på vilka de kristna ger uttryck åt det andliga band som i Kristus finns mellan dem. De är exempel på hur vår osynliga enhet kommer till uttryck i synliga

handlingar. Aktiviteter som gemensam mission, bibelstudium och utbildningen av pastorer är ytterligare exempel. Den kyrkliga, konfessionella gemenskapen innefattar alla aktiviteter som de kristna utövar tillsammans såsom yttre uttryck för den andliga gemenskap som finns mellan dem.

Vi i WELS är övertygade om att Bibeln kräver en "enhetsuppfattning" ("unit concept") av gemenskap. Med andra ord, alla aktiviteter som ger uttryck åt en gemensam tro eller av deltagarna är avsedda som uttryck för en gemensam tro får utövas först då det finns en verklig enighet i läran. Att hitta på olika nivåer av gemenskap (dvs. 25 % enighet berättigar till "tjugofemprocentsnivåns" uttryck för gemenskap såsom kanske bön; 75% enighet berättigar till "sjuttiofemprocentsnivåns" aktiviteter såsom nattvarden) tycks inte vara någonting annat än sofisteri.

Det finns likväl olikheter som är acceptabla och som inte bryter gemenskapen. I adiafora (öppna frågor) kan det finnas ett stort antal olikheter utan att detta i minsta mån bryter gemenskapen. Olikheterna i tillämpningen av bibliska principer skadar inte heller nödvändigtvis det andliga bandet. Kristna kan vara totalt ense om läromässiga principer, men trots det kan deras bedömning av hur principerna ska tillämpas i en viss situation avvika betydligt från varandra. Detta kan vara fallet i synnerhet när det finns flera sanningar som kan tillämpas och som måste övervägas. Paulus gav ett bra exempel:

"Den ene sätter en dag högre än en annan, den andre håller alla dagar för lika. Var och en bör vara fullt övertygad i sitt sinne. Den som lägger vikt vid en viss dag gör det för Herren, och den som äter gör det för Herren. Han tackar ju Gud. Den som låter bli att äta gör det för Herren, och även han tackar Gud." (Rom 14:5–6.)

I Paulus exempel gör två kristna totalt motsatta saker och likväl kan båda göra det han gör "för Herren". En tjänar Herren genom att avskilja en viss dag varje vecka för att tillbe Gud, och han visar tacksamhet genom att äta köttet som Gud har gett honom. En annan tjänar Gud genom att se varje dag som Guds gåva och som en möjlighet att tillbe honom. Han tjänar Gud genom att avhålla sig från kött, möjligen därför att en viss sorts kött hade ett samband med avgudatempel. En gemenskap som behagar Gud beror inte på att alla gör allting på exakt samma sätt.

Vi gör väl om vi kommer ihåg att den andliga närheten inte grundar sig på gemensamma intressen, likadana traditioner eller ömsesidigt attraherande personligheter. Den härstammar snarare från det viktigaste av alla

band, tron på Jesus Kristus och en gemensam bekännelse till allt vad det innebär. Det är inte möjligt för oss att se in i hjärtat och se tron; vi måste hålla oss till vad människorna säger att de tror. Och vi gläder oss när deras bekännelse avslöjar att de verkligen är ett med oss och när detta utmynnar i aktiviteter som ger uttryck åt det andliga band som finns mellan oss.

Gud kallar oss att ta ställning på grund av den sanning som han har uppenbarat. Kyrkan är uppbyggd ”på apostlarnas och profeternas grund [dvs. Bibeln], där hörnstenen är Kristus Jesus själv.” (Ef 2:20.) Om det inte finns en klar och auktoritativ Bibel som uppenbarar Guds sanning klart och entydigt, då är konfessionell kyrkogemenskap inte alls möjlig. Vi kan inte vara förenade av en gemensam sanningens bekännelse om det inte finns någonting som säger oss sanningen.

Jag skulle önska att det vore möjligt att säga att alla här idag har funnit verklig gemenskap i sina församlingar och grupper. Jag vet dock att detta inte är fallet. Några är med i grupper och kyrkosamfund där en gemenskap som behagar Gud inte finns. Jag misstänker att många av er är här idag därför att ni hoppas att ni finner kristna med vilka ni kan njuta av kyrkogemenskapens rika välsignelser.

Några av oss har funnit en andlig gemenskap som bokstavligen sträcker sig överallt i världen i form av Konfessionella Evangelisk-lutherska Konfessionen. Där är vi förenade av den gemensamma bekännelsen att Bibeln är Guds inspirerade, ofelbara, auktoritativa och tillräckliga Ord. Där är vi förenade av den gemensamma tron att de lutherska bekännelserna i Konkordieboken från år 1580 är en trogen framställning av den bibliska läran. I KELK åtnjuter sexton självständiga kyrkosamfund från överallt i världen en gemenskap som är en liten försmak av den perfekta gemenskapen som den heliga kristna kyrkan kommer att åtnjuta i himlen för all evighet.

II. För utbredning av evangeliet

Hur fantastiskt det än är att ha gemenskap med dem som i andligt avseende är ett med oss, så är enheten och åtnjutandet av den inget självändamål. Det finns ett övergripande syfte med enheten. De kristna förenar sig kring sanningen i Guds ord för att utbreda evangeliet.

Oenigheten är skadlig för evangeliets utbredning

Oenigheten i den synliga kristna kyrkan skadar vår uppgift att förkunna

den goda nyheten för hela skapelsen. Oenigheten försvagar vårt vittnesbörd till världen och kan få andra att snubbla och falla.

Det grekiska uttrycket för att väcka förargelse är *skandalon poiein*. *Skandalon* betyder ordagrant "fälla". Närmare bestämt avser ordet den anordning som utlöser fällan. *Skandalon poiein* betyder alltså ordagrant "att vara den utlösare som faller en person". I vardagsspråket uttrycks tanken med orden "sätta krokben för", att få någon att snubbla och falla. Bibeln syftar naturligtvis på det att någon faller i synd eller i en falsk tro och så kommer bort ifrån Gud.

Kan någon tveka på att oenigheten i den synliga kyrkan kan vara en förargelse som får troende att snubbla och falla? Jag är säker på att vi alla kan peka på smärtsamma exempel på uppriktiga kristna som har tröttnat på kampen om sanningen och lämnat vår gemenskap. Jag är säker på att vi alla till och med kan peka på pastorer som tappat modet och gett upp. Vi kan bara be att de inte rentav har förlorat den saliggörande tron.

Också de icke-troende hotas av oenigheten i den synliga kyrkan. Franz Pieper skriver: "Den [dvs. splittringen i protestantismen] utgör en ständigt anstöt för den otrogna världen." [Christian Dogmatics, III, p. 143. Detta ställe finns inte i den förkortade versionen, därför heller inte i den svenska översättningen. Övers. anm.] Det finns en uppfordran i vår uppgift att vara "ivriga att bevara Andens enhet genom fridens band" (Ef 4:3). De söndringar som splittrar den synliga kyrkan, inkluderande söndringar i vår lutherska kyrka, är anstötliga. De icke-troende kan drivas längre bort från sanningen för att man ständigt grälar inom kyrkorna. De kan bli ledsna på en negativ refräng i vår predikan som ständigt upprepar samma sak: "Vi har rätt, alla andra har fel." En icke-troende kan motivera sitt avvisande av Kristus med följande rationalisering: "Om de kristna inte kan vara ense sinsemellan, hur kan jag vara säker på vad som är sant? Så varför bry sig om religionen alls?"

Ja, oenigheten skadar vårt uppdrag att utbreda den goda nyheten om Jesus och om vad han har gjort.

Enighet hjälper oss med utbredningen av evangeliet

Enigheten däremot kan leda till en allt starkare, klarare röst. Enigheten kan vara till hjälp i våra ansträngningar att förkunna evangelium för alla människor.

Uppgiften att utbreda evangeliet börjar i våra egna församlingar och i vår egen konfessionella gemenskap. Vi försöker ta hand om varandra och bygga upp varandra. Detta är en av de viktigaste orsakerna till varför det finns en synlig kyrka: "Och han gav ... andra till herdar och lärare. De skulle utrusta de heliga till att utföra sin tjänst att bygga upp Kristi kropp, tills vi alla når fram till enheten i tron och i kunskapen om Guds Son, till ett sådant mått av manlig mognad att vi blir helt uppfyllda av Kristus." (Ef 4: 11–13.)

Det finns också svaga troende i gemenskapen. Jesus förebrädde ofta lärjungarna för deras "lilla tro". När de var till exempel mitt i stormen, gav deras tro vika för rädsla och de var nästan desperata. I princip förnekade lärjungarna inte Guds skyddande hand över dem, men när deras liv var allvarligt hotade, var de inte starka nog att lita på Guds löften och att känna sig trygga i dem. Jesus förebrädde dem för deras bristande tillit, men sedan fortsatte han med att bygga upp dem i deras tro. I själva verket gav han dem ett under, som de kunde stöda sitt tillit på. Jesus var inte nöjd med att se svag tro, men ändå erkände han att hans lärjungar var troende. Lägg märke till detta: "Så lite tro ni har!" Inte: Ni har ingen tro alls! (Matt 8:26.) Som Jesus får vi inte krossa ett brutet strå eller släcka en rykande veke, utan snarare anstränga oss att återställa den till sin fulla styrka. Svaga troende skiljer sig från hädare och icke-troende genom sin villighet att ta emot andlig hjälp och undervisning. Deras inställning är en sådan som den bedjande fadern hade: "Jag tror. Hjälp min otro!" (Mark 9:24.)

Kristna människor kan falla i svåra synder. Davids förhållande med Bat-Seba är tillräckligt bevis för det. Och det att Natan kom till David på Herrens befallning är tillräckligt bevis för att Gud vill att de kristna ska vinna tillbaka den som syndat. Aposteln Paulus skriver:

"Bröder, om ni kommer på någon med att begå en överträdelse, då skall ni som är andliga människor i mildhet upprätta en sådan. Men se till att inte du också blir frestad. Bär varandras bördor, så uppfyller ni Kristi lag." (Gal 6:1–2.)

"Vi uppmanar er, bröder: tillrättavisa de oordentliga, uppmuntra de missmodiga, ta er an de svaga och ha tålmod med alla." (1 Tess 5:14.)

I Matt 18:15–17 säger Frälsaren till oss, hur långt vi ska gå i våra ansträngningar att upprätta en broder som syndat.

Nya testamentet ger exempel på kristna som var svaga i adiafora (öppna frågor). Rom 14 och 1 Kor 8–9 berättar om församlingsmedlemmar som

var oroade genom mat som offrades åt avgudar. Deras samveten var oroade så att de inte kunde äta den mat som såldes i köttaffärerna på hedniska marknadsplatser därför att köttet ursprungligen hade blivit offrat åt hedniska avgudar. Paulus tog sig an detta problem med tålmodig, medkännande undervisning till de svaga och med att noggrant förklara den frihet som vi nu har i Kristus. Paulus lämnar dem inte i någon tvivel om vad som är den rätta läran: "Ty Guds rike består inte i mat och dryck" (Rom 14:17). Likväl ber han dem som förstår saken att de skall behandla de svaga kärleksfullt, så att de blir styrkta och inte krossade. "Den som är svag i tron skall ni ta emot utan att sätta er till doms över hans betänkligheter." (Rom 14:1.) – "Det är bättre att avstå från att äta kött eller dricka vin eller göra något annat som din broder tar anstöt av." (Rom 14:21.)

Medlemmar i den heliga kristna kyrkan kan också vara svaga i att förstå Guds sanning och kan rentav bli inblandade i falsk lära. På himmelfärdsdagen höll Jesu egna lärjungar fortfarande fast vid den irrläran att Jesus kom för att upprätta ett jordiskt rike och upprätta det politiska Israel (Apg 1:6). Paulus måste klara upp många fall av falsk lära i urkyrkan. Judaisterna hade insmugit sig i galaternas församlingar. Kolosserna ifrågasatte Jesu gudom. Korintierna tvivlade på uppståndelsen. Tessalonikerna drog felaktiga slutsatser av Kristi snara återkomst. I alla dessa fall framställde Paulus tålmodigt Guds sanningar och bad de kristna att ta avstånd från den allvarliga villfarelse som de hade berörts av.

Det kan också förekomma falska lärare i den sanna kyrkan. Paulus varnade efesierna: "Jag vet att när jag har lämnat er, skall rovlystna vargar komma in bland er, och de skall inte skona hjorden. Ja, ur er egen krets skall män träda fram och förvränga sanningen för att dra lärjungarna över på sin sida." (Apg 20:29–30.) Kyrkan går inte miste om sin rättlärliga karaktär på grund av sporadiska förekomster av falsk lära, om bara irrlärororna bekämpas och slutligen avlägsnas. Paulus lämnade Timoteus kvar i Efesus just för en sådan uppgift (1 Tim 1:3–4).

När den konfessionella gemenskapen är för handen, skall vi kraftigt sträva efter att bevara den också med dem som fallit i synd eller är svaga i sin tro eller i sitt förstånd. När vi unisont talar till den som är svag eller är villfarande, är vårt vittnesbörd starkare, klarare och har en bättre möjlighet att bli hört. Både Jesus (Matt 18:17) och Paulus (1 Kor 5:4–5) anser det värdefullt att kyrkan har en förenad röst när den talar till brodern som syndat.

Där den konfessionella enheten är för handen, kan vi uppmuntra och

stöda varandra. Vi kan ytterligare förena våra ansträngningar och talanger. Troende som är förenade av tron på Bibeln och en gemensam bekännelse till sanningen, behöver inte upprätthålla många seminarier som vart och ett har en handfull studerande och personal. De behöver inte flerfaldiga publikationer, de behöver inte var och en producera sitt eget material för undervisning och andakt. Kyrkor som är i verklig gemenskap med varandra kan förena församlingar och mellan sig dela samma pastorer och på så sätt spara på dyrbara resurser. Jag har på känn att det finns brist på viktigt material i Skandinavien – såsom böcker för dagliga husandakter, en bra, modern psalmbok, bibelstudiekurser för vuxna, undervisningsmaterial för tonåringar som skall konfirmeras, söndagsskolmaterial för de unga och kursmaterial för församlingsledare. Ökad konfessionell gemenskap mellan de olika grupperna i Skandinavien skulle göra det möjligt att producera mera sådant efterlängt material.

Det kan verka överraskande, men den konfessionella gemenskapen gagnar också sådana kristna som inte tillhör vår gemenskap. Många säger att de bekymrar sig om de kristna i heterodoxa grupper och därför vill de stanna där och delta i gemensamma aktiviteter fastän det inte råder full enighet i gruppen. Men såsom en respekterad teolog sade: "Unionismen är en vrångbild av den kristna enigheten. Den läker inte såret, utan gör att det blir permanent." Utövning av unionistiska aktiviteter ger stöd åt falska läror och falska lärare.

En kristen människa borde vara såsom salt, ett konserveringsmedel som bromsar förruttelseprocessen. Vår saltade bekännelse hjälper till att bevara sanningen. Många i de heterodoxa kyrkorna i Skandinavien förstår att "någonting är på tok". Vår gemensamma kompromisslösa ställning för sanningen kan hjälpa dem finna det budskap, evangeliet, som de söker. Vår förenade röst kan vara en kallelse som leder dem ut ur den falska kyrkan och in i den sanna kyrkan, där Gud vill att de ska vara.

Gud vill inte att hans barn läser in sin tro i hjärtat och att de går genom livet som ensamma vandrare i världen tills Gud tar dem till deras himmelska hem. Kristus vill att hans efterföljare skall öppet bekänna sin tro i ord och handling, så att alla hör. Kristus ger dessa anvisningar:

"Vad jag säger till er i mörkret skall ni säga i ljuset, och vad ni hör viskas i ert öra skall ni ropa ut på taken." (Matt 10:27.)

"Ni är världens ljus. Inte kan en stad döljas, som ligger på ett berg. Inte heller tänder man ett ljus och sätter det under skäppan, utan man sätter det

på ljushällaren, så att det lyser för alla i huset. Låt på samma sätt ert ljus lysa för människorna, så att de ser era goda gärningar och prisar er Fader i himlen.” (Matt 5:14–16.)

Bibeln lämnar oss inte i något tvivel om vikten av att utbreda evangeliet. Gud, vår Frälsare, ”vill att alla människor skall bli frälsta och komma till insikt om sanningen.” (1 Tim 2:4.) Den helige Ande säger till oss att vår Frälsare återlöste hela mänskligheten (Rom 5; 2 Kor 5). Om han nu återlöste dem alla, då vill han säkert att vi ska tala om det för alla. Jesus från Nasaret är den ende Frälsaren. ”Hos ingen annan finns frälsningen. Inte heller finns det under himlen något annat namn, som givits åt människor, genom vilket vi blir frälsta.” (Apg 4:12.) Om det nu inte finns någon annan Frälsare, då vill Gud säkert att alla människor ska veta om honom.

Vi börjar med att utbreda evangelium på våra hemorter, men Gud har ett större missionfält i tankarna för oss. ”Det är för lite för dig, då du är min tjänare, att endast upprätta Jakobs stammar och föra tillbaka de bevarade av Israel. Jag skall sätta dig till ett ljus för hednafolken, för att du skall bli min frälsning intill jordens yttersta gräns.” (Jes 49:6.)

Kärleken motiverar oss att utbreda evangeliet till de vilsegångna. Kärleken till Gud får oss att allvarligt vilja utvidga hans rike och föröka hans ära i vår värld. Kärleken till våra medmänniskor får oss att allvarligt önska föra Guds frälsning och alla hans andra välsignelser in i deras liv.

Det kan tyckas vara en spänning och till och med en konflikt mellan vår iver att nå ut till de vilsegångna och vår strävan att bevara den konfessionella gemenskapen. Det är dock inte fallet, för dessa två kompletterar varandra. Jesu missionsbefallning lydde: ”... lär dem att hålla allt vad jag har befallt er.” (Matt 28:20.) En verklig omsorg om de vilsegångna fordrar att vi lär dem allt som är sant och ingenting som är falskt. Och om Herren välsignar våra ansträngningar för att vinna de vilsegångna, fordrar en verklig omsorg om sådana nya troende att vi drar in dem i en gemenskap där deras tro kommer att byggas upp av trogna lärare och där den inte blir nedriven av falska profeter.

En verklig enhet hjälper oss att utföra vårt missionsuppdrag ännu på ett annat sätt. En gemenskap som bygger på en kompromisslös bekännelse till Guds ords sanningar är ett kraftigt vittnesbörd till de utomstående. I sin översteprästerliga bön ber Jesus för sin kyrka: ”... att de alla skall vara ett, och att såsom du, Fader, är i mig och jag i dig, också de skall vara i oss, för att världen skall tro att du har sänt mig.” (Joh 17:21) En verklig enighet är

ett bevis på att Gud verkar bland oss och är en kraftig inbjudan till de utomstående att komma och bli delaktiga i välsignelserna.

När ni tänker på hur Gud vill att ni ska tjäna honom i kommande år och när ni ber om ledning, låt mig framkasta en tanke som kunde vara ett praktiskt sätt att *förena sig på sanningens grundval för evangeliets utbredning*. Skulle det inte vara ett mål som behagar Gud att förena sig under Konfessionella Evangelisk-Lutherska Konferensen baner? Låt mig föreslå en slogan: *"En gemenskap som består av fria kyrkor som är förenade i en gemensam bekännelse till sanningen för utbredning av evangeliet."*

Det finns en fara för att de olika smågrupperna i Skandinavien verkar vara separatistiska. En utomstående får säkert det intrycket att vi inte kan komma överens med varandra, eftersom vi alla har benägenhet för att gå våra egna vägar. KELK erbjuder en möjlighet att motarbeta detta intryck. KELK:s konfessionella ståndpunkt är klart definierad och bekant för de flesta som känner till lite luthersk kyrkohistoria. Det är samma ståndpunkt som den gamla Synodalkonferensen i Nordamerika hade, vars inflytande sträckte sig också till Europa. Medlemmarna i KELK bekänner sig till Bibeln som Guds ofelbara och auktoritativa ord och skriver under Konkordieboken från år 1580 därför att den troget framställer Bibelns lärdomar. I KELK behåller varje kyrkosamfund sin identitet. Varje kyrka håller sig till sin egen speciella tradition och traditionella praxis. Varje kyrka är självstyrande och stöder sitt eget arbete. I adiafora kan det finnas olikheter. Det finns flexibilitet och individualism i hur varje samfund sköter sin uppgift att utbreda evangeliet. Men vi står tillsammans på Bibelns grundval och förenar våra röster i en bekännelse till sanningen, så att människorna ser att vi är en del av ett världsomfattande team, som arbetar tillsammans för att utbreda evangelium.

Slutord

Gemenskapen i tron och bekännelsen är en fantastisk välsignelse som den helige Ande ger oss. Den är en välsignelse som vi ska kunna åtnjuta, bevara och utvidga. Det är min innerliga bön att Gud ska utvidga den konfessionella gemenskapens band i Skandinavien. Det är också min bön att Gud ska använda oss som hans verktyg för att kalla många som nu är vilsegångna till tro. Det är min bön att han ska använda vår sammankomst idag för att föra oss närmare det målet att vi ska bli förenade på sanningens grundval – för utbredning av evangeliet.

Hur länge skall ni halta på båda sidor? (1 Kung 18:21)

Om församlingsalternativ och förvaltning av nådemedlen i en nödsituation.

Ola Österbacka

1. Inledning

Mitt ämne har möjligen tillkommit utifrån en rad i Evangeliskt Brevforum 1/99 (EBF), där jag kommenterade det allvarliga läget i Suomen luterilainen evankeliumiyhdistys (SLEY) med ett par retoriska frågor. Det var – och är fortfarande – fråga om hur man kan sammanjämka två inbördes oförenliga läror i Finlands evangelisk-lutherska kyrka (FELK). Den ena läran, som kristenheten under tidigare år varit helt klar över, säger att kvinnor inte kan bli präster. Den andra läran gjordes till en grunddogm i FELK år 1986 och utsäger att kvinnor kan bli präster. Hur är det möjligt att vara överens om detta, att ge utrymme och tolerera båda dessa läror? *Hur kan Kristus och Beliar komma överens?* (2 Kor 6:15) Är det här inte fråga om att halta på båda sidor?

Själv får jag med skam bekänna att jag själv har sysslat med sådant haltande. I 25 år kämpade jag inför detta problem, samtidigt som jag försökte leva kvar i den falska gemenskapen. Detta gör att jag inte har någon rätt att ställa hårda krav på andra. Jag vill nu försöka hjälpa mina vänner att få se att sanningen befriar oss också från traditionernas barlast och de psykologiska hindren. Men vi mognar i olika takt. Alla får inte samma insikt samtidigt. Därför behöver vi tålmodigt söka vägar att komma vidare, och låta Guds Ande ha sin tid. Jag hoppas att dessa dagar och också detta föredrag skall hjälpa oss att gemensamt ställa frågan: "Bröder, vad skall vi göra?" Med "oss" menar jag då i första hand alla mina vänner i Svenska lutherska evangeliföreningen i Finland (SLEF), men i förlängningen också alla andra som kämpar med samma frågeställning.

När det gäller kampen mot sanningen är djävulen oerhört skicklig, och

Fil. mag. Ola Österbacka är datakonsult i Vasa och ger ut Evangeliskt Brevforum, ett organ för intern diskussion om kyrkliga frågor. Han tillhör i detta nu ingen församling. E-postadress: ola@ofsystem.fi.

han har många fina argument. Men i Guds ord har vi makt *att bryta ner fästen och tankebyggnader och allt högt som reser sig upp mot kunskapen om Gud. Vi gör varje tanke till fånge hos Kristus.* (2 Kor 10:4f)

2. Elias tid och vår tid

Profeten Elia uppträdde under kung Ahabs tid under förra hälften av 800-talet före Kristus, när avgudadyrkan blev allt vanligare i Israels rike. Han förkunnade straffdom över landet i form av en torka som varade i tre år. Under den tiden levde han i landsflykt och matades först av korpar, och sedan fick han sitt uppehälle hos en änka i Sarefat.

Vårt tema finns i ett avsnitt där Elia återkommit efter de tre årens torka. Han träder fram inför Ahab, även om det betyder livsfara för honom. Ahab möter honom med anklagelsen, att det är han som drar olycka över Israel. Men Elia svarar: *"Det är inte jag som drar olycka över Israel, utan du och din fars hus. Ni överger ju HERRENS bud och följer efter baalerna."* (1 Kung 18:18) Så kallar han till dom över de hedniska profeterna på Karmel, 850 profeter som dyrkar Baal och Asera, mot en enda Herrens profet.

Det är nu som Elia uttalar orden: *"Hur länge vill ni halta på båda sidor? Om det är HERREN som är Gud, så följ honom. Men om det är Baal, så följ honom."* Och vad får han för svar? Inte ett ord.

Baal var feniciernas och kartagernas främste gud, motsvarigheten till babiloniernas Bel. Den kvinnliga motsvarigheten Asera var fruktbarhetens gudinna, sannolikt densamma som Astarte, himmels- och modergudinnan. Det var sådana avgudar som Israels folk hade förbjudits att dyrka, och för att skydda folket mot dem hade Gud förbjudits också blandäktenskap med de hedniska folken. Likväl förleddes redan Salomo av sina många hustrur att dyrka Astarte, och det blev till olycka för riket, som delades i två hälfter. Nordriket Israel kom att gå längre i avfall än Sydriket Juda, där man trots allt hade kontakt med templet och offertjänsten.

Ahab underhöll 450 Baals-profeter och hans hustru Isebel 400 Asera-profeter. Isebel gick så långt i sin ondska att hon försökte utrota alla Herrens profeter. Men Ahabs överhovmästare Obadja lyckades gömma hundra profeter. Så kommer gudsdomen på Karmel, när Herren tänder eld på Elias altare, och så dräps alla Baals-profeterna.

Elia tvingas fly undan Isebels vrede, och så klagar han över att han ensam är kvar, och hans fiender försöker ta hans liv. Men så får han veta, att Gud

har lämnat kvar sjutusen män, som inte har böjt knä för Baal och inte har gett honom hyllningsskyss. Dem såg Elia inte, trots att landets religiösa liv verkade helt förött.

På många sätt liknar vår tid den som utmålas här i 1 Kungaboken. Det blir allt mörkare i andligt avseende. Den mäktiga folkkyrkan försvarar bibelkritik, falsk lära och rentav sådana synder som inte ens hedningar godkänner. De som protesterar blir föremål för svartmålning och andlig förföljelse.

På Elias tid fanns det tydligen ännu kvar en yttre kunskap om *HERREN*, Israels Gud. Man hade inte tillgång till templet, och det substitut som fanns i Betel och Dan kunde inte stå emot avgudarnas inflytande. Baals- och Aserakulten var förknippad med sexuell lösaktighet.

I vår tid kännetecknas folkkyrkornas verksamhet av ett yttre sken av gudsfruktan, där Guds namn nämns, men där man inte vill veta av korsets dårskap och den frälsande Kristus, *HERREN*. Man ägnar sig åt köttets lustar, och söker efter det jordiska goda i stället för det himmelska.

Om någon uppträder med dom över synden och läroavfallet, och kräver bättring också i praktiskt handlande möts man likt Elia med tystnad. Man vill inte tala om sådana saker, det oroar och söndrar. Man haltar på båda sidor: man försöker upprätta ett yttre sken av gudsfruktan, men vill inte ta konsekvenserna av Ordet i sitt liv.

3. Olika sätt att hantera nödsituationen

De som har följt med EBF vet att jag har försökt öppna en diskussion kring alternativa församlingsmodeller i en nödtid. Därför har detta föredrag underrubriken: "Om församlingsalternativ och förvaltning av nådemedlen i en nödsituation." Än så länge har det inte blivit någon diskussion. Bröder och systrar, vi lever verkligen i en svår nöd. Folkkyrkopräster och biskopar tillåter djävulen att söva in människor i likgiltighet och sömn för att han sedan skall kunna triumfera över dem och föra dem till helvetet. Man låter falska läror predikas öppet och lösaktighet och horeri bestraffas inte mera. Vad skall vi göra? Hur vill Herren uppehålla vår tro i denna yttersta tid, och föra ut evangeliet till medmänniskor som är på väg mot förtappelsen, vilseförda av falska andar och tal om en falsk frid?

Utifrån befintliga exempel både i Finland och Sverige försökte jag i EBF 2/98 skissera fem olika modeller för förenings-/församlingsverksamhet, om

vi bortser från en total integrering i folkkyrkorna. Med risk att trötta ut dem som redan tagit del av dem återger jag framställningen i EBF, men bygger ut den med en konkret fördjupning utifrån dagsläget i min egen situation.

1) Kritisk solidaritet

Här försöker man undvika samröre med uppenbara villolärare men vill inte bygga upp ett eget gudstjänstnät, eftersom man vill samverka med folkkyrkan. Man diskuterar inte ens egna församlingar. Detta är SLEF:s och SLEY:s linje.

Positivt med detta är en bred kontaktyta, både inåt i förhållande till den traditionella rörelsen och utåt i förhållande till rikskyrka och lokalförsamling. Det finns goda möjligheter att få budgetmedel och nå ut i samarrangemang (årsfester, stormöten).

Negativt är ett beroendeförhållande till den villfarande kyrkan, som leder till försiktighet i kritik och ställningstaganden för att inte riskera sämre relationer till kyrkoledning och lokalförsamling samt oro bland medlemmar och sympatisörer. De ekonomiska realiteterna i form av församlingssanslag och officiella kollektor spelar en viktig roll. Genom aningslöst deltagande i orätta gudstjänster försvagas läromedvetandet. Kampen mot falsk lära kräver ständigt tid och krafter på bekostnad av evangelisation. Ett ständigt sökande efter rätta gudstjänster kan leda till andlig rotlöshet, vilket kan vara allvarligt särskilt för den kommande generationen. Man stöder den avfallna kyrkan ekonomiskt och ger inga klara signaler om det allvarliga avfallet.

2) Separation på grund av tradition

Man har inte egentliga församlingar, men ändå en viss församlingsfunktion. I praktiken är kontaktytan till folkkyrkan liten, men en sådan finns dock tidvis, främst i samband med förrättningar. Detta är Missionsskapet Bibeltrogna Vänners huvudfäras linje (MBV).

Positivt är starka traditioner och en god sammanhållning, som också är en viss garant för ekonomisk stabilitet.

Negativt är beroendet av den villfarande kyrkan och en försvagad läromedvetenhet. Benägenheten att kompromissa ökar efter hand och blir särskilt märkbar i tider av framgång (jfr Linköpingsmötet hösten 1997).

Man stöder den avfallna kyrkan ekonomiskt och ger inte heller här klara signaler om det allvarliga avfallet.

3) Församlingsverksamhet utan formell separation

För denna typ brukar ibland användas begreppet *koinonia*. ELS i Umeå (Evangelisk-Luthersk Samling, tidigare Lutherska Bibelstudiestiftelsen) är exempel på en sådan. På basen av en viss diskussion i Kyrka och Folk tycks denna form ha stöd inom delar av Svenska kyrkans konservativa opposition. Synoden har dock inte gått in konsekvent för denna linje, utan arbetar ofta utifrån konservativa församlingsöar i Svenska kyrkan.

Positivt är god sammanhållning, breda kontaktytor, gudstjänsttradition och tämligen liten risk att beblanda sig med falska lärare i församlingen (jag förutsätter att lärotukten fungerar).

Negativt är att man (kanske omedvetet) trots allt stöder den avfälliga kyrkan genom sin kyrkoskatt och inte ger klara signaler till denna om dess avfall.

4) Traditionell föreningsverksamhet kompletterad med en församling

Församlingen sköter nattvardsgudstjänster och kyrkliga förrättningar, medan föreningen bedriver övrig barn-, ungdoms- och mötesverksamhet och utgör det sammanhållande bandet mellan vännerna. Funktionerna går ofta mycket in i varandra, och man skiljer inte på medlemmar i församlingen och folkkyrkomedlemmar. Denna modell används bland annat av Bibeltrogna Vänner i Umeå och några andra församlingar.¹

Positivt är att man slår vakt om tradition, rätt lära och avgränsning mot villfarelser, samtidigt som man ägnar krafter åt evangelisation.

Negativt är att församling och ämbete är oklara. Där församlingarna har kallat och vikt åt sig tjänare, som tidigare fungerat som lekmannapredikanter, fungerar de vanligen utan sedvanlig prästdräkt, även vid förrättningar, eftersom de inte anses vara "riktiga" präster. Nattvarden är öppen, vilket är problematiskt både utifrån Bibeln och den lutherska traditionen ända fram till detta sekel.²

5) Självständiga församlingar

Eventuellt kan dessa vara anslutna till en bekännelsekyrka. Dessa har nattvardsgudstjänster enbart för egna medlemmar och har överlag en strikt linje i fråga om att utöva praktisk församlingsgemenskap med andra. Fristående församlingar med bakgrund i missionsföreningar har ofta ett öppnare förhållande till andra bekännelseetrogna grupper.³

Positivt är att man försöker ta vara på Guds ord i allt, och frågar inte i första hand efter de praktiska konsekvenserna. Läran är klar och man vet vad man skall hålla sig till och ta avstånd från.

Negativt är att man har svårt att få en kontaktyta till andra kristna och till dem som står utanför. Därmed är evangelisationsproblemet centralt. Det finns risk att man endast når de dogmatiskt medvetna. Många tar känslomässigt och på grund av den liberala folkkyrkostraditionen avstånd från den slutna nattvarden. Om gränser och kyrkokritik börjar dominera kan församlingen upplevas dömande och hård, och okänsliga påtryckningar att överge den avfallna folkkyrkan kan bli ett självavrådsproblem.

4. Vilka motiv finns bakom alternativen?

Denna fråga är svår, men väsentlig för vår diskussion. Det finns åtminstone tre möjliga motiv, med olika grad av inslag från dem alla:

1. Bibeln
2. Traditionen
3. Praktiska hänsyn.

Det är svårt att hitta bibliska motiv för en konsekvent handling enligt modell 1. Det som har framhållits mot tanken att utträda ur folkkyrkan är att GT:s profeter inte bildade någon ny "kyrka" utan var solidariska mot den många gånger mycket avfälliga gemenskapen Israel. Inte heller Elia bildade någon ny kyrka, kan man få höra.

Detta argument är dock ohållbart, eftersom det gammaltestamentliga gudsfolket har helt andra förutsättningar än Kristi kyrka. Då var gudstjänstutövningen bundna till de yttre formerna och platserna, och gudsfolket var till det yttre avgränsat till en nation (även om nationen till följd av synden var splittrad). Det förefaller som om motiv 2 och 3 är de starkaste i detta

alternativ. Att ha verksamhetsmöjligheter och undvika oro har ofta framhållits. Man kritiserar de allra starkaste villfarelserna, men undviker att ta upp sådant som är känsligt i de egna leden.

För modell 2 framträder motiv 2 klarast. Dessutom finns här också en mer eller mindre framträdande rädsla för oro och söndring. Naturligtvis är Bibelns varningar för samröre med villolärare med, men de finns ofta i bakgrunden, eftersom traditionen bjuder att man inte har kontakter med folkkyrkoförsamlingar.

Modell 3 tar till vara Bibelns ord om att fly falska profeter. Däremot tillämpar man inte orden om att gå ut ur den falska gemenskapen (2 Kor 6:16) så att det skulle gälla indirekt gemenskap i form av medlemskap och ekonomiskt stöd. Traditionen (motiv 2) för att upprätta en koinonia är inte gammal, men att man inte utträder ur folkkyrkan får väl ofta anses som motiv 3, praktiska hänsyn.

I modell 4 vill man lyssna till Bibelns budskap om att lämna den falska gemenskapen. Man har härvid rätt långt brutit mot traditionen. Den praktiska hänsynen blir likväl ett starkt hinder för att fullt ut tillämpa en gränsdragning mot dem som av olika orsaker stannar kvar i en irrlärlig gemenskap.

Modell 5 renodlar Bibelns utsagor klarast gentemot tradition och praktiska hänsyn. Man vill handla på Guds ords grund utan att fråga efter konsekvenserna. Frågan är hur mycket man observerar de bibliska förmaningarna att undvika anstöt och att ta hänsyn till den rådande praktiska situationen (till exempel enligt Apg. 15:19–21 och 16:3).

För min egen del sympatiserar jag mest med modell 5. Här finns det starkaste bibliska stödet och praxis stämmer med vad vi vet om urförsamlingen och med reformatorernas undervisning. Det finns dock, som också framgår av det föregående, många svåra problem, som inte är lätta att lösa. För en tid kan det därför vara nödvändigt att acceptera också andra modeller, och under den tiden arbeta flitigt med att rannsaka Skriften och fädernas undervisning. Kortfristiga nödlösningar bör dock inte permanentas, vilket är en uppenbar risk med de första alternativen.

Samtidigt bör vi vara medvetna om att djävulen just nu sätter in alla sina krafter för att omintetgöra våra planer och skapa olust och söndring. Att det uppstår problem och konflikter är därför inget att förundra sig över, men vi bör försöka att visa tålmod och fördragsamhet så långt det är möjligt utan att kompromissa med Guds ord.

5. Vilken församlingsmodell är möjlig hos oss?

Som jag tidigare nämnde har jag funnit alternativ 5 (fria församlingar) vara mest förenlig med Bibeln och bekännelsen, även om jag har övervägt att det kan behövas kortsiktiga andra lösningar för en övergångstid. Mina förslag om gudstjänstverksamhet inom SLEF:s ram skall ses mot den bakgrunden.

Skall man då alls tänka praktiskt och rationellt i sådana frågor? Med andra ord: kan det ur biblisk synpunkt försvaras att vara pragmatisk och låta de praktiska konsekvenserna styra vårt handlande? Vad är då att halta på båda sidor, och vad är att vara "listiga som ormar och oskyldiga som duvor"? (Matt 10:16) Vilka modeller kan tänkas i våra förhållanden i Finland? Jag vill åter belysa de fem modellerna utifrån dessa frågeställningar.

Modell 1 är den enda tänkbara i såväl SLEF som SLEY. Nu har SLEY:s styrelse fått en styrelse vars majoritet stöder kvinnopräster, och det kan leda till en ny föreningsbildning. Men trots det är tanken på ett utträde ur FELK helt otänkbar för de flesta. Årsmötet i Malax visade också att den tanken är helt fränstötande för de flesta SLEF-medlemmar. Men denna modell innebär en långt gående gemenskap med villfarande biskopar och präster, och det är ett klart haltande på båda sidor. I sakramentsförvaltning och förrättningar sker en direkt samverkan, eftersom man inte erkänner något annat ämbete än via ordinerings av folkkyrkans biskopar.

Grundfelet här är att man är nöjd med att *få vara tillsammans* med den falska läran. Vid avgörandet om kvinnopräster i november 1986 antog kyrkomötet en kläm, där också motståndarna tillförsäkras hemortsrätt i FELK med fulla verksamhetsmöjligheter. Motsvarande samvetsklausul antogs också i Sverige 1958, men den har för länge sedan officiellt övergetts. Numera krävs en deklARATION av varje prästkandidat att man samarbetar med kvinnopräster. Samvetsklausulen var länge en central punkt för motståndarna mot kvinnopräster, och fortfarande hävdar Svenska synoden sin rätt att verka i Svenska kyrkan enligt sin gamla övertygelse.

Men Bibeln lär inte att Kristi kyrka skall vara nöjd med att få verka i ett litet hörn av en falsk kyrka. Bibeln lär att Kyrkan skall *fly de falska lärarna, gå ut från dem och bekämpa dem*. De falska lärarna skall inte ha hemortsrätt i den sanna Kyrkan, ännu mindre få bestämma över om och när Herrens lärjungar skall få fira gudstjänst. Att ha gemenskap med de falska lärarna är att godkänna deras onda lära (2 Joh).

Modell 2 förespråkas av en del av de konservativa kritikerna inom SLEF, och även inom SLEY. Man betraktar den yttre kyrkan som en samhällsinstitution, som vi kan underordna oss av organisatoriska orsaker. Men man strävar efter att upprätta en rätt andlig gemenskap av dem som håller sig till Guds ord.

Här är det också fråga om att halta på båda sidor. Den yttre kyrkan har inte av sagt sig det andliga arbetet, utan gör anspråk på att vara en del av Kristi kyrka. Med sin kyrkoskatt och i kyrkliga val stöder man den avfallna kyrkans verksamhet. Även om man ordnar egna nattvardsgångar vill man hålla fast vid de kyrkliga traditionerna kring livets stora högtider: dop, konfirmation, vigsel till äktenskap och begravning, och kommer i det sammanhanget att samverka med den falska kyrkan. Denna modell drabbas alltså av samma dom som den föregående. Det är dessutom omöjligt att införa den gammallutherska ordningen med slutna nattvardsgångar. Ämbetssynen är densamma som i modell 1, även om man möjligen erkänner att lekmanpredikanter innehar en del av ämbetet.

Modell 3 fungerar som en nödlösning, där man vill hålla fast vid Guds rena ord och samlas till sakramentsförvaltning utan inblandning av den falska kyrkans präster eller biskopar, men där man ännu inte är mogen att formellt utträda ur den yttre kyrkans gemenskap. Om jag har förstätt det rätt beror tveksamheten att utträda ofta på att man har sett frukter av ett ovisligt handlande. De som har lämnat den avfallna kyrkan har haft en stark övertygelse och en inre glöd, och denna övertygelse har man velat tvinga på andra i förtid, utan att ge tid för mognad. Man har kanske hört om hur samvetet tvingar en att handla, och sedan stämmer inte detta handlande med annat som samvetet tydligen ger tillstånd till. Det kan också vara så att man förskräckes inför tanken att överge sin kyrka eller sitt bönehus, dit man har varit van och gå sedan barnsben, för att i stället nödgas fira sin gudstjänst i hemförhållanden i en liten, isolerad krets.

Här finns det mycket att tänka på för den som ivrar för en renodlad, biblisk lösning. Det gäller att gå visligt fram. Samtidigt måste församlingsledarna också komma ihåg, att de skall gå före hjorden, och inte efter den. Ledarna skall följa Överherden Kristus och sedan gå före sin hjord och visa vägen. Det blir här lätt en konflikt mellan den demokratiska processen, där församlingen bestämmer, och att följa Mästaren.

Jag har övervägt om denna modell till en tid skulle kunna vara möjlig här hos oss. Traditionen här hos oss i Finland är dock en helt annan än i

Sverige, där den här modellen har visat sig fungera. Sedan länge har rosenianska grupper haft sina gudstjänster i missionshusen parallellt med Svenska kyrkans gudstjänster. Hos oss har detta varit otänkbart, och som synes från SLEF:s årsfest nyligen är det fortfarande en otänkbar tanke för många.

Ett problem är avgränsningen mot den falska kyrkan och hur det skall gå att bära fram ett tillräckligt tydligt vittnesbörd om att fly den falska gemenskapen. Ett klart problem är också den traditionellt öppna nattvardsgången, ett annat hur ämbetet skall gestaltas. Det är ett långt steg till att viga egna pastorer.

Modell 4 är en lösning som har konstruerats i Sverige som en kompromiss mellan den rosenianska traditionen och helt fria bekännelseförsamlingar. Eftersom vi inte har samma tradition med parallella gudstjänster är modellen svår att överföra till oss. Dessutom har man här hört om stridigheter och praktiska problem i BV när det gällt beslut om hur församlingarna skall konstitueras och tar därför känslomässigt avstånd från modellen.

Det öppna nattvardsbordet är också här ett teologiskt problem. Likaså är pastorernas status oklar i jämförelse med de "riktiga" prästerna som har vigts av biskopar. Relationerna till den ursprungliga föreningen är också ansträngda till följd av olika syn på hur gränserna skall dras mot falska lärare och andra församlingar. Med denna modell undkommer man alltså inte de tvister som varit aktuella här under några år, utan snarare förstärks de.

Om de föregående modellerna är svåra att förverkliga verkar **modell 5** i dag närmast omöjlig, mänskligt sett.

1. För det första finns den stora känslomässiga motviljan mot så kallad *separatism*, vilket också SLEF:s årsmöte tog fasta på. I den svenska evangeliföreningen fick Heino Pätälä aldrig den genomslagskraft som hans förkunnelse fick på finskt håll. Strax före utträdet i början av 1920-talet delades Evangeliföreningen på språklig grund, och därmed kom den svenska föreningen att bli tämligen opåverkad. Däremot märktes nog svallvågorna, men de ledde till en desto större betoning av den yttre folkkyrkan som vår Moder.

Som en parentes kan nämnas, att den i vida kretsar ansedde Isidor Eriksson, som en lång tid var kyrkoherde i min egen hemförsamling Terjärv, var

rätt aktiv under de första samtalen om bekännelsekyrkan, men han kom i alla fall inte att ta steget ut. Enligt Aijal Uppala frågade Eriksson vid det första mötet i Tavastehus (dec. 1922) om man i första hand skall se efter vad som är till nytta, eller vad som är rätt. Han avsåg härvid de många förmåner som fanns i folkkyrkan, och efterlyste ett grundligt studium. Det fanns fog för denna fråga, eftersom bland annat SLEF:s ledare L L Byman hade sagt, att han i princip inte har något emot en frikyrka, men den borde få del av kyrkans gemensamma arv. Senare kom Byman att tillsammans med A J Bäck att bekämpa frikyrkan. (Tunnustukselliset seurakunnat syn-tyvät, 1976, s. 172, 235, 333.)

Denna motvilja är dessvärre grundad enbart på känsla och tradition. Det evangeliska folket har en svag kunskap om vad Bibeln och bekännelsen säger. Det finns inte heller beredskap att ta upp en grundlig undervisning, utan man är nöjd med sin tradition och den yttre friden.

2. Den *splittrings*om har genomgått vårt västra grannland är också tung att åse. Den har för mig själv varit ett av de största hindren för ett frimodigt arbete för fria församlingar. Visst är det så, att djävulen arbetar som hårdast där man försvarar den rena bibliska läran, men nog finns det också mycket av mänsklig svaghet med i historien. Och eftersom jag själv och mina vänner också är människor, vågar jag inte heller hoppas på att någon gemenskap som vi konstruerar skall vara fri från sådant. Jag hoppas i varje fall på att de lärosamtal som är i gång mellan lutherska bekännelsekyrkor och församlingar skall leda till verklig gemenskap.

3. Till detta kommer den föga uppmuntrande bild som en liten församling ger utåt (karikerat): en sluten krets av envisa och självtillräckliga fari-seer, utan egentliga *evangelisationsmöjligheter*. Ofta är det de dogmatiskt aktiva som först utträder. De kommer nästan automatiskt in i konflikt med sin gamla organisation, och den nya församlingens ansikte utåt blir då att dess viktigaste syfte är att strida mot andra kristna, till och med mot sina förra vänner. Hur kan en liten församling nå ut till nya människor och rädda själar från helvetet? Den saknar ju alla de möjligheter som den starka folkkyrkan och en stark förening har.

4. Folkkyrkans praxis med *öppet nattvardsbord* har lett till att varje in-skränkning av nattvardsgemenskapen bemöts med stor motvilja. Tröskeln är här så hög, att det verkar mänskligt sett omöjligt att ens ta ett slutet nattvardsbord till studium och övervägande.

5. Det finns ytterligare många *känslomässiga och praktiska frågor*. Vart kan man sända barn och ungdom så att de får en god kristen gemenskap? Hur klarar man av alla relationer till släkt och vänner som man tidigare haft också sin andliga gemenskap med? Om en församling bildas kommer den snabbt att bli utestängd från alla SLEF:s bönehus. Var kan man samlas till gudstjänst? Vem kallas att sköta pastorstjänsten och vilken gudstjänstordning skall man följa? Vilken sångbok skall man använda?

Är det inte en övertygande samling argument mot fria församlingar? Men vilken tyngd har argumenten? De är alla helt sekundära och faller inom kategorierna känslor och praktiska hänsyn. Som Isidor Eriksson sade, så gäller frågan i första hand vad som är rätt. Som synes av översikten över motiven bakom de olika modellerna är det endast det sista alternativet som tar vara på Bibelns och bekännelsens undervisning utan att låta vare sig tradition eller praktiska hänsyn ställas högre. Frågan är om vi hyllar principen *Sola Scriptura*, Skriften allena, eller om vi låter vår princip bli *Skriften i den mån vi finner den lämplig*.

Vi skall kunna ge skäl för vår tro inför våra medmänniskor. På samma sätt behöver vi också söka ett svar på praktiska frågor, först för egen del, och också åt dem som undrar och kanske är intresserade att komma med. I detta sökande behöver vi framför allt Skriftens ljus, men också ett gemensamt ärligt studium, där vi hyser en ödmjuk och kärleksfull respekt för varandra och möter varandra som medbröder och systrar. Eller med Paulus ord, enligt det tidigare anförda stället från Filippobrevet: *"Lev nu bara på ett sätt som är värdigt Kristi evangelium, så att jag, vare sig jag besöker er eller inte, får höra att ni står fasta i en och samme ande och i ett och samma sinne kämpar för tron på evangelium."*

6. Slutord

Vilka är de båda sidorna som vi kan tänkas halta på?

I Elias fall var det Herren i förhållande till avgudarna, Baal och Asera. I vårt fall är det kanske svårare att se var motpolen till Herren finns. De flesta vill ju tjäna Gud, och man visar också gärna på Jesus. Men vår Frälsare sade själv: *"Inte skall var och en som säger Herre, Herre till mig komma in i himmelriket, utan den som gör min himmelske Faders vilja."* (Matt 7:21) Och han har också sagt: *"Om ni älskar mig, håller ni fast vid mina bud."* (Joh 14:15)

Att göra vår himmelske Faders vilja och att hålla fast vid Jesu bud låter väldigt lagiskt, som stränga krav. Men det handlar om den stora förmånen att få klänga oss fast vid den ende, som kan föra oss igenom stormar, bära oss över avgrunder och rädda oss undan en evig död. Det handlar om att vara känd av honom, som har gett sitt liv för oss och köpt oss med sitt blod, som har kallat oss vid namn i vårt dop och som vill föra oss som sin rena och fläckfria brud till sitt himmelska bröllop, utan någon egen förtjänst och värdighet. Därför är hans bud inte tunga, fastän de ibland under vår jordevistelse leder in i yttre besvärligheter och nöd. När han, som är vårt allt, säger vad vi skall göra, vill vi gärna göra det.

Att dyrka andra gudar är trolöshet. Det må sedan gälla att dyrka gudar i yttre mening som på Elias tid eller att underlåta att undervisa om allt Guds ord för att vinna en yttre frid.

*Gud, låt ditt ord oss lysa så
att vi i mörker ej må gå,
men genom denna jämmerdal
får vandra till din himmels sal.*

(Svensk psalmbok för FELK 158:9)

NOTER

1) I mitt föredrag räknade jag här med en församling i sydvästra Sverige, Vallberga Evangelisk-Lutherska församling. Där kallade man i fjol den danske statskyrkoprästen Niels Ove Vigilius att viga sin pastor Gunner Jensen till ämbetet. Jag har med rätta blivit uppmärksamgjord på att denna församling, i likhet med några andra självständiga församlingar inte kan placeras in under denna modell, utan hör hemma i modell 5. Därför har jag här även något modifierat texten i följande avsnitt.

2) Jag har här avlägsnat meningen "Man ger inga klara signaler till den avfallna folkkyrkans medlemmar." Detta är en för hård dom, eftersom signalerna i många avseenden har varit tydliga.

3) Den sista meningen har tillkommit i anslutning till de tidigare justeringarna.

Betydelsen av Kristi lydnad i frälsningsfrågan

Markku Särelä

1. Salighetshindren

Det finns två saker, som hindrar människan att frälsas utan Kristus. De är Guds lag och människans synd. De kan också förenas i ett begrepp: den brutna lagen eller *'olydnad'* (*parakoe*, Rom 5:19), motsatsen till lydnad. Om detta använder Bibeln även andra termer, som *'laglöshet'* (*anomia*, 1 Joh 3:4), *'fall'* (*paraptooma*, Rom 5:15,17,18,20), *'överträdelse'* (*parabasis*, Rom 5:14). Alla dessa termer talar om synden och särskilt också om den första syndens natur. Det är att handla mot Guds lag, att hamna vilse från den rätta vägen, att stiga vid sidan om, att avvika från den rätta vägen, vilken Gud vill att vi skall gå, att underlåta hörsamhet. Då hon syndar bryter människan i första hand mot Gud. *"Mot dig allena har jag syndat och gjort vad ont är i dina ögon"*, Ps 51:6.

Guds lag är ovillkorlig när den kräver lydnad. *"Men du skall inte äta av trädet på gott och ont."* 1 Mos 2:17. *"Ni skall hålla fast vid mina stadgar och lagar, ty den människa som följer dem skall leva genom dem. Jag är HERREN."* 3 Mos 18:5. *"Gör det, så får du leva."* Luk 10:28. *"Vik inte av till höger eller vänster."* Ords 4:27. *"Ty den som håller hela lagen men bryter mot ett enda bud är skyldig till allt."* Jak 2:10.

Om lagen är ovillkorlig när den kräver lydnad, är den lika ovillkorlig också när den avslöjar synden och ställer oss inför domen. *"Den dag du äter av det skall du döden dö."* 1 Mos 2:17. *"Vem lät dig förstå att du är naken? Åt du inte av det träd, som jag förbjöd dig att äta av?"* 1 Mos 3:11, *"Lagen överbevisar er om att ni är överträdare."* Jak 2:9. *"Under förbannelse står den som inte håller fast vid allt som är skrivet i lagens bok och gör därefter."* Gal 3:10b. *"Sedan skall han säga till dem som står på den vänstra sidan: Gå bort ifrån mig, ni förbannade, till den eviga elden som är beredd åt djävulen och hans änglar."* Matt 25:41.

Markku Särelä är pastor i Suomen Tunnustuksellinen Luterilainen Kirkko (STLK).
E-postadress: markkusare@koti.tpo.fi.

Av dessa ställen i den heliga Skrift ser vi, att olydnad mot Guds heliga vilja eller överträdelse av lagen är ett hinder för människans eviga frälsning. Denna olydnad är total, så att den gör oss skyldiga till att ha brutit hela Guds lag om den visar sig på en enda punkt. För en överträdelses skull blev Adam syndig för hela resten av sitt liv, och samma synd tillräknades också oss alla hans efterkommande. Vi har överträtt lagen ända från vår avlelse. Och detta tillräknande av Adams överträdelse beror inte på illvilja, utan vi är verkligen fördärvade från grunden, dvs. det är fråga om vår egen synd.

För att mera exakt förstå vad det är fråga om i frälsningen skall vi ännu granska Guds lags natur och syfte ur ett par synvinklar.

Först och främst syftar lagen till att den som fullgör den skall leva av den, och kommer inte under dödens välde. *"Det är inte lagens hörare som blir rättfärdiga inför Gud, utan lagens görare skall förklaras rättfärdiga."* Rom 2:13. *"Vill du gå in i livet, så håll buden."* Matt 19:17. Den som bryter mot lagen är däremot under dödens välde: *"Du skall döden dö"*, 1 Mos 2:17. Livet betyder här andligt, evigt liv i gemenskap med Gud; döden åter skilsmässa från honom. Intentionen, grundsyftet, med att uppfylla lagen fokuserar alltså inte i första hand på mänskornas inbördes relationer, det horisontella planet, utan på det vertikala planet, Gudsrelationen. Det första budordet *"Åt inte"* var inte socialetik, det var exempelvis inte att älska sin hustru, utan det prövade i första hand lydnaden mot Gud och först i andra hand den rätta kärleken till makan. När lydnaden mot Guds bud sänkades, sänkades också kärleken på det horisontella planet. När pastor Heino Pätiälä lärde att Kristus inte har uppfyllt lagen för oss, eftersom den troende bör hålla lagen i sitt liv, uppfattade han inte lagens grundintention, dvs. att uppfyllelse av lagen krävs för att vi skall få evigt liv. Han tog avstånd från att laguppfyllelsen hör till återlösningens innehåll genom att hänvisa till den laguppfyllelse som hör till den troendes vandel.

Vi kommer senare att tala om hur den syndige, som redan har brutit mot lagen, förlorat sitt liv och gemenskapen med Gud, får en sådan laguppfyllelse som duger inför Gud och åter får komma in i gemenskap med honom.

För det andra: Fastän lagen förkunnar dom åt den som bryter mot den, dvs. åt oss alla, avstår den inte från sina krav. Den kräver oeftergivligt ett fullständigt hållande av hela lagen. Med andra ord, lagen har två krav på syndaren: hållande av lagen eller lydnad och straff. Ingenstans i Bibeln står det att Gud skulle ha avstått från någondera av dessa. Lagen är nöjd först

när den har fått båda. Detta kan inte omkullkastas med exempel från det levande livet. Man har nämligen påstått, att när straffet för synden har avtjänats, bryr sig Gud inte längre om uppfyllelsen av lagen. Kristi död skulle alltså räcka, och hans uppfyllelse av lagen i vårt ställe skulle inte längre behövas. Man har hänvisat till att det i samhällslivet räcker med att avtjäna straffet, och att man därför inte på nytt behöver göra om det på ett rätt sätt, som man en gång har gjort fel. Det här är ett förnuftsargument och det har inte stöd i Bibelns ord. I samhällslivet finns exempel, där det skulle vara dumt att göra om en sak på rätt sätt (att göra om en bilresa med iakttagande av hastighetsbegränsningarna, där man tidigare fått böta för fortkörning). Men det finns också motsatta exempel, som att ett söndrat, stulet föremål skall ersättas med ett helt; där räcker det inte med tillrättavisning eller någon annan bestraffning. Då människan hade fallit i synd blev Gud utan den ära som tillkommer honom, vilken han skulle ha fått om människan hade levt oklanderligt. Denna skuld blir inte betald enbart med avtjänande av straff, utan kräver full lydnad.

Människan kan alltså inte få evigt liv om hon inte uppfyller två villkor som lagen ställer upp: hon måste vara lydig mot lagen i sitt liv och måste ta på sig domen som lagen utmäter åt den som syndar. Vi vet att detta är omöjligt för människan själv. Hon behöver en ställföreträdare, och denna ställföreträdare är Kristus.

2. Kristus – vår ställföreträdare

Den heliga Skrift talar klart om att Kristus i vårt ställe har gjort allt, vad som behövs till vår frälsning. Till det behövs alltså inga botgärningar av oss, inte heller de så kallade helgonens överloppsgärningar, inte heller skärseld eller kyrkans böner. Kyrkan beveker ju inte Gud att bli nådig genom sina böner, utan den ber i Kristi namn till Gud, som redan är nådig. Sådant är inte endast onödigt, utan det nedvärderar också Kristi fullkomliga gärning. I det följande ges några bibelbevis i frågan.

"Och han tog ett bröd, tackade Gud, bröt det och gav åt dem och sade: 'Detta är min kropp, som utges för er. Gör detta till minne av mig.' På samma sätt tog han bågaren efter måltiden och sade: 'Denna bägare är det nya förbundet i mitt blod, som utgjuts för er.'" Luk 22:19–20.

[Vår Herre] "som utlämnades för våra synders skull och uppväcktes för vår rättfärdiggörelses skull." Rom 4:25.

"Medan vi ännu var svaga dog Kristus i ogudaktigas ställe, när tiden var inne." Rom 5:6.

"Alltså: liksom en endas fall ledde till fördömelse för alla människor, så har en endas rättfärdighet för alla människor lett till en frikännande dom som leder till liv. Liksom de många stod som syndare på grund av en enda människas olydnad, så skulle också de många stå som rättfärdiga på grund av den endes lydnad." Rom 5:18–19.

"Men Gud bevisar sin kärlek till oss genom att Kristus dog i vårt ställe, medan vi ännu var syndare." Rom 5:8.

"Han som inte skonade sin egen Son utan utlämnade honom för oss alla, hur skulle han kunna annat än också skänka oss allt med honom?" Rom 8:32.

"Den som inte visste av synd, honom har Gud i vårt ställe gjort till synd, för att vi i honom skulle stå rättfärdiga inför Gud." 2 Kor 5:21.

"Ni känner ju vår Herre Jesu Kristi nåd. Han var rik men blev fattig för er skull, för att ni genom hans fattigdom skulle bli rika." 2 Kor 8:9.

"Kristus friköpte oss från lagens förbannelse, när han blev en förbannelse i vårt ställe. Det står skrivet: Förbannad är var och en som är upphängd på trä." Gal 3:13.

"Men när tiden var fullbordad sände Gud sin Son, född av kvinna och ställd under lagen, för att han skulle friköpa dem som stod under lagen, så att vi skulle få söners rätt." Gal 4:4-5.

"Och lev i kärlek, så som Kristus har älskat oss och utlämnat sig själv för oss som offergåva, ett välluktande offer åt Gud." Ef 5:2.

"Ty Gud har inte bestämt oss till att drabbas av vredesdomen utan till att vinna frälsning genom vår Herre Jesus Kristus. Han har dött för oss, för att vi skall leva tillsammans med honom, vare sig vi är vakna eller insomnade." 1 Tess. 5:9-10.

"Han har offrat sig själv för oss för att friköpa oss från all laglöshet och rena åt sig ett egendomsfolk, som är uppfyllt av iver att göra goda gärningar." Tit 2:14.

"Genom att han gav sitt liv för oss har vi lärt känna kärleken. Så är också vi skyldiga att ge vårt liv för våra bröder." 1 Joh 3:16.

Här finns ett stort antal bibelbevis för att både Kristi görande lydnad och hans lidande lydnad skedde för vårt bästa, för vår skull, i vårt ställe, nämligen i stället för oss som är skyldiga till att ha överträtt vår Guds heliga lag. Den återlösning som Kristus har vunnit bör inte granskas skilt från lagens krav, utan som lydnad mot lagen och som avtjänande av straffet för lagens förbannelsedom, som Bibeln gör.

Då vi kommer ihåg, att den brutna lagen eller vår olydnad var ett ovillkorligt hinder för vår frälsning, så är den uppfyllda lagen eller Kristi i vårt ställe skedda lydnad en garanti för det eviga livet. I Jesu fullbordade gärning har syftet med hans ankomst till världen förverkligats: *"Jag har kommit för att de skall ha liv, ja, liv i överflöd."* Joh 10:10b.

Här finns en fast grund för saligheten.

Om däremot någondera, lydningen i livet eller avtjänandet av straffet, skulle ha blivit ogjort av Kristus i vårt ställe, skulle den ha blivit kvar att skötas av oss själva för att vinna salighet. Till all lycka gick det inte så, och kunde inte heller ha gått så. Från första början stod det klart att Kristus skulle lyckas i sitt arbete. Om det hade varit osäkert, kunde de som trodde i det gamla förbundet inte ha behagat Gud genom sin tro.

3. Tillräknandet av Kristi verk oss till godo

Enligt den heliga Skrift tillräknas Kristi verk oss till godo på två sätt.

För det första för hela världen i betydelsen den allmänna rättfärdiggörelsen.

"Allt kommer från Gud, som har försonat oss med sig själv genom Kristus och gett oss försoningens tjänst. Ty Gud var i Kristus och försonade världen med sig själv. Han tillräknade inte människorna deras överträdelser, och han har anförtrott åt oss försoningens ord. Vi är alltså sändebud för Kristus. Det är Gud som förmanar genom oss. Vi ber å Kristi vägnar: låt försona er med Gud. Den som inte visste av synd, honom har Gud i vårt ställe gjort till synd, för att vi i honom skulle stå rättfärdiga inför Gud." 2 Kor 5:18–21.

För det andra räknas Kristi verk dem till godo som tror.

"Den som har gärningar att peka på får sin lön, inte av nåd utan som något han har förtjänat. Men den som utan att bygga på gärningar tror på honom som förklarar den ogudaktige rättfärdig, honom räknas hans

tro till rättfärdighet. Därför prisar också David den människa salig, som Gud tillräknar rättfärdighet utan gärningar: Saliga är de, vilkas överträdelser är förlättna och vilkas synder är överskylda. Salig är den man som Herren inte tillräknar synd." Rom 4:4–8.

"Därför 'räknades det honom till rättfärdighet'. Men dessa ord 'det räknades honom till rättfärdighet' skrevs inte bara för hans skull utan även med tanke på oss. Rättfärdighet kommer att tillräknas oss som tror på honom som från de döda uppväckte Jesus, vår Herre, han som utlämnades för våra synders skull och uppväcktes för vår rättfärdiggörelses skull. Rom 4:22–25.

Tron är att ta emot den för handen varande försoningen och nåden. Tron tar emot hela Kristi verk för oss, men den lägger inte till något av människan själv. Sålunda är frälsning genom tron allena det samma som frälsning av nåd allena, för Kristi skull allena, som gåva allena, utan lagens gärningar och utan några som helst våra egna gärningar. Denna frälsning genom tron allena ger som sådan full ära åt Kristus och hans verk samt full tröst åt den syndiga människan. Genom tron blir vi delaktiga av allt det som lagen fordrade av oss, men som vi inte själva förmådde betala.

4. "Jag har kommit"-ställena omtalar att Kristus har uppfyllt Guds lag i stället för oss

Vi måste vara helt förvissade om att den lutherska läran om Kristi ställföreträdande laguppfyllelse är Guds egen uppenbarelse, med andra ord, att den är en sanning som Bibeln lär. Lika viktigt som det är att utesluta vår egen andel och förtjänst från frälsningen, lika viktigt är det att bevara hela Kristus som grund för vår salighet, så att vi inte tar bort något från det som han har gjort för oss och som vår ställföreträdare. Må alltså Bibeln tala och må den göra oss övertygade och ståndaktiga i saken.

Jag har framställt bibelbevis som ansluter sig till detta i min bok "*Kristuksen kuuliaisuus*" (1999, på svenska: Kristi lydnad), varför jag inte upprepar dem här. Jag nämner som avslutning endast sådana bibelställen, som jag har kallat "jag har kommit"-ställen.

I den heliga Skrift finns flera ställen, där Jesus säger: "*Jag har kommit*" eller där det sägs om honom: "*Han har kommit*". Detta kommande täcker i stort hela hans liv. Han säger: "*Ja, jag har utgått från Fadern och kommit*

till världen. Nu lämnar jag världen och går till Fadern." (Joh 16:28). Dessa ställen ansluter sig ofta till hans profetiska ämbete, som han sköter så att inte Guds rike och frestarens rike blandas samman, utan så att gränsen förblir klar. Han sade till Pilatus: "*Du säger själv att jag är en konung. Ja, för att vittna om sanningen är jag född, och därför har jag kommit till världen. Var och en som är av sanningen lyssnar till min röst.*" (Joh 18:37). Han har inte kommit med frid, utan svärd, för att tända en eld på jorden, och för att åstadkomma söndring i familjerna (Matt 10:34–35, Luk 12:49–51). Han har kommit i sin Faders namn (Joh 5:43). Han har inte kommit av sig själv, utan hans Fader har sänt honom (Joh 7:28–29); Joh 8:42). Så skiljer han sig från de falska profeterna. Han har kommit till en dom för världen (Joh 6:38–39).

Frälsaren utförde sitt profetiska verk så, att han inte förlorade en enda själ. Han kunde säga: "*Ty jag har inte kommit ner från himlen för att göra min vilja utan hans vilja som har sänt mig. Och detta är hans vilja som har sänt mig att jag inte skall förlora någon enda av alla dem som han har gett mig, utan att jag skall låta dem uppstå på den yttersta dagen.*" Joh 6:38–39. De av Jesu åhörare som hamnade i förtappelsen, hamnade dit av sitt eget förväl- lande, inte för att det skulle ha funnits fel eller brister i Jesu undervisning.

Frälsaren uppfyllde fullkomligt lagen i sitt profetiska ämbete, alltså 1. så att han inte handlade egenmäktigt utan Faderns sändning, 2. så att han var en felfri förebild "*i ord och gärning, i kärlek, trohet och renhet*" för alla troende, vilket Bibeln ställer som förebild för herdarna (1 Tim 4:12), men som hos oss är bristfullt, och 3. i sin undervisning, då han kunde säga: "*... jag inte gör något av mig själv utan talar vad Fadern har lärt mig. ... Jag talar vad jag har sett hos min Fader.*" (Joh 8:28b, 38a).

Vid sidan av det profetiska ämbetet fogar Bibeln till Jesu återkomst till världen hela hans frälsningsgärning. Aposteln Paulus säger om detta: "*Det är ett ord att lita på och värt att på allt sätt tas emot, att Kristus Jesus har kommit till världen för att frälsa syndare – och bland dem är jag den störste.*" (1 Tim 1:15). Jesus säger: "*Jag har kommit för att de skall ha liv, ja, liv i överflöd.*" (Joh 10:10). Och: "*Jag är det bröd som har kommit ner från himlen.*" (Joh 6:41, 51). Det finns inget behov att begränsa betydelsen i Jesu ord, då han säger: "*Ty jag har inte kommit ner från himlen för att göra min vilja utan hans vilja som har sänt mig.*" (Joh 6:387). Den brutna lagen eller olydnaden medförde döden; den uppfyllda lagen eller lydnaden gav oss livet. Vilken väldig tröst finns inte i dessa Jesu ord som vi nyss hörde: "*Jag*

har kommit för att de skall ha liv, ja, liv i överflöd." (Joh 10:10). Det skuldebrev som med sina krav vittnade mot oss har han tagit bort genom att spika fast det på korset (Kol 2:14), och i stället för orden "*ve dig, förbannad*" ljuder där orden "*salig är du, välsignad, i rikt mått välsignad*"! På korset har i vår väg spikats en fullbordad lag, för Kristus kom inte för att upphäva lagen, utan för att fullborda, som han säger: "*Tro inte att jag har kommit för att upphäva lagen eller profeterna. Jag har inte kommit för att upphäva utan för att fullborda.*" Matt 5:17.

I detta sistnämnda bibelställe uppenbarar Frälsaren innehållet i sin Messias-kallelse. Det är att fullborda lagen och profeterna. Därför har han kommit. En närmare granskning av texten för oss djupare in i saken.

Satsen är från Jesu bergspredikan. Han hade nyligen kallat sina lärjungar till deras ämbete och gett apostlanamnet åt dem (Luk 6:13).¹ Efter detta höll han bergspredikan för dem, som i själva verket är en "ordinationspredikan". Fastän Kristus inte offentligt anger sig själv som Messias, undervisar han likväl som den som har makt, och skiljer sig i sättet att undervisa från de skriftlärde (Matt 7:29). Messias talar alltså till de apostlar som han har kallat till ämbetet, inte bland dem, utan offentligt så att allt folket hör på. Kristus fullgör här sitt profetiska ämbete, och han gör det så, att Bibeln blir fullbordad och inte upphävd.

Kristi profetiska ämbete var en del av hans Messias-kallelse. Kristus, den nye Adam, bryter inte ens mot det minsta Guds bud, "*inte en enda bokstav, inte en prick*", och urvattnar dem inte, utan undervisar så att Guds bud förblir i sin fulla, ursprungliga kraft. Här handlar han annorlunda än den förste Adam, som i frestelsens ögonblick teg och inte fullgjorde de förpliktelser som hörde till hans ämbete. Adam hade visserligen omtalat budet "*Du skall inte äta*" för Eva, men underlät att sköta sitt ämbete då när frestaren började luckra upp detta bud och gjorde det lockande att handla annorlunda. Å andra sidan uppfyller Kristus alla förpliktelser i sitt återlösningsuppdrag när han fullbordar Skrifterna, alltså också förpliktelserna i predikoämbetet, som Adam hade underlåtit.

Om vi skulle begränsa oss till det här stället i Bergspredikan i fråga om hur Jesus fullbordar Skrifterna i sitt profetiska ämbete, skulle vi säkert inkränka dess innehåll. Gamla testamentet utlovar nämligen Messias, som förvärvar oss syndernas förlåtelse genom sin medlarfunktion. Lagen och profeterna skulle nämligen ha förblivit uppfyllda om Jesus endast hade undervisat. Han måste bli den "*rättfärdige Telnngen*" för oss för att kunna

vara ”*Herren vår rättfärdighet*” (Jer 23:5,6). Han måste således bli den som fullgjorde lagen i allt som lagen kräver av oss för att fullborda Skrifterna.

Det finns ännu en punkt som behöver nämnas i detta sammanhang, gällande ”jag kommer”-ställen. Det är Ps 40:8f, som citeras i Hebreerbrevet 10:7. Det lyder: ”*Se, jag kommer, i bokrullen står det skrivet om mig. Att göra din vilja, min Gud, är min glädje, din lag är i mitt hjärta.*” Den här utsagan förenas i Psalm 40 med Kristi profetiska verk genom orden: ”*Jag förkunnar det glada budskapet om rättfärdighet i den stora församlingen. Se, jag tillsluter inte mina läppar, du, HERRE, vet det.*” (Ps 40:10). Ändå begränsar Hebreerbrevet inte utförandet av Guds vilja till att beakta endast undervisningsämbetet, utan säger också med tanke på helheten: ”*en kropp har du berett åt mig*” (Hebr. 10:5) och fortsätter i vers 10: ”*Och i kraft av denna vilja är vi helgade genom att Jesu Kristi kropp blev offrad en gång för alla.*” (Hebr 10:10). Så var den Guds vilja, som Messias kom för att göra, ett frivilligt fullbordande av hela Guds lag till vår helgelse, som det är skrivet: ”*Att göra din vilja, min Gud, är min glädje. Din lag är i mitt hjärta.*” (Ps 40:9).

Kristi ställföreträdande lydnad för Guds lag, som var given åt människor, var en nödvändig förutsättning för vår frälsning. Nu behöver vi inte bäva inför döden, utan vi får lita på att Jesus på domens dag kallar oss till himlens glädje med orden: ”*Kom, ni min Faders välsignade, och ta i besittning det rike som stått färdigt åt er från världens begynnelse.*” (Matt 25:34).

¹ Luther säger med anledning av detta ställe: ”Herren Kristus, som har gett och kraftigt befallt ämbetet åt apostlarna...” (Martin Luther, Bergspredikan)

Korset i den kristnes liv

Tom Nyman

I Matteusevangeliets 10:e kapitel är följande ord skrivna till oss: ”*Var och en som bekänner mig inför människorna, honom skall också jag bekänna inför min Fader i himlen. Men var och en som förnekar mig inför människorna, honom skall också jag förneka inför min Fader i himlen. Tro inte att jag har kommit för att skapa fred på jorden. Jag har inte kommit med fred utan med svärd. Jag har kommit för att skilja en son från sin far, en dotter från sin mor och en sonhustru från sin svärmor, och en man får sina egna till fiender. Den som älskar sin far eller mor mer än mig är mig inte värdig, och den som älskar sin son eller dotter mer än mig är mig inte värdig. Den som inte tar sitt kors och följer mig är mig inte värdig. Den som finner sitt liv skall mista det, och den som mister sitt liv för min skull skall finna det.*” (Matt 10:32–39)

Ett viktigt kännetecken på en levande tro är att bära sitt kors. Om inte ens den fullkomligt helige och felfrie Jesus fick del av denna världens popularitet, utan korset, hur skulle då de som vill följa honom bli belönade med hederstecken i denna världen? De, som inte tiger om Guds vilja, kommer också i dag att uppleva hat och motstånd från dem, som inte vill ödmjuka sig under Guds ord.

I Daniels bok finns två mycket talande berättelser om att bära sitt kors. Där omtalas Daniels tre kamrater, som vägrade att falla ner och tillbe för den staty av guld som kung Nebukadnessar hade låtit göra. Trots att den brinnande ugnen väntade dem som gjorde så. Daniels vänner stod ändå fasta i tron inför kungen och sade: ”*Om det blir så, är vår Gud, som vi dyrkar, mäktig att befria oss ur den brinnande ugnen och att befria oss ur din hand, o konung. Men om inte, så skall du veta, o konung, att vi ändå inte dyrkar dina gudar och att vi inte vill tillbe den staty av guld som du har låtit ställa upp.*” (Dan. 3:17–18) Daniels kamrater visste, att Gud nog kan tillåta dem också ett sådant kors, att de möter döden i den brinnande ugnen, men de trodde på Gud, som frälser dem till det eviga livet, och som också kan skydda dem från döden, om han så vill.

Så hände också, då Daniels kamrater kastades i elden för sin tros skull. Också kungen måste bekänna, då han såg detta: ”*Ändå ser jag nu fyra män som går lösa och lediga inne i elden, och de är helt oskadda. Och den fjärde ser ut som en gudason.*” (Dan. 3:25) Elden, som dödade de män som förde dem dit, brände inte ens håret på Daniels kamrater, eftersom en som skyddade dem från elden gick med dem. Vad kan finnas i jämförelse med detta, då man får hålla sig till en sådan frälsande Gud? Jesus säger: ”*Var inte rädda för dem som dödar kroppen men inte kan döda själen. Frukta i stället honom som kan fördärva både själ och kropp i Gehenna.*” (Matt. 10:28) ”*Att frukta HERREN är att hata det onda.*” (Ords. 8.13) Det betyder att vi inte vill förneka Kristus genom att göra det som är emot Hans ord.

Att bära korset kan också bli aktuellt genom att vi trots påtryckningar från denna världen inte vill låta bli att göra det som är enligt Guds sinne. Daniel upphörde inte att be till sin Gud, fastän följden av det blev att han kastades för lejonerna. Också hans liv blev skonat under en natt i lejonens håla. Gud sände sin ängel för att tillsluta lejonens gap så att de inte skadade Daniel (Dan. 6).

Var finns i dag människor lika Daniels och hans kamrater, som hellre är beredda att rentav offra sina liv än att förneka sin tro genom att anpassa sig till denna världen? I dag är inte många beredda att offra just någonting för sin tro. Knappast någon vill bära korset i sitt liv, det kors som följer av att man har förbundit sig till Guds ord. Det här syns också i det kyrkliga avfall, som vi nu lever i mitt i detta land. De flesta pastorers munnar är stängda av rädslan för att mista sin inkomst och människors gunst. Ingen av oss är sannerligen någon sådan troshjälte, som inte längre skulle falla i synd. Men om det har gått för oss som för Simon Petrus, som efter sin förnekelse fick uppleva Guds stora nåd, då vill vi väl inte ännu i morgon förneka den Herre som har lidit för oss?

Jesus kallar oss att gå korsets väg. Då judarna hade gisslat apostlarna och förbjudit dem att tala om Jesus, gick dessa bort från dem ”*glada över att de hade ansetts värdiga att lida smålek för Namnets skull.*” Och de upphörde inte att tala om Jesus. (Apg. 5:41–42) Sådana vittnen skulle behövas också i dag.

Låt oss också komma ihåg Noa, som började bygga en stor ark på torra landet enligt Guds befallning. Hurudan oförståelse fick han inte utstå av människorna på grund av detta. Kanske Satan emellanåt ingav honom tvivel på att det alls skulle tjäna något till att bygga den där arken. Han byggde

den likväl i tron. Och då syndafloden kom, räddades bara de åtta människor som var i arken undan Guds dom. (1 Mos. 7–8) Jesus säger också om de yttersta dagarna: *"Skall väl Människosonen, när han kommer, finna en sådan tro på jorden?"* (Luk 18:8)

Att bära korset lyckas inte alltid för oss så, att vi skulle orka stå under det med rät rygg. Gud kan tillåta också ett sådant kors, som känns som om Gud skulle vara tyst och långt borta just då när hans hjälp behövs som bäst. Så gick det för Bibelns Job, som förlorade sin egendom, sina tjänare och sina barn och slutligen också själv råkade ut för svåra sjukdomar. Denna troende mans livsdjävhet försvann så, att han önskade sig döden. Han upplevde sig vara i ett mörker, där inte ens hans vänner förmådde hjälpa honom. Det mest förskräckliga var ändå de, att Job upplevde att Gud själv hade blivit hans fiende. Så var det ändå inte. Mitt under sin nöd var Job hela tiden i Guds trygga händer. Och till sist kom också den tiden, då Job fick känna Herrens hjälp i sitt liv. Något klar, detaljerat svar gavs ändå inte åt honom angående meningen med den anfäktelse han upplevde.

Till de största prövningarnas natur hör just det, att Guds avsikter är fördolda för oss. Varför-frågorna får inga svar, Gud verkar vara alldeles tyst – och ändå är han verkligen nära oss, mycket närmare än vi kanske kan tro och uppleva. I Jes 63:9 sägs om Israels Gud: *"I all deras nöd var ingen verklig nöd, ty hans ansiktets ängel frälste dem. I sin kärlek och medömkan återlöste han dem, han lyfte alltid upp dem och bar dem i forna dagar."* Herren säger vidare till sitt folk: *"Ända från er alderdom är jag Denne, och till dess ni blir grå skall jag bära er. Så har jag hittills gjort, och även i fortsättningen skall jag stödja er, jag skall bära och rädda er."* (Jes. 46:4)

Svaret på frågan varför Herren allt emellanåt för oss in i så mörka dalar får vi oftast först efteråt. Det finns också frågor, som det inte ges något svar på här i livet. I himlen får vi kanske svar också på dem, om Gud anser det vara bra så. Vi människor vet inte vårt bästa, fastän vi ibland tror det. Det vet endast Gud, som ser vårt liv framför allt ur evighetens perspektiv: han gör allt, för att vi en gång skulle vara hos honom i himlen. För det måste han ibland ge oss uppförsbackar i stället för nedförsbackar, vilket ofta också är tryggare för oss.

I Stefan Prätorius' gamla andaktsbok "De troendes andliga skattkammare" har man vågat ge ett svar på frågan: "Vilken är den bästa trösten för oss när vi bär det kors Gud har gett oss att bära?" Svaret lyder: "Det är, att vi tack vare Jesu försoningsverk har en nådig Gud i himlen." I skydd av syndernas förlåtelse kan inte ens den mörkaste dal skilja oss från vår Herre.

Det får vi lita på, fastän det sedan skulle regna stenar över vår nacke – som för Stefanus.

Det allra heligaste i det gamla förbundets uppenbarelsetält, platsen för Herrens närvaro, var ett mörkt rum. Lagens ark påminde om Guds oändliga helighet. Det var ett mörker som förskräckte den syndiga människan. In i det allra heligaste fick endast översteprästen gå, men också han bara en gång om året, för att han inte skulle dö. Och också då skulle han ha med sig blodet av försoningsoffret, som skulle stänkas över nådstolen på förbundsarkens lock. I skydd av försoningsoffrets blod fick nåden ändå före rätten och Herren kunde bo bland sitt folk i det heliga mörkret. (1 Kung. 8:12) Denna gammaltestamentliga praxis var ändå bara en förebild för vår kommande frälsning i Jesus. I skydd av hans försoningsblod kan inte ens det mest förskräckliga mörker skilja oss från Gud.

Paulus skriver i Romarbrevet: ”*Vem kan skilja oss från Kristi kärlek? Nöd eller ångest, förföljelse eller hunger, nakenhet, fara eller svärd? Det står ju skrivet: För din skull dödas vi hela dagen, vi räknas som slaktfår. Men i allt detta vinner vi en överväldigande seger genom honom som har älskat oss. Ty jag är viss om att varken död eller liv, varken änglar eller furstar, varken något som nu är eller något som skall komma, varken makter, höjd eller djup eller något annat skapat skall kunna skilja oss från Guds kärlek i Kristus Jesus, vår Herre.*” (Rom 8:35–39)

Ofantligt trösterika är också Herrens ord i Jes 49:14–16: ”*Men Sion säger: 'HERREN har övergivit mig, Herren har glömt mig.' Kan då en mor glömma sitt barn, så att hon inte förbarmar sig över sin livsfrukt? Och även om hon kunde glömma sitt barn, skall jag inte glömma dig. Se, på mina händer har jag upptecknat dig...*”

Av Bibeln och av de kristtrognas erfarenheter får vi veta, att det också kan gömmas en särskild Guds välsignelse i korset och prövningarna:

- Vi lär oss i dem att bättre känna vår syndfullhet. Vi ser också djävulen bättre och naturen i denna värld som är på väg att gå under. Denna världens fäfångligheter hjälper oss inte i vår nöd.

- Gud driver oss till bön. Till det är nöden den bästa möjliga läraren (till exempel Jes. 26:16).

- Vi fräntas den falska trösten och många kära stöd tas ifrån oss för att vi skall förlita oss helt på Kristus. Gud undervisar oss att vara nöjda med Hans nåd och tro den på grund av Hans Ord och sakrament. Paulus skriver i det andra korintierbrevet: ”*Och för att jag inte skall bli högmodig på grund*

av dessa utomordentligt höga uppenbarelser, har jag fått en törntagg i köttet, en Satans ängel, som slår mig i ansiktet, för att jag inte skall förhäva mig. Tre gånger bad jag att Herren skulle ta den ifrån mig, men han svarade mig: 'Min nåd är nog för dig, ty kraften fullkomnas i svaghet.' Därför vill jag hellre berömma mig av min svaghet, för att Kristi kraft skall vila över mig." (2 Kor. 12:7–9)

- Gud övar vår tro och förstärker den under motgångarna. Detta sker som ett resultat av Guds nåd och omsorg. Då man en gång har kommit igenom en svår anfäktelse, får man en starkare tro på att Herren hjälper oss också i framtida motgångar. *"Men inte bara det, vi jublar också mitt i våra lidanden, eftersom vi vet att lidandet ger tålmod, tålmodet fasthet och fastheten hopp. Och det hoppet bedrar oss inte, ty Guds kärlek är utgjuten i våra hjärtan genom den helige Ande, som han har gett oss." (Rom. 5:3–5)*

- Herren lär oss nya egenskaper om sig själv genom våra prövningar. Efter att ha genomgått sina hårda erfarenheter bekände Job: *"Förut hade jag hört talas om dig, men nu har jag sett dig med egna ögon." (Job 42:5)*

- Vid sidan av tron och bönen vaknar och förstärks också hoppet i våra prövningar. I nöden kan man ju ingenting annat än tro, hoppas och be. Särskilt vaknar då längtan efter himlen hos oss. Till himlen kommer en gång en stor skara människor, som det sägs om: *"Dessa är de som kommer ur den stora nöden, och de har tvättat sina kläder och gjort dem vita i Lammets blod. Därför står de inför Guds tron och tjänar honom dag och natt i hans tempel, och han som sitter på tronen skall slå upp sitt tabernakel över dem. De skall aldrig mer hungra eller törsta, inte heller skall solen eller någon annan hetta träffa dem. Ty Lammets som står mitt för tronen skall vara deras herde och leda dem till livets vattenkällor, och Gud skall torka bort alla tårar från deras ögon." Upp. 7:13–17)*

- Då vi förödmjukats av korset är vi inte längre så hårda och krävande gentemot andra. Efter att vi varit i anfäktelser lär vi oss också att trösta andra genom den tröst vi själva har fått av Herren: *"Välsignad är vår Herre Jesu Kristi Gud och Fader, barmhärtighetens Fader och all trösts Gud, han som tröstar oss i all vår nöd, så att vi kan trösta dem som är i nöd med den tröst vi själva får av Gud." (2 Kor. 1:3–4)*

- Herren tillåter motgångar i våra liv också för vår uppgift att vittna. Vittnesbördet är kanske inte som djupast där livet är mest nedförsbacke, utan där man trots stora motgångar söker sig till Herren. *"Men denna skatt har vi i lerkärl, för att den väldiga kraften skall vara Guds och inte komma från oss." (2 Kor. 4:7)*